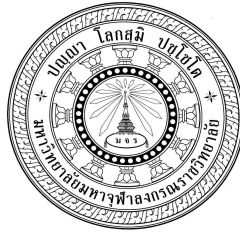


การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียน  
ระดับมัธยมศึกษา อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี

**THE PERFORMANCE OF ACTIVITIES FOR MORAL AND  
ETHICAL SECONDARY STUDENTS IN BANGYAI  
DISTRICT NONTHABURI PROVINCE**

**พระครูนนทวรกิจ (มหาลาโภ)**

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา  
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต  
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา  
บัณฑิตวิทยาลัย  
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย  
พ.ศ.๒๕๕๕



การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียน  
ระดับมัธยมศึกษา อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี

พระครูนนทวรกิจ (มหาลาโภ)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา  
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต  
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา  
บัณฑิตวิทยาลัย  
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย  
พ.ศ.๒๕๕๕

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)



**THE PERFORMANCE OF ACTIVITIES FOR MORAL AND  
ETHICAL SECONDARY STUDENTS IN BANGYAI  
DISTRICT NONTHABURI PROVINCE**

**Prakru Nonthaworakit (Mahalapo)**

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of  
The Requirement for the Degree of  
Master of Arts  
(Education Administration)  
Graduate School  
Mahachulalongkornrajavidyalaya University  
Bangkok, Thailand  
C.E. 2012

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

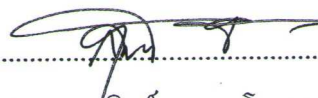


บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย เรื่อง “การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

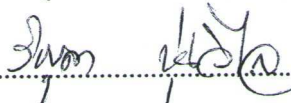
  
.....  
(พระสุธีธรรมานุวัตร, ผศ.ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

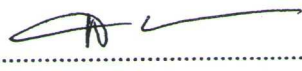
คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

  
.....  
(พระมหาสุทิตย์ อาภากร, ดร.)

ประธานกรรมการ

  
.....  
(รศ.พิเศษ ดร.วิชชุดา หุ่นวิไล)


กรรมการ

  
.....  
(ผศ.ดร.สิน งามประโคน)

กรรมการ

  
.....  
(ผศ.ดร.อินตา ศิริวรรณ)

กรรมการ

  
.....  
(ผศ.ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย)

กรรมการ

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ผศ.ดร.สิน งามประโคน

ประธานกรรมการ

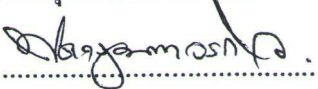
ผศ.ดร.อินตา ศิริวรรณ

กรรมการ

ผศ.ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย

กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

  
.....  
(พระครูนนทวรกิจ (มหาลาโภ))

- ชื่อวิทยานิพนธ์ : การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียน  
ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี
- ผู้วิจัย : พระครูนนทวารกิจ (มหาลาโภ)
- ปริญญา : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา)
- คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์
- : ผศ.ดร. สีน งามประโคน พธ.บ., M.A., Ph.D.
  - : ผศ.ดร.อินตา ศิริวรรณ, พธ.บ., M.Ed., Ph.D.
  - : ผศ.ดร. สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย พธ.บ., M.Ed., Ph.D.
- วันสำเร็จการศึกษา : ๑๗ มกราคม ๒๕๕๖

### บทคัดย่อ

การศึกษา เรื่อง การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี มีวัตถุประสงค์ ๑. เพื่อศึกษาการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียน ๒. เพื่อเปรียบเทียบการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียน และ๓. เพื่อศึกษาแนวทางการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา และกลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนระดับมัธยมศึกษา อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรีจำนวนทั้งหมด ๕ โรงเรียน จำนวน ๒๗๘ คน เครื่องมือวิจัยเป็นแบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว One – Way (ANOVA) ที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๕

ผลการศึกษา พบว่า จัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ทั้ง ๕ ด้าน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน นักเรียนระดับมัธยมศึกษาทางโรงเรียนให้ความสำคัญด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม ด้านความกตัญญู อยู่ในระดับมาก ด้านการประหยัด อยู่ในระดับมาก และต่ำสุด คือ ด้านความซื่อสัตย์

ผลการเปรียบเทียบ การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จำแนกตามชั้นการเรียน วิจารณ์เป็นรายชื่อทั้ง ๕ ด้าน คือ ด้านความกตัญญู ด้านการประหยัด ด้านความมีเมตตา ด้านการมีวินัย ด้านความซื่อสัตย์ โดยภาพรวม พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๕

แนวทางการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม แก่นักเรียน พบว่า ด้านการมีวินัย ควรมีกิจกรรมปฏิบัติตามกฎระเบียบ โรงเรียนแก่นักเรียน การเข้าร่วมกิจกรรม การแต่งกาย และให้ทางโรงเรียนมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมด้านวินัย ด้านความซื่อสัตย์ ควรมีกิจกรรมปลูกฝังด้านความซื่อสัตย์ และเห็นว่าคุณค่าของความซื่อสัตย์ ต่อคน ผู้ปกครอง เพื่อน ๆ ด้านความมีเมตตา อยากให้มีกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องช่วยเหลือผู้อื่นด้วยจิตเมตตาโดยไม่คิดหวังผลสิ่งอื่นตอบแทน ด้านการประหยัด ทางโรงเรียนควรจัดกิจกรรมเสริมด้านการประหยัดด้วยวิธีการที่หลากหลาย เช่น หยอดเหรียญใส่กระปุกออมสิน และด้านความกตัญญู ควรมีกิจกรรมส่งเสริมความรักต่อผู้มีพระคุณ

Thesis Title : The Performance of Activities for Moral and Ethical Secondary Students in Bangyai district Nonthaburi Province.

Researcher : Prakru Nonthaworakit (Mahalapo)

Degree : Master of Arts (Educational Administration)

Thesis Advisory Committee

: Asst.,Prof. Dr. Sin Ngamprakhon B.A., M.A., Ph.D.

: Asst.,Prof. Dr. Intha Siriwan, B.A., M.Ed., Ph.D.

: Asst.,Prof. Dr. Suddhipong Srivichai B.A., M.Ed., Ph.D.

**Date of Graduation** : January 17, 2013

### **Abstract**

The research title was the Performance of activities for Moral and Ethical Secondary Students in Bangyai district Nonthaburi Province. The main objectives are : 1. to study the performance of activities for moral and ethical secondary students 2. to compare the performance of activities for moral and ethical secondary Students, and 3. to study the suggestion the performance of Activities for moral and ethical secondary students. The samples population consisted of 278 students. Analysis of the data by the mean and standard deviation, one-way analysis of variance One - Way (ANOVA) with statistical significance at the 0.05

The results revealed that the performance of Activities for moral and ethical secondary Students in all five of the items were the high level. When considering the Secondary school students to focus on the moral and ethical promotion activities. The appreciation and the economy were at a high level and the lowest is for honesty.

The comparison to the performance of activities for moral and ethical secondary Students.It was considering by classroom in all the five aspects items as follow the appreciation , the economy the goodwill, the discipline students and the honesty by overall found that the opinion of students were not statistically different at the 0.05 .

The suggestion for the encouragement of moral and ethics of students found that the discipline students should have to follow the school rules ,the participation of activities, the dress of students and the schools are organized to promote the discipline .The honesty Should have activities to develop the students and the value of loyalty to their parents and friends. The goodwill should have activities to learn about helping others with spiritual mercy by not expect anything else in return.The economy Should have school activities with the various methods such as drop a coin into the piggy bank and gratitude should have activities to support a love for the patron.



## กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์นี้ สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี เพราะความเมตตาอนุเคราะห์จากคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ทุกท่านเมตตา ซึ่งประกอบด้วย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ลิน งามประโคน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อินดา ศิริวรรณ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย, ได้กรุณาให้คำปรึกษาแนะนำดูแลเอาใจใส่ให้ความช่วยเหลือในการปรับปรุงแก้ไขด้วยดีมาโดยตลอดจนสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีจึงกราบขอบพระคุณอาจารย์ที่ปรึกษาทุกท่านเป็นอย่างมาก

ขอขอบพระคุณ พระมหาสหัส จิตสาโร, ผศ. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุญปุ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชวาล ศิริวัฒน์, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิตติภา งามเกริกโชติ และ ดร.ณัฐกัญญา ยิ่งสัมพันธ์เจริญ ผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง ๕ ท่าน ที่ช่วยแก้ไขเครื่องมือวิจัย ตลอดถึงผู้อำนวยการโรงเรียนผู้อำนวยการโรงเรียนกสินทรชนปีเตอร์ ที่อนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อทดสอบเครื่องมือวิจัย, ผู้อำนวยการโรงเรียนชุมชนวัดบางโค, ผู้อำนวยการโรงเรียนสตรีนันทบุรี บางใหญ่, ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านคอนตะลุมพุก, ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดพิบูลเงิน, ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดท่าบันเทิงธรรม ที่อนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัยในครั้งนี้

ขอขอบคุณ ทางมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย คณาจารย์ เจ้าหน้าที่และผู้อำนวยการ, รองผู้อำนวยการ โรงเรียนทุกท่านที่ได้ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการตอบแบบสอบถาม และเก็บรวบรวมข้อมูลให้แก่ผู้วิจัย

ขอขอบคุณ คุณพ่อ-แม่ ญาติพี่น้องทุกคนและอาจารย์สุทิศ สวัสดิ์ ที่ทุ่มเทและสละเวลาช่วยงานวิจัยครั้งนี้ เพื่อน ๆ ทุกคน คณาจารย์เจ้าหน้าที่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยทุกท่านที่ได้ให้ความรู้ประสาทวิทยาการ ประสบการณ์ ให้ความเมตตาเอื้อเฟื้อ ถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจ เป็นกำลังใจให้แก่ผู้วิจัยตลอดมา คุณความดีจากการทำประโยชน์ใด ๆ อันเกิดจากวิทยานิพนธ์นี้ช่วยเป็นกำลังใจและผู้มีอุปการคุณทุกท่าน ผู้วิจัยขอ โอกาสขอบพระคุณทุก ๆ ท่าน มา ณ โอกาสนี้

พระครูนนทวรกิจ (มหาลาโภ)

## สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	น
สารบัญตาราง	ฉ
สารบัญแผนภูมิ	ฎ
<b>บทที่ ๑ บทนำ</b>	<b>๑</b>
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๔
๑.๓ ขอบเขตการวิจัย	๔
๑.๔ ปัญหาที่ต้องการทราบ	๕
๑.๕ สมมติฐานการวิจัย	๖
๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๖
๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับ	๗
<b>บทที่ ๒ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง</b>	<b>๘</b>
๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรม และจริยธรรม	๘
๒.๒ ทฤษฎีเกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรม	๑๔
๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมนักเรียน	๓๐
๒.๓.๑ ด้านการมีวินัย	๓๐
๒.๓.๒ ด้านความซื่อสัตย์สุจริต	๓๕
๒.๓.๓ ด้านความมีเมตตา	๔๐
๒.๓.๔ ด้านความประหยัด	๔๔
๒.๓.๕ ด้านความกตัญญู	๔๕

## สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
๒.๔ กระบวนการเรียนรู้คุณธรรม จริยธรรม	๔๘
๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๕๓
๒.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๖๘
<b>บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย</b>	<b>๖๕</b>
๓.๑ วิธีดำเนินการวิจัย	๖๕
๓.๒ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย	๖๕
๓.๓ การสร้างมือในการวิจัย	๗๐
๓.๔ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๗๑
๓.๕ การเก็บรวบรวมข้อมูล	๗๒
๓.๖ การวิเคราะห์ข้อมูล	๗๒
๓.๗ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล	๗๒
<b>บทที่ ๔ ผลการวิจัย</b>	<b>๗๓</b>
๔.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของนักเรียน	๗๔
๔.๒ ผลการวิเคราะห์แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการกิจกรรมการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียน มี ๔๐ ชื่อ จังหวัดนนทบุรี โดยภาพรวม ๕ ด้าน แต่ละด้านและพิจารณาเป็นรายข้อ	๗๖
๔.๓ ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม และจริยธรรม ของแต่ละด้าน พิจารณาเป็นรายข้อ โดยภาพรวม และจำแนกตามเพศ ชาย จำนวน ๑๑๕ คน และเพศหญิง จำนวน ๑๕๕ คน หาค่าความแปรปรวนทางเดียว One – Way ANOVA	๘๑
๔.๔ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามข้อเสนอแนะการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมเพิ่มเติม เกี่ยวกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในแต่ละด้าน	๘๓

## สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
<b>บทที่ ๕</b> สรุปผลอภิปราย และข้อเสนอแนะ	๘๘
๕.๑ สรุปอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	๘๘
๕.๒ การอภิปรายผล	๘๘
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๙๕
<b>บรรณานุกรม</b>	
<b>ภาคผนวก</b>	๑๐๕
ภาคผนวก (ก) แบบสอบถามเพื่อการวิจัย	๑๐๖
ภาคผนวก (ข) รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย	๑๑๔
ภาคผนวก (ค) หนังสือเชิญผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย	๑๑๖
ภาคผนวก (ง) หนังสือติดต่อหน่วยงานราชการ	๑๒๒
ภาคผนวก (จ) สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิจัย	๑๒๕
<b>ประวัติผู้วิจัย</b>	๑๓๑

## สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
๑.๑ แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	๕
๒.๑ ตารางกระบวนการเรียนรู้คุณธรรม จริยธรรม	๔๘
๓.๑ แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	๗๐
๔.๑ จำนวนคำร้อยละของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำแนกตามเพศ	๗๔
๔.๒ จำนวนคำร้อยละของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำแนกตามอายุ	๗๔
๔.๓ จำนวนคำร้อยละของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำแนกตามระดับชั้นเรียน	๗๕
๔.๔ ค่าเฉลี่ย ( $\bar{x}$ ) และความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ความคิดเห็นของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม โดยภาพรวมทั้ง ๕ ด้านพิจารณาเป็นรายข้อ	๗๕
๔.๕ ค่าเฉลี่ย ( $\bar{x}$ ) และความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ความคิดเห็นของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมด้านการมีวินัย	๗๖
๔.๖ ค่าเฉลี่ย ( $\bar{x}$ ) และความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ความคิดเห็นของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมด้านซื่อสัตย์สุจริต	๗๗
๔.๗ ค่าเฉลี่ย ( $\bar{x}$ ) และความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ความคิดเห็นของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมด้านมีความเมตตา	๗๘
๔.๘ ค่าเฉลี่ย ( $\bar{x}$ ) และความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ความคิดเห็นของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมด้านความประหยัด	๗๙
๔.๙ ค่าเฉลี่ย ( $\bar{x}$ ) และความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ความคิดเห็นของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมด้านความกตัญญู	๘๐

## สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า	
๔.๑๐	เปรียบเทียบสภาพการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี ทั้ง ๕ ด้าน แต่ละด้านพิจารณาเป็นรายข้อโดยภาพรวมจำแนกตามเพศชายเพศหญิง (t-test)	๘๑
๔.๑๑	เปรียบเทียบสภาพการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ทั้ง ๕ ด้าน และจำแนกตามอายุ ความแปรปรวนทางเดียว One-Way ANOVA	๘๒
๔.๑๒	เปรียบเทียบสภาพการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำแนกตามระดับชั้นการเรียนรู้ ความแปรปรวนทางเดียว (One-way Analysis of Variance: ANOVA)	๘๓
๔.๑๓	เปรียบเทียบสภาพการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ความแตกต่างรายคู่ ตามชั้นการเรียนรู้ ด้านการมีวินัย ตามวิธี LSD (Least significance difference)	๘๔
๔.๑๔	เปรียบเทียบสภาพการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ความแตกต่างรายคู่ ตามชั้นการเรียนรู้ ด้านความซื่อสัตย์สุจริต ตามวิธี LSD (Least significance difference)	๘๕
๔.๑๕	เปรียบเทียบสภาพการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำแนกตามอายุ ด้านความประหยัดตามวิธี LSD	๘๖
	แนวทางการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมนักเรียนระดับมัธยมศึกษา	๘๘

## สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่		หน้า
๒.๑	แสดงแผนภูมิการคิดวิเคราะห์และการฝึก	๕๐
๒.๒	แสดงขั้นสรุปบทเรียน	๕๒
๒.๓	กำหนดคุณลักษณะผู้เรียน	๕๓
๒.๔	คุณลักษณะหลักของผู้เรียน	๕๔
๒.๕	ตัวอย่างกิจกรรมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้	๕๖
๒.๖	กรอบแนวคิดในการวิจัย	๖๘

## บทที่ ๑

### บทนำ

#### ๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในโลกปัจจุบันคุณธรรม และจริยธรรม กำลังเป็นปัญหาอย่างมากในสังคมไทย ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากการพัฒนาประเทศในช่วงที่ผ่านมา มุ่งพัฒนาด้านเศรษฐกิจทุนนิยมและมุ่งเน้นพัฒนาด้านความรู้เพื่อการแข่งขันและยกระดับคุณภาพตามการเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกาภิวัตน์เป็นสำคัญ ผนวกกับความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสารสนเทศ จึงทำให้การรับวัฒนธรรมจากประเทศตะวันตกเข้ามาอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ เกิดความไม่สมดุลระหว่างความเจริญทางด้านวัตถุกับความเจริญทางด้านจิตใจของประชาชน ดังพระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ว่า “วิชาความรู้นั้นถ้าใช้ในทางที่ดีด้วยความรู้เท่าทันก็จะช่วยป้องกันประเทศชาติให้พ้นภัยอันตรายจากศัตรูและสามารถช่วยการพัฒนาบ้านเมืองให้ทันกับความเจริญของโลกในปัจจุบันได้ แต่ถ้าใช้ด้วยความหลงแล้วก็จะอันตรายแก่ตนเองและแก่ชาติบ้านเมืองอย่างร้ายกาจที่สุด”

ความรู้ที่ดีจึงควรมีคุณธรรมคอยควบคุม ดังจะเห็นโดยทั่วไปที่สังคมกำลังเปลี่ยนทิศทางที่มีค่านิยมในการยกย่องวัตถุนิยมมากกว่าการยกย่องบุคคลที่มีความดีงามและความสุขทางด้านจิตใจสังคมจึงเต็มไปด้วยความฟุ้งเฟ้อ แข่งขัน ชิงดี ชิงเด่นกัน คนไม่มีความอดทน ขาดระเบียบวินัยขาดความรับผิดชอบ คำนี้ถึงแต่ประโยชน์ของตนเองมากกว่าประโยชน์ส่วนรวม จึงปรากฏพฤติกรรมของความเสื่อมด้านคุณธรรมจริยธรรม มีการแก้ปัญหาด้วยวิธีการที่รุนแรงให้เห็นมากมายและมีแนวโน้มสูงขึ้นเป็นลำดับในสังคมปัจจุบัน

หน้าที่ที่สำคัญของรัฐประการหนึ่งคือการจัดการศึกษา หมายถึงการพัฒนาบุคคลให้เป็นคนดีของสังคมในฐานะการศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศ รัฐจึงส่งเสริมให้มีการจัดการศึกษาแก่ประชาชน หน่วยงานของรัฐหรือเอกชนโดยเฉพาะโรงเรียนซึ่งเป็นสถาบันที่จัดการศึกษามีหน้าที่สั่งสอนอบรมให้แก่เด็กและเยาวชนไทยเพื่อพัฒนาคนในสังคมไทยให้เป็นคนดีมีคุณธรรมจริยธรรม ดังพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๕๓ ที่กำหนดให้มีการจัดการศึกษาโดยมีจุดมุ่งหมายและหลักการในหมวดที่ ๒ มาตรา ๖ ว่า “การจัดการศึกษา เป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม จริยธรรม



และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” และในมาตราที่ ๒๓ (๔) ได้กำหนดให้จัดกระบวนการเรียนรู้โดยการจัดการเรียนการสอนผสมผสานกับสาระความรู้ต่างๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกันรวมทั้งปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ทุกวิชา และมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติมาตรฐานที่ ๑ ที่เน้นให้คุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์ ทั้งในฐานะพลเมืองและพลโลก คนไทยเป็นคนเก่ง คนดีและมีความสุข °

ดังนั้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่โรงเรียนจะต้องพัฒนาและส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะในการดำรงชีวิตอย่างดีงาม และสงบสุขสามารถปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสมในสังคม การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งแก่ผู้เรียนในอันดับแรก เพราะหากบุคคลในสังคมขาดคุณธรรมจริยธรรมที่งดงามแล้ว สังคมก็จะวุ่นวายขาดความสงบสุข เต็มไปด้วยปัญหาทางศีลธรรมมากมาย

กระทรวงศึกษาธิการ มีนโยบายเร่งรัดการปฏิรูปการศึกษา โดยยึดคุณธรรมนำความรู้มุ่งขยายโอกาสทางการศึกษาของประชาชนให้กว้างขวาง และทั่วถึงโดยคำนึงถึงการพัฒนาคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษาทุกระดับเสริมสร้างความตระหนักและคุณค่าในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงความสมานฉันท์สันติวิธี วิถีประชาธิปไตยพัฒนาคนโดยใช้คุณธรรมเป็นพื้นฐานของกระบวนการเรียนรู้ เชื่อมโยงความร่วมมือกับสถาบันครอบครัว ชุมชนสถาบันทางศาสนาและสถานศึกษาการจัดการศึกษาที่เน้นการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษาสถานศึกษาและท้องถิ่นเพื่อให้การศึกษาสร้างคนและสร้างความรู้สู่สังคมให้มี “คุณธรรมจริยธรรม” สมรรถภาพและประสิทธิภาพ ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการได้พยายามผลักดันให้โรงเรียนน่านนโยบายนี้ไปปฏิบัติให้บังเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมสามารถพัฒนาเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนให้เป็นมรรคผล เพราะแนวทางและวิธีการดำเนินงานพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน เป็นจุดสำคัญของการนำคุณค่านาฬาคาของพระพุทธศาสนามาสู่สังคมไทยโดยผ่านการจัดสภาพและการเรียนรู้ของนักเรียนในโรงเรียนพร้อมที่จะนำหลักธรรมมาปฏิบัติทั้งใน โรงเรียนและนอกโรงเรียนให้ซึมซับติดตัวนักเรียน

---

° สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี,ราชกิจจานุเบกษา, เล่มที่ ๑๑๕ ตอนที่ ๑ ๒๓/๑๕ ธันวาคม ๒๕๔๕. (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา, ๒๕๔๕), หน้า ๑๖.

แล้วเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ออกไปสู่สังคมภายนอกโรงเรียน เพื่อให้เป็นคนดีสมกับที่ประเทศไทยมีพุทธศาสนิกชน ถึงร้อยละ ๙๕ การที่โรงเรียนนำกิจกรรม ต่าง ๆ มาพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมผู้เรียนซึ่งกิจกรรมเหล่านี้มีจุดมุ่งหมายให้เป็นไปตามหลักธรรมพื้นฐานของพุทธศาสนาเพื่อให้นักเรียนบรรลุเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๕๓<sup>๒</sup> ที่มุ่งเน้นให้เด็กมีความสุขอ่อนโยน ทนสมัยและทันโลกทันสังคม เอาตัวรอดได้ด้วยสติปัญญาเมื่อเผชิญ กับอุปสรรค และปัญหาของชีวิต แต่เป็นบุคคลที่ไม่เห็นแก่ตัว ไม่ชิงเอาตัวรอดเพียงคนเดียว รู้จักการอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์กับเพื่อนมนุษย์ถึงแม้จะต่างชนชาติต่างฐานะ ต่างศาสนา ก็ ตาม เป็นการเชิดชูสิ่งที่ดีสิ่งที่มีอยู่ในกิจกรรมซึ่งได้ปฏิบัติในโรงเรียนแล้วขยายผลออกไปสู่ภายนอกให้มากขึ้นเรื่อย ๆ จนเต็มแผ่นดินไทย

ความคาดหวังที่ผู้ปกครองและชุมชนคาดหวังกับโรงเรียนนั้น จะเห็นว่าด้านการ พัฒนาเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมให้นักเรียนมีวินัย ซื่อสัตย์ มีเมตตา ประหยัด และความ กตัญญู เป็นเรื่องเร่งด่วนสำหรับการพัฒนาของโรงเรียน เพราะสภาพสังคมไทยในปัจจุบัน คุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนและเยาวชนไทยนับวันแต่จะเสื่อมถอย ทำให้พฤติกรรม เบี่ยงเบนไปในทางที่ไม่ดี เช่น เกียจคร้าน ขาดความอดทน ฟุ้งเฟ้อ นักเรียนมีพฤติกรรมมัก ง่าย เห็นแก่ตัว ขาดน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่มีความเสียสละ พฤติกรรมดังกล่าวส่งผลให้ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนลดลง เพิ่มภาระงานระบบดูแลและช่วยเหลือนักเรียนมาก ขึ้น และปัญหาทางสังคมเพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็ว นอกจากนี้ผู้วิจัยก็เชื่อว่า “คุณธรรม” เท่านั้น จะเป็นรากฐานที่สำคัญในการพัฒนาประเทศให้ยั่งยืนและมั่นคงได้ เพราะคุณงามความดีหรือ “คุณธรรมจริยธรรม” ของคน เท่านั้นจะทำให้สังคมมีความสุข มีसानติสุขได้ ซึ่งสอดคล้องกับท่านพุทธทาสภิกขุกล่าวว่า “ถ้าศีลธรรมไม่กลับมาโลกาจะวินาศ” เพื่อ แก้ปัญหาพฤติกรรมนักเรียนและเยาวชนที่ขาดคุณธรรมจริยธรรมให้สอดคล้องกับ ความ ต้องการของผู้ปกครอง ชุมชนและสังคมที่คาดหวัง ผู้วิจัยจึงสนใจในการศึกษาเรื่องนี้เพื่อจะ ศึกษาแนวทางการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนที่คัดมาในโอกาสต่อไป

<sup>๒</sup> สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, ราชกิจจานุเบกษา. เรื่องเดียวกัน.

## ๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี

๑.๒.๒ เพื่อเปรียบเทียบการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี จำแนกตามข้อมูลความคิดเห็นของนักเรียน

๑.๒.๓ เพื่อศึกษาแนวทางการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี

## ๑.๓ ขอบเขตการวิจัย

### ๑.๓.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาแนวคิด หลักการและทฤษฎี ทางด้านการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรม รวมถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อการปลูกฝังคุณธรรม และจริยธรรมของนักเรียนตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๓) พุทธศักราช ๒๕๕๔ ผู้วิจัยแบ่งออกเป็น ๕ ด้าน ดังนี้

- ๑) การมีวินัย
- ๒) ความซื่อสัตย์
- ๓) ความเมตตา
- ๔) การประหยัด
- ๕) ความกตัญญู

### ๑.๓.๒ ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา จำนวน ๕ โรงเรียน จำนวน ๑,๑๐๐ คน ข้อมูลจำนวนประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้มาจากฝ่ายทะเบียนและวัดผลของแต่ละโรงเรียน ดังรายละเอียดที่ปรากฏในตารางที่ ๑.๑ ดังนี้

ตารางที่ ๑.๑ แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ลำดับที่	โรงเรียน	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
๑.	โรงเรียนชุมชนวัดบางโค	๔๘๐	๘๒
๒.	โรงเรียนสตรีรัตนบุรี บางใหญ่	๑๓๖	๔๑
๓.	โรงเรียนบ้านคอนตะลุงพุก	๒๒๐	๓๕
๔.	โรงเรียนวัดพิบูลเงิน	๑๑๔	๔๕
๕.	โรงเรียนวัดท่าบันเทิงธรรม	๑๑๐	๓๕
<b>รวม</b>		<b>๑,๑๐๐</b>	<b>๒๓๘</b>

#### ๑.๓.๒ ขอบเขตด้านสถานที่

ผู้วิจัยได้กำหนดโรงเรียนในพื้นที่การศึกษา คือ โรงเรียนมัธยมศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน ๕ โรงเรียน และเหตุผลที่เลือกโรงเรียนในจังหวัดนนทบุรีเพราะโรงเรียนในอำเภอบางใหญ่อยู่ติดกับกรุงเทพมหานครเป็นชุมชนระหว่างเมืองหลวงและชนบทความเจริญทางการศึกษาไม่สมดุลกัน จึงเลือกสถานที่อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี

#### ๑.๓.๓ ขอบเขตด้านระยะเวลา

การวิจัยครั้งนี้ ระยะเวลาในการศึกษา คั่นคว้าและผู้วิจัยประมาณ ๖ เดือน โดยเริ่มตั้งแต่วันที่ พฤษภาคม – เดือน ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๕

#### ๑.๔ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๔.๑ การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี เป็นอย่างไร

๑.๔.๒ การเปรียบเทียบการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี แตกต่างกันอย่างไรร

๑.๔.๓ แนวทางการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี มีอะไรบ้าง

### ๑.๕ สมมติฐานการวิจัย

๑. นักเรียนเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี แตกต่างกัน

๒. นักเรียนอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี แตกต่างกัน

๓. นักเรียนมีชั้นเรียนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี แตกต่างกัน

### ๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ มีนิยามศัพท์เฉพาะที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยดังต่อไปนี้

**การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม** หมายถึง การส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสอดแทรกคุณธรรมและจริยธรรมของครูและการจัดกิจกรรมส่งเสริมความดีให้แก่นักเรียนให้มีคุณธรรมดังต่อไปนี้ โดยยึดหลัก ๕ ด้าน ดังนี้

๑. **ความมีวินัย** หมายถึง ความรับผิดชอบ การปฏิบัติตามระเบียบของโรงเรียน เช่น กิจกรรมส่งเสริมระเบียบวินัย รับประทานอาหารเช้า ล้างมือเตรียมตัวก่อนรับประทานอาหารเช้า เป็นต้น

๒. **ความซื่อสัตย์** หมายถึง ความซื่อตรงต่อตนเอง ต่อหน้าที่ ต่อบุคคล ต่อครู อาจารย์ ต่อครอบครัว ต่อเพื่อนในโรงเรียนมัธยมศึกษา เช่น การประกวดเรียงความสร้างเสริมค่านิยมแห่งความซื่อสัตย์สุจริต การประกวดร้องเพลงประกอบดนตรี การประกวดกิจกรรมรณรงค์เสริมสร้างค่านิยมแห่งความซื่อสัตย์สุจริต เป็นต้น

๓. **ความเมตตา** หมายถึง การเอื้อเฟื้อ เสียสละเพื่อส่วนรวม รู้จักแบ่งปันสิ่งของ ๆ ตน เพื่อผู้อื่น รู้จักช่วยเหลือสังคมาอุปข้าง เช่น การช่วยแนะนำเพื่อนทำการบ้าน การแบ่งขนมให้เพื่อนรับประทาน ช่วยเหลือทางครอบครัวด้วยจิตใจเมตตา และให้อาหารสัตว์เลี้ยงที่อยู่ในกรงขังได้กินอาหารด้วยจิตใจเมตตา เป็นต้น

**๔. ความประหยัด** หมายถึง การรู้จักออม รู้จักการใช้จ่าย รู้จักใช้สิ่งของและประมาณตนในการใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน เช่น กิจกรรมการปิด-เปิดไฟ น้ำหลังเลิกเรียน โครงการ พลังใส ใสใจรักษ์สิ่งแวดล้อม – กิจกรรมรณรงค์เชิญชวนและทำความสะอาดบริเวณชุมชน กิจกรรมลูกเสือ - กิจกรรมอบรมคุณธรรมจริยธรรม – กิจกรรมปลูกต้นไม้ กิจกรรมทำความสะอาดของกลุ่มดี เป็นต้น

**๕. ความกตัญญู** หมายถึง การรู้จักบุญคุณแล้วตอบแทนผู้มีพระคุณ เช่น กิจกรรมเล่านิทานเด็กกตัญญู กิจกรรมการสาธิตการแสดงความกตัญญู และการตั้งใจเรียน เป็นต้น

**นักเรียน** หมายถึง ผู้ที่ศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี

**เพศ** หมายถึง หญิงและชายของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี

**อายุ** หมายถึง ผู้มีอายุนักเรียนตั้งแต่ช่วง ๑๐ – ๑๒, ๑๓ – ๑๕, และ ๑๖ ปีขึ้นไป ของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี

**ชั้นเรียน** หมายถึง นักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี

#### ๑.๓ ประโยชน์ที่ได้รับ

๑.๓.๑ ทำให้ทราบการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม และจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี

๑.๓.๒ ทำให้ทราบการเปรียบเทียบการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม และจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี

๑.๓.๓ ทำให้ทราบแนวทางการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม และจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี

๑.๓.๔ ผลการวิจัยเรื่องนี้สามารถนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม และจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี

## บทที่ ๒

### เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี ผู้วิจัยนำเสนอแนวคิดทฤษฎี เอกสาร ตำราทางวิชาการ และรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรม และจริยธรรม

๒.๒ ทฤษฎีเกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรม

๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน ๕ ด้าน

๒.๓.๑ การมีวินัย

๒.๓.๒ ความซื่อสัตย์

๒.๓.๓ ความเมตตา

๒.๓.๔ การประหยัด

๒.๓.๕ ความกตัญญู

๒.๔. กระบวนการเรียนรู้คุณธรรม จริยธรรม

๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย

#### ๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรม และจริยธรรม

##### ๑) ความหมายของคุณธรรม

ธรรมะ เป็นสิ่งที่มีอยู่ในธรรมชาติ เป็นความจริงที่มีอยู่คู่กับสิ่งต่างๆ มานาน เช่น การกำเนิดเกิดขึ้น ความแปรปรวนเปลี่ยนแปลงขณะดำรงอยู่ และดับไปเมื่อถึงเวลา องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงเป็นเพียงผู้ค้นพบและนำสัจธรรมหรือความจริงเหล่านั้นมาสั่งสอน เพื่อให้พบกับความสุขที่แท้จริง นั่นก็คือ พระนิพพาน

พุทธทาสภิกขุ ได้ให้อธิบายคำว่า คุณธรรม ไว้ว่า คุณ หมายถึง ค่าที่มีอยู่ในแต่ละสิ่งซึ่งเป็นที่ตั้งแห่งความยึดถือ เป็นไปได้ทั้งทางดีและทางร้าย คือ ไม่ว่าจะทำให้จิตใจยินดีหรือยินร้ายก็เรียกว่า “คุณ” ซึ่งเป็นไปตามธรรมชาติของมัน ส่วนคำว่า ธรรม มีความหมาย ๔ อย่าง คือ

๑. ธรรมะ คือ ธรรมชาติ
๒. ธรรมะ คือ กฎของธรรมชาติที่เรามีหน้าที่ต้องเรียนรู้
๓. ธรรมะ คือ หน้าที่ตามกฎของธรรมชาติ เรามีหน้าที่ต้องปฏิบัติ
๔. ธรรมะ คือ ผลการปฏิบัติหน้าที่นั้น เรามีหน้าที่จะต้องมี หรือใช้อย่างถูกต้อง<sup>๑</sup>

Longman Dictionary of contemporary English ได้ให้ความหมายของคำว่า “คุณธรรม” ซึ่งตรงกับภาษาอังกฤษว่า “Virtue” ไว้ ๒ ประการด้วยกัน คือ ๑) หมายถึง ความดีงามของลักษณะนิสัย หรือพฤติกรรมที่เกิดจากการกระทำจนเคยชิน ๒) หมายถึง คุณภาพที่บุคคลได้กระทำตามความคิด และมาตรฐานของสังคมเกี่ยวกับความประพฤติและศีลธรรม<sup>๒</sup>

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้ให้ความหมายของคำว่า “คุณธรรม” หมายถึง สภาพคุณงามความดี<sup>๓</sup>

พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์ (ชำระ-เพิ่มเติม ช่วงที่ ๑/ยุค) ให้ความหมายของคำว่า “คุณธรรม” หมายถึง ธรรมที่เป็นคุณ ความดีงาม สภาพที่เกื้อหนุน<sup>๔</sup>

พระธรรมสิงหบุราจารย์ ได้ให้ความหมายของ “คุณธรรม” ไว้ว่า หมายถึง แบบอย่างการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องที่จำเป็นหรือระบบให้เกิดความสำเร็จและความมั่นคงและเป็นพื้นฐานแห่งความเป็นคน ประกอบด้วย ๔ ส่วน ได้แก่<sup>๕</sup>

๑. คุณธรรม
๒. อาชีพ
๓. หน้าที่
๔. สังคม

<sup>๑</sup> พุทธทาสภิกขุ, *แนวแนวจริยธรรม*, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทศิริพิมพ์, ๒๕๐๕), หน้า ๓.

<sup>๒</sup> Longman. *Dictionary of Contemporary English*, (London : Longman Group 1995), p. 180.

<sup>๓</sup> ราชบัณฑิตยสถาน, *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒*, (กรุงเทพมหานคร : นามมีบุ๊คพับลิเคชันส์, ๒๕๔๖), หน้า ๒๕๓.

<sup>๔</sup> พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์ (ชำระ-เพิ่มเติม ช่วงที่ ๑/ยุค)*, พิมพ์ครั้งที่ ๑๓, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พระพุทธศาสนาของธรรมสภา, ๒๕๕๔), หน้า ๕๑.

<sup>๕</sup> พระธรรมสิงหบุราจารย์, *พุทธโฆโลยี เพื่อดู เพื่อรู้ เพื่อเป็น*, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์พระพุทธศาสนาแห่งชาติ), หน้า ๑๑.



วศิน อินทสระ ได้กล่าวถึง คุณธรรม ไว้ว่าหมายถึง อุปนิสัยอันดีงามซึ่งสั่งสมอยู่ในดวงจิต อุปนิสัยนี้ได้มาจากความพยายาม และความประพฤติที่ติดต่อกันมาเป็นเวลานาน<sup>๖</sup>

ประภาศรี สีหอำไพ ได้ให้ความหมายของคำว่า “คุณธรรม” หมายถึงหลักธรรมจริยาที่สร้างความรู้สึกลึกซึ้งชอบชั่วดีทางศีลธรรมมีคุณงามความดีภายในจิตใจจนเต็มเปี่ยมไป ด้วยความสุขความยินดีการกระทำที่ดีย่อมได้รับผลของความดีคือความชื่นชมยกย่องในขณะที่การกระทำชั่วย่อมได้รับผลของความชั่วคือความเจ็บปวดหรือความทุกข์ต่างๆ<sup>๗</sup>

ลิขิต ธีรเวคิน ได้ให้ความหมายของ “คุณธรรม” ไว้ว่าหมายถึงจิตวิญญาณของปัจเจกบุคคลศาสนาและอุดมการณ์เป็นดวงวิญญาณของปัจเจกบุคคลและสังคมด้วยปัจเจกบุคคลต้องมีวิญญาณสังคมต้องมีจิตวิญญาณคุณธรรมของปัจเจกบุคคลอยู่ที่การกลมกลืนเรียนรู้โดยพ่อ-แม่สถาบันการศึกษาศาสนาพรรคการเมืองและองค์กรของรัฐ<sup>๘</sup>

สรุปได้ว่า คุณธรรม หมายถึง สิ่งที่มีคุณค่ามีประโยชน์ เป็นลักษณะของความรู้สึกลึกซึ้งทางจิตใจ เป็นสภาพคุณงามความดีที่สั่งสมอยู่ในจิตใจของมนุษย์เป็นเวลายาวนาน เป็นตัวกระตุ้นให้มีการประพฤติปฏิบัติอยู่ในกรอบที่ดีงาม คุณธรรมเป็นสิ่งที่ดีงามทางจิตใจ เป็นคุณค่าของชีวิต ในการบำเพ็ญประโยชน์ ช่วยเหลือเกื้อกูลแก่เพื่อนมนุษย์ ให้เกิดความรักสามัคคี ความอบอุ่นมั่นคงในชีวิต ดังนั้นคุณธรรมเป็นบ่อเกิดของจริยธรรม ที่แสดงออกให้เห็นถึงการปฏิบัติดี ปฏิบัติถูกต้อง อันเป็นผลมาจากความคิดที่สั่งคม หรือบุคคลมีความเห็นว่าเป็นการปฏิบัติที่ดี เป็นกรอบกำหนดไว้เพื่อให้สังคมเกิดความ เป็นระเบียบเรียบร้อย มีความร่มเย็นเป็นสุข มีความรักความสามัคคี และมีความปลอดภัยในการดำเนินชีวิต

<sup>๖</sup> วศิน อินทสระ, พุทธจริยศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เมื่อดทราย, ๒๕๔๕), หน้า ๑๕๕.

<sup>๗</sup> ประภาศรี สีหอำไพ, พื้นฐานการศึกษาทางศาสนาและจริยธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๐) หน้า ๗.

<sup>๘</sup> ลิขิต ธีรเวคิน, คนไทยในอุดมคติ, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แม็ค, ๒๕๔๘), หน้า ๑๗.

## ๒) ความหมายของจริยธรรม

ธรรมชาติหรือหลักธรรมที่บุคคลควรประพฤติ จัดว่าเป็นคุณธรรมที่แสดงออกทางร่างกาย ในลักษณะที่ดั่งงามถูกต้อง อันเป็นสิ่งที่พึงประสงค์ของสังคม จริยธรรมจะมีจำได้ ต้องอาศัยหลักคำสอนทางศาสนาอันได้แก่ศีล (Precept) อันหมายถึงหลัก หรือกฎเกณฑ์การประพฤติปฏิบัติ เพื่อคัดหรือฝึกหัดกายและวาจาให้เรียบร้อย ให้เป็นปกติ ให้เป็นธรรม เมื่อพูดหรือกระทำถูกต้องเป็นธรรมแล้วย่อมมีความสุข ไม่เดือดร้อน สิ่งดังกล่าวนี้ เป็นผลของการมีศีลหรือเป็นผลแห่งการมีคุณธรรมในจิตใจ

ราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายของจริยธรรม (Morality) หมายถึง ธรรมที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติ ศีลธรรม กฎศีลธรรม จริยะ หมายถึงความประพฤติหรือกิจการที่ควรกระทำ ส่วนคำว่า ธรรม หมายถึงกฎหรือระเบียบเอาเข้ามาสมาคมกันแล้ว ก็เป็นจริยธรรม<sup>๕</sup>

ดวงเดือน พันธุมนาวินและเพ็ญแข ประจันปัจจนึก กล่าวว่าจริยธรรม (Morality) หมายถึง ลักษณะทางสังคมหลายลักษณะของมนุษย์ และมีขอบเขตรวมถึงพฤติกรรมทางสังคมประเภทต่าง ๆ ด้วยลักษณะพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมจะมีคุณสมบัติประเภทใดประเภทหนึ่ง ในสองประเภท คือ เป็นลักษณะที่สังคมต้องการให้มีอยู่ในสมาชิกของสังคมนั้น ได้แก่ พฤติกรรมที่สังคมนิยมชมชอบ สนับสนุน และผู้กระทำส่วนมากเกิดความพอใจว่าการกระทำนั้น เป็นสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสม ส่วนอีกประการหนึ่งคือ ลักษณะที่สังคมไม่ต้องการให้มีอยู่ในสมาชิกของสังคม เป็นการกระทำที่สังคมลงโทษ หรือพยายามกำจัด และผู้ที่กระทำพฤติกรรมนั้น ส่วนมากรู้สึกว่าเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง และไม่สมควร ฉะนั้น ผู้มีจริยธรรมสูง คือผู้ที่มีลักษณะ และ

พฤติกรรมประเภทแรกมาก และประเภทหลังน้อย<sup>๖</sup>

ดังนั้นจากการศึกษาเอกสารชั้นต้นที่ได้นำเสนอแล้วนั้น สามารถประมวลคำว่า “คุณธรรม” และ “จริยธรรม” เข้าด้วยกันได้เป็น “คุณธรรมจริยธรรม” (Moral Virtues) มี

<sup>๕</sup> ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน ๒๕๔๒, (กรุงเทพมหานคร : ศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้นท์, ๒๕๔๖), หน้า ๒๕๑.

<sup>๖</sup> ดวงเดือน พันธุมนาวินและเพ็ญแข ประจันปัจจนึก, จริยธรรมของเยาวชนไทย, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, ๒๕๒๐), หน้า ๓.

ความหมายว่า เป็นการประพฤติ ปฏิบัติที่เป็นสิ่งที่ดีงาม ถูกต้องตามมาตรฐานและเป็นที่ยอมรับของสังคม หรืออาจจะให้ความหมายได้ว่า “คุณธรรมตามกรอบจริยธรรม”

แสง จันทร์งาม ได้ให้ความหมายว่า จริยธรรม หมายถึง คุณภาพจิตที่มีอิทธิพลต่อความประพฤติของมนุษย์ ที่แสดงออกทางกาย วาจา ใจ เป็นการทำ พูด คิด ที่ประเมินค่าเป็นคนดีเป็นคนชั่วได้ ถ้าชั่วก็ควรละเว้น ถ้าดีก็ควรกระทำโดยแยกศัพท์จริยธรรมออกเป็น ๒ คำ คือ “จริย” แปลว่า ความประพฤติ และ “ธรรม” หมายถึงคุณค่าทางจิตใจของแต่ละคน โดยสรุป คือ ความประพฤติที่ดี<sup>๑๑</sup>

สาโรช บัวศรี ได้ให้ความหมายว่า จริยธรรม หมายถึง แนวทางในการประพฤติตน เพื่ออยู่ร่วมกันได้อย่างร่มเย็นในสังคม จริยธรรมมีโครงสร้างสำคัญอย่างน้อย ๒ ข้อ คือ ศีลธรรม (Moral Value) สิ่งที่ควรงดเว้น สิ่งที่ไม่ควรปฏิบัติ และคุณธรรม (Ethical Value) สิ่งที่ควรปฏิบัติซึ่งทั้งสองข้อรวมกันเรียกว่า จริยธรรม<sup>๑๒</sup>

สิวลี ศิริไล ได้ให้ความหมายว่า จริยธรรม หมายถึง พันธะหรือหน้าที่ที่เราต้องปฏิบัติต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด ในพระพุทธศาสนา จริยธรรม หมายถึง การนำเอาความรู้ในความจริงหรือกฎธรรมชาติมาปฏิบัติให้เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตที่ดีงาม ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม เป็นความดีที่ตายตัวไม่เปลี่ยนแปลงไปตามเวลาและสภาพแวดล้อม<sup>๑๓</sup>

วิทย์ วิศทเวทย์ ได้ให้ความหมายว่า จริยธรรม (Ethic Rules) หมายถึง กฎเกณฑ์ของความประพฤติที่มนุษย์ควรประพฤติให้สมกับที่ได้ชื่อว่าเป็นมนุษย์ ซึ่งเป็นผู้มีเหตุผล มีความคิดและสติปัญญา ได้แก่ สัตว์ประเสริฐผู้มีปรีชาญาณ (Wisdom) คือ บ่อเกิดของสำนึกทางจริยธรรม<sup>๑๔</sup>

<sup>๑๑</sup> แสง จันทร์งาม, ศาสนศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๑), หน้า ๒๐ .

<sup>๑๒</sup> สาโรช บัวศรี, จริยศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๖), หน้า ๑๒.

<sup>๑๓</sup> สิวลี ศิริไล, จริยศาสตร์สำหรับพยาบาล, พิมพ์ครั้งที่ ๒ (นครปฐม : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๓๕), หน้า ๑๔.

<sup>๑๔</sup> วิทย์ วิศทเวทย์, จริยศาสตร์เบื้องต้นมนุษย์กับปัญหาจริยธรรม, (กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๓๒), หน้า ๕-๑๓.

ภาคา กุสกุล ได้ให้ความหมายว่า จริยธรรม มีความหมายกว้าง และครอบคลุมถึงระเบียบของสังคมค่านิยมของกลุ่มชนต่าง ๆ ในสังคม จริยธรรม เป็นคำที่ใช้อธิบายความประพฤติของมนุษย์ที่อยู่ร่วมกันในสังคม ว่าสิ่งใดควรทำสิ่งใดไม่ควรทำ โดยมีสิ่งเกี่ยวข้องกันอยู่ ๓ ประการ คือ ตัวเราเอง ผู้อื่น และความสัมพันธ์ระหว่างตัวเราเองกับผู้อื่น<sup>๕</sup>

บุญมี แทนแก้ว ได้ให้ความหมายว่า จริยธรรม หมายถึง ธรรมชาติหรือหลักธรรมที่บุคคลควรประพฤติ จัดว่าเป็นคุณธรรมที่แสดงออกทางร่างกาย ในลักษณะที่ดีงามถูกต้อง อันเป็นสิ่งที่พึงประสงค์ของสังคม จริยธรรมจะมีจำได้ต้องอาศัยหลักคำสอนทางศาสนาอันได้แก่ศีล (Precept) อันหมายถึงหลัก หรือกฎเกณฑ์การประพฤติปฏิบัติ เพื่อคัดหรือฝึกหัดกายและวาจาให้เรียบร้อย ให้เป็นปกติ ให้เป็นธรรม เมื่อพูดหรือกระทำถูกต้องเป็นธรรมแล้วย่อมมีความสุข ไม่เดือดร้อน สิ่งดังกล่าวนี้เป็นผลของการมีศีลหรือเป็นผลแห่งการมีคุณธรรมในจิตใจ เมื่อมีคุณธรรมในจิตใจแล้ว ก็เป็นเหตุให้ประพฤติจริยธรรมได้ถูกต้อง<sup>๖</sup>

สรุปได้ว่า จริยธรรม เป็นคำที่ใช้กำหนดขอบเขตหรือกรอบการประพฤติปฏิบัติของมนุษย์ เพื่อใช้วัดหรือประเมินพฤติกรรม ตลอดจนในตัวบุคคลที่แสดงพฤติกรรมนั้น ๆ ออกมาว่าเหมาะสมหรือสมควรเพียงใด อย่างไรก็ตาม โดยธรรมชาติของมนุษย์และสภาพความเปลี่ยนแปลงของสังคมมนุษย์ที่มีอยู่ตลอดเวลา จึงอาจทำให้ความหมายของจริยธรรมเปลี่ยนแปลงไปด้วย ตามสภาพของสังคม แต่ยังคงมีความหมายด้วยความประพฤติที่ดีงามเพิ่มคุณค่าให้กับชีวิตอยู่เช่น

<sup>๕</sup> ภาคา กุสกุล, จริยศึกษา, (นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช, ๒๕๑๖), หน้า ๖.

<sup>๖</sup> บุญมี แทนแก้ว, จริยธรรมกับชีวิต, (กรุงเทพมหานคร : ธนการพิมพ์, ๒๕๑๗), หน้า ๑.

## ๒.๒ ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรม

เพียเจท์ (Jean Piaget) ได้นำเสนอทฤษฎี การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของมนุษย์ เกิดจากแรงจูงใจในการปฏิบัติตนสัมพันธ์กับสังคม การพัฒนาจริยธรรมจึงจำเป็นต้องมีการพิจารณาเหตุผลเชิงจริยธรรมตามระดับสติปัญญาของแต่ละบุคคลที่มีวุฒิภาวะสูงขึ้น การรับรู้จริยธรรมได้พัฒนา ขึ้นตามลำดับ พัฒนาการคุณธรรมและจริยธรรมของมนุษย์สามารถแบ่งออกเป็น ๓ ขั้น และสามารถนำมาเป็นหลักเกณฑ์ในการแบ่งขั้นพัฒนาการทางจริยธรรมได้<sup>๑๑</sup> ดังนี้

๑) ขั้นก่อนจริยธรรม (ตั้งแต่แรกเกิดจนถึง ๒ ขวบ) เป็นขั้นที่ยังไม่มีความสามารถในการรับรู้สิ่งแวดลอม และระบบกฎเกณฑ์ได้ แต่ยังมีความต้องการทางกายซึ่งต้องการการตอบสนอง ดังนั้นการกระทำจะพึงกระทำเพื่อสนองความต้องการของตนเองโดยที่ไม่คำนึงถึงผู้อื่น

๒) ขั้นเชื่อฟังคำสั่ง (ระหว่างอายุ ๒ - ๘ ขวบ) เด็กจะสามารถรับสภาพแวดล้อมและบทบาทของตนเองต่อผู้อื่น รู้จักเกรงกลัวผู้ใหญ่ โดยเห็นว่าคำสั่งหรือกฎเกณฑ์เป็นสิ่งที่ต้องปฏิบัติตามโดยไม่สนใจถึงผลที่จะตามมา

๓) ขั้นยึดหลักแห่งตน (ระหว่างอายุ ๘ - ๑๐) เด็กในวัยนี้จะมีพัฒนาการทางด้านสติปัญญาสูงขึ้น คลายความเกรงกลัวอำนาจจากภายนอก สามารถใช้ความคิดอย่างมีเหตุผลและประสบการณ์ประกอบการตัดสินใจ สามารถประเมินความถูกผิดโดยดูจากเจตนาของผู้กระทำและตั้งเกณฑ์ของตนเองได้

โคลเบอร์ก (Lawrence Kohlberg) นักจิตวิทยาชาวอเมริกัน ได้ทำการศึกษาทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของเพียเจท์ ทำให้พบว่า พัฒนาการทางจริยธรรมสามารถแบ่งออกได้เป็น ๓ ระดับ ๖ ขั้น ความสัมพันธ์ต่อเนื่องกัน ดังนี้

**ระดับที่ ๑ ระดับก่อนกฎเกณฑ์ (Pre-Conventional Level)** เด็กในระดับนี้ จะตัดสินใจเลือกกระทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อตนเอง โดยไม่คำนึงถึงผู้อื่น ในระดับนี้บุคคลขึ้นอยู่กับผู้มีอำนาจเหนือตนระดับนี้เด็กจะมีอายุประมาณ ๒ - ๑๐ ขวบ แบ่งได้เป็น ๒ ขั้น คือ

---

<sup>๑๑</sup> Jean Piaget, *The Moral Judgment of the Child*, (London : Routledge & Kegan Paul Ltd., 1997), PP. 133-134.

ขั้นที่ ๑ ขั้นหลักการหลบหลีกการถูกลงโทษ (The Punishment and Obedience Orientation) เด็กจะปฏิบัติตามผู้ที่มีอำนาจเหนือกว่าตน เพราะกลัวการถูกลงโทษ เช่น ไม่กล้าหนีเรียนเพราะกลัวครูตัดคะแนน เป็นต้น (พบในเด็กอายุ ๒ – ๗ ขวบ)

ขั้นที่ ๒ ขั้นหลักการแสวงหารางวัล (The Instrumental Relativist Orientation) เด็กจะทำตามกฎเกณฑ์เพราะเห็นว่าเป็นเครื่องมือที่ทำให้ได้สิ่งที่ต้องการ โดยมุ่งการตอบแทนทางกายและวัตถุมากกว่าในเรื่องของนามธรรม (พบในเด็กอายุ ๗ – ๑๐ ขวบ)

ระดับที่ ๒ ระดับตามกฎเกณฑ์ (Conventional Level) เด็กในระดับนี้จะทำตามกฎเกณฑ์ของกลุ่ม เพราะต้องการเป็นที่ยอมรับ จะเลียนแบบหรือคล้อยตามบุคคลในกลุ่มเพื่อปรับตัวให้เข้ากับความต้องการของสังคม โดยไม่คำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นในขณะนั้น ระดับนี้เด็กจะมีอายุประมาณ ๑๐ – ๑๖ ปี แบ่งได้เป็น ๒ ขั้น คือ

ขั้นที่ ๓ ขั้นใช้หลักการทำตามที่ผู้อื่นเห็นชอบ (The Enter Personal) เด็กจะกระทำในสิ่งที่ตนคิดว่าคนอื่น จะเห็นด้วยและพอใจ เพื่อการเป็นที่ยอมรับของเพื่อน โดยจะกระทำตามกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ของสังคมอย่างเคร่งครัด (พบในเด็กอายุ ๑๐ – ๑๓ ปี)

ขั้นที่ ๔ หลักการทำตามหน้าที่ของสังคม (The Law and Order Orientation) ในระดับนี้บุคคลจะเข้าใจในกฎเกณฑ์ บรรทัดฐานของสังคม ถือว่าตนมีหน้าที่ทำตามกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ของสังคมอย่างเคร่งครัด (พบในเด็กอายุ ๑๓ – ๑๖ ปี)

ระดับที่ ๓ ระดับเหนือกฎเกณฑ์ (Post Conventional Level) ในระดับนี้บุคคลจะตัดสินใจขัดแย้งต่าง ๆ การพิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบคอบด้วยตนเอง พิจารณาสິงต่าง ๆ อย่างลึกซึ้งและกว้างขวาง หลุดพ้นจากกฎเกณฑ์ของสังคม แบ่งได้เป็น ๒ ขั้น คือ

ขั้นที่ ๕ ขั้นทำตามคำมั่นสัญญาหรือมีเหตุผลเคารพตนเอง (Social Contract Legalistic Orientation) บุคคลจะเห็นความสำคัญของชนหมู่มาก เคารพตนเอง เคารพมติที่มาจาก การลงความเห็น มีเหตุผล ถือว่ากฎเกณฑ์ต่าง ๆ เปลี่ยนแปลงได้โดยคำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวมเป็นใหญ่ (พบในผู้ที่มีอายุ ๑๖ ปีขึ้นไป ได้แก่ วัยรุ่นตอนปลายและผู้ใหญ่)

ขั้นที่ ๖ ขั้นทำตามหลักอุดมคติสากล (The Universal Ethical Principle) บุคคลจะสำนึกถึงคุณค่าของความถูกต้อง โดยคำนึงถึงเหตุผลอย่างกว้างขวาง คำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวม และปฏิบัติตามความถูกต้องนั้นอย่างไม่หวั่นไหว มีความละเอียดต่อการทำความชั่ว

สุภัททา ปิณฑะแพทย์ ให้แนวคิดการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม สรุปได้ดังนี้<sup>๑๘</sup>

๑. การศึกษาเพื่อการปลูกฝังจริยธรรม การศึกษาเป็นการให้ความรู้ในเรื่องจริยธรรมการให้การศึกษา รวมถึงการอบรมบ่มนิสัยให้เรียนรู้สิ่งที่ถูกผิด และการตัดเตือนให้เกิดความสำนึกในความถูกต้องและความผิด

๑.๑ การปลูกฝังพื้นฐานด้านวิชาการ การเรียนการสอน การศึกษาของไทยมีความเกี่ยวข้องกับศาสนาเป็นเนื้อเดียวกัน ดังนั้นจะเห็นได้ว่า หลักสูตรต่าง ๆ ที่นำมาใช้จะมีลักษณะแนวทางที่เป็นไปในทางเดียวกันกับพุทธปรัชญา

๑.๒ การปลูกฝังพื้นฐานด้านชีวิตและสังคม การปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมในการดำรงชีวิตทางด้านสังคมก็จะนำพระธรรมที่เป็นคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้ามาเป็นหลักในการคิดและการแก้ปัญหาในเชิงคุณธรรมจริยธรรม การอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขภายใต้กฎเกณฑ์ของสังคมและจิตสำนึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น

๑.๓ การปลูกฝังพื้นฐานด้านจิตวิทยา เป็นพื้นฐานที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ด้วยการคิด การห้เห็น การคิดอย่างมีวิจารณญาณ มีการไตร่ตรองจนเกิดความเข้าใจ จนเกิดเป็นจิตสำนึก การศึกษาจึงต้องมุ่งอบรมให้บุคคลคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น ซึ่งมีความมุ่งหมายปลายทาง คือ ให้คิดดี ทำดี และแก้ปัญหาได้ดี การศึกษาจิตวิทยาทำให้เข้าใจธรรมชาติความต้องการของมนุษย์เพื่อให้เข้าใจตนเองและผู้อื่นด้วย การสร้างแรงจูงใจตนเองเพื่อให้สามารถพัฒนาไปสู่ความดีงามได้

๒. การปลูกฝังค่านิยม การปลูกฝังค่านิยม เป็นวิธีการปลูกฝังที่เริ่มต้นด้วยกระบวนการในขั้นพื้นฐานซึ่ง

---

<sup>๑๘</sup> สุภัททา ปิณฑะแพทย์ : แนวคิดเรื่อง “การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมในรายวิชาวิทยาศาสตร์ในชีวิตประจำวัน” (ภาควิชาฟิสิกส์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต ๒๕๕๐),

ประกาศรี สืออำไพได้เสนอแนะวิธีการปลูกฝังจริยธรรมคุณธรรมไว้หลายประการ เช่น<sup>๑๕</sup>

- ๒.๑ กำหนดพฤติกรรมที่พึงปรารถนาตามคุณธรรมจริยธรรมที่สอดคล้องกัน
  - ๒.๒ เสนอตัวอย่างพฤติกรรมที่พึงปรารถนา พร้อมทั้งแสดงให้เห็นผลดีผลเสีย
  - ๒.๓ ประเมินพฤติกรรมที่สอดคล้องและไม่สอดคล้องกับคุณธรรมและจริยธรรมโดยใช้เกณฑ์ ผลของพฤติกรรมต่อตนเอง หมู่คณะและสังคม
  - ๒.๔ แลกเปลี่ยนและวิจารณ์การประเมินในกลุ่ม
  - ๒.๕ ฝึกปฏิบัติให้บุคคลกระทำด้วยใจสมัคร และให้ประเมินผลสำเร็จด้วยตนเอง
  - ๒.๖ ย้ำให้บุคคลรับเอาพฤติกรรมที่สอดคล้องกับจริยธรรมและคุณธรรม โดยให้นำมาเป็นส่วนหนึ่งของตน
  - ๒.๗ การปฏิบัติอย่างต่อเนื่องและการชักชวนให้ผู้อื่นประพฤติในสิ่งที่เหมาะสมกับจริยธรรมและคุณธรรม
  - ๒.๘ พัฒนาค่านิยมจากระดับญาติพี่น้องไปสู่หมู่คณะและสังคม เช่น เริ่มต้นจากความกตัญญู ความเสียสละ ความสามัคคีในหมู่พี่น้อง หมู่คณะ และสังคม ไปจนถึงประเทศชาติ
  - ๒.๙ จัดกิจกรรมเสริม เช่น กิจกรรมรณรงค์ นิทรรศการ การประชุม สัมมนา การอภิปรายการศึกษากรณี การจัดงานประเพณี เป็นต้น
๓. ปลูกฝังการใช้สติปัญญา มนุษย์เกิดมาพร้อมด้วยสติปัญญาที่ติดตัวมาแต่กำเนิด แม้ว่าจะมีสติปัญญาที่ไม่เท่ากัน สติปัญญาเป็นเครื่องมือในการดำรงชีวิตของมนุษย์ สามารถพัฒนาให้เพิ่มพูนความสามารถได้ สติปัญญา คือ ความฉลาด ผู้ที่มีสติปัญญาดีคือผู้ที่สามารถคิดแก้ไขปัญหาได้ดีเนื่องจากเข้าใจปัญหาได้ดี นอกจากนี้ยังเป็นผู้ที่สามารถปรับตัวได้อย่างมีประสิทธิภาพในการพัฒนาจริยธรรมคุณธรรมของนักบริหารนั้น เนื่องจากเป็นผู้ที่มีสติปัญญา

---

<sup>๑๕</sup> ประกาศรี สืออำไพ, “แนวทางการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม” (คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยรังสิต, ๒๕๔๓), หน้า ๒๔๒.



อยู่ในเกณฑ์ที่เหนือผู้อื่น วิธีการพัฒนาด้วยการใช้สติปัญญาจึงน่าจะกระทำได้อย่างเป็นผลดี  
วิธีการพัฒนาจริยธรรมและคุณธรรมด้วยการใช้สติปัญญา เช่น

๓.๑ กลุ่มสัมพันธ์ การสร้างความเข้าใจสมาชิกในแกมมที่เป็นเชิงบวก และ  
การปรับพฤติกรรมความคิดของกลุ่ม

๓.๒ การสืบสวนสอบสวนเป็นการใช้วิธีซักถามเพื่อให้ได้คำตอบของผลของ  
การกระทำที่นำไปสู่ความสุขหรือความทุกข์ระดับบุคคล ระดับกลุ่ม และระดับสังคม

๓.๓ การแสดงบทบาทสมมติ เพื่อให้เกิดแนวความคิดในการแก้ปัญหาในเชิง  
คุณธรรมและจริยธรรมร่วมกัน

๓.๔ การเล่นเกมส์ เพื่อนำไปสู่หลักการของความคิดที่จะทำให้คู่ต่อสู้แพ้ซึ่ง  
อาจเกิดผลกระทบที่ไม่พึงประสงค์สะท้อนกลับมายังตนเอง

๓.๕ การใช้สื่อทัศนอุปกรณ์ ให้ดูตัวอย่างภาพการแสดงพฤติกรรมเพื่อนำมา  
วิเคราะห์

๓.๖ การจัดค่ายจริยธรรม เพื่อให้บุคคลที่ประสบการณ์ในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น  
ในสถานการณ์ที่จำเป็น

อรุณ จันทวานิช เลขานุการสภาการศึกษา (สกศ.) ได้กล่าวถึงรูปแบบของการ  
ปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์มี ๔ รูปแบบ พอสรุป  
ความได้ดังนี้<sup>๒๐</sup>

๑. รูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมโดยครอบครัว มีเนื้อหาสำคัญ คือ ด้าน  
ความรู้ ได้แก่ ความรู้เรื่องความดี/ความชั่ว พระคุณ หน้าที่ ระเบียบวินัย กติกาสังคมและ  
ศาสนาวัดนธรรม ความรู้เหล่านี้ฝึกพฤติกรรมทางกายได้ โดยปลูกฝังความสุภาพ มีน้ำใจ  
กตัญญู มีระเบียบ ทำตามหน้าที่ พึ่งตนเอง และอดออม ด้านการสร้างทัศนคติให้ตระหนัก รัก  
เคารพ เชื้อมั่น อดทน มีสำนึกขณะจะทำ สำหรับวิธีการอบรมปลูกฝังทำได้โดยวิธีอบรม  
ด้วยวาจา ด้วยการปฏิบัติเอง ด้วยการปฏิบัติให้เห็น และกระตุ้นให้คิด ทั้งนี้ต้องอาศัยความ  
ใกล้ชิดและทำตัวเป็นแบบอย่างของพ่อแม่ ในกรณีที่เด็กทำดีควรชมเชย ย้ำผลการกระทำ

<sup>๒๐</sup> อรุณ จันทวานิช, จากวารสารข้าราชการครู,ปีที่ ๑๕ ฉบับวันที่ ๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๒. (ศูนย์  
บรรณสารสนเทศทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,๒๕๔๒),

ความดีที่เด็กทำให้เด็กฟัง และ ควรยกย่องต่อหน้าผู้อื่น เมื่อเด็กกระทำผิดควรพูดคุยอธิบาย ย้ำ ผลการกระทำผิดให้เด็กฟัง และพยายามลดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ด้านการวัดประเมินผล จะวัดจากพฤติกรรมและทัศนคติของเด็ก ผลที่คาดว่าจะได้รับคือ เด็กสุขภาพ มีน้ำใจ กตัญญู มีระเบียบวินัย ทำหน้าที่ฟังตนเอง อุดม ตระหนักและเคารพ เชื่อมั่น อดทนและมีสำนึก

๒. รูปแบบการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมโดยโรงเรียน (สถานศึกษา) มีเนื้อหาที่สำคัญคือ ด้านความรู้ ได้แก่ ความรู้ในเรื่องความดี/ความชั่ว พระคุณ หน้าที่ ระเบียบวินัยการ พัฒนาการ ความเป็นไทย สิ่งแวดล้อม และศาสนาวัฒนธรรม ความรู้เหล่านี้ฝึกพฤติกรรมทาง ภายได้ โดยปลูกฝังความมีสำนึก มีน้ำใจ กตัญญู ทำหน้าที่ มีระเบียบวินัย ฝึกฝนสม่ำเสมอ เรียนรู้จากความผิด ฟังตนเอง ปฏิบัติตามคำสอน รักษาวัฒนธรรม/สิ่งแวดล้อม และทำตนให้ เป็นประโยชน์ ด้านการสร้างทัศนคติให้ตระหนัก รัก/ภาคภูมิใจ มุ่งมั่น เชื่อฟัง มีเหตุผล มีสำนึก ขณะจะกระทำอย่างรอบคอบ สำหรับวิธีการอบรมปลูกฝังและการประเมินผลทำเช่นเดียวกับ รูปแบบของครอบครัว แต่รูปแบบนี้ผู้ที่ต้องทำตัวเป็นแบบอย่างคือ ครู อาจารย์ผู้สอน ผลที่ คาดว่าจะได้รับคือ เด็กมีสำนึก มีน้ำใจ กตัญญู รู้หน้าที่ มีระเบียบวินัย เรียนรู้ผิดถูก รักษา วัฒนธรรม สร้างประโยชน์ มีความภาคภูมิใจ มุ่งมั่น มีเหตุผล และมีสำนึก

๓. รูปแบบการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม โดยสถาบันศาสนา มีเนื้อหาที่สำคัญ คือด้านความรู้และวิธีการอบรมเช่นเดียวกับรูปแบบครอบครัวแต่ผู้ที่ทำหน้าที่ขัดเกลา คือพระ นิกบวช บุคคลากรทางศาสนา ส่วนผลที่คาดว่าจะได้รับคือ เด็กเป็นคนสุขภาพ มีน้ำใจ กตัญญู เอื้อเฟื้อ มีระเบียบวินัย ขยัน ซื่อสัตย์ ประหยัด อดทน ตระหนักในความดี เคารพตัวเองเชื่อมั่น มีความรักและเมตตา รวมทั้งมีสำนึกที่จะทำดี

๔. รูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรม โดยชุมชนมีเนื้อหาที่สำคัญคือ ด้านความรู้ ได้แก่ ความรู้วิธีการอบรมปลูกฝังเช่นเดียวกับรูปแบบที่ ๑ แต่ผู้ที่ทำหน้าที่อบรม คือ กระบวนการภายในชุมชน ส่วนผลที่คาดหวังว่าจะได้รับคือ เด็กรับผิดชอบต่อสังคม เสียสละ รักษาสิ่งแวดล้อม บำเพ็ญประโยชน์ และเคารพกติกา พฤติกรรมและทัศนคติของเด็ก

ธวัชชัย เรือนสอน กล่าวถึง การปลูกฝังคุณธรรมในต่างประเทศบนความต่างที่มีความเหมือน ซึ่งประเทศไทยต้องนำมาประยุกต์ใช้ สรุปได้ดังนี้<sup>๒๐</sup>

๑. ต้องกำหนดคุณธรรมที่เหมาะสมกับวัย ได้แก่ วัยอนุบาล ฝึกให้รู้จักถูก ผิด ชั่ว ดีและควบคุมอารมณ์ได้ วัยประถมฝึกให้ประหยัด มีวินัย และใฝ่เรียนรู้ ส่วนวัยรุ่นมัธยม สอนให้รู้จักอัตลักษณ์ทางเพศ และอัตลักษณ์ทางสังคม

๒. ต้องสอนคุณธรรมหลัก (Core Ethics) ที่เป็นพื้นฐานของคุณธรรมตัวอื่น ๆ ได้แก่ ความรับผิดชอบ ความเป็นพลเมืองดี ความน่าเชื่อถือไว้ใจได้ ความซื่อสัตย์ การเคารพ สิทธิผู้อื่นความยุติธรรม ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ความขยันอดทนและเอาใจเขาใส่ใจเรา เมตตาเพื่อนมนุษย์

๓. ในการฝึกคุณธรรมต้องใช้การเรียนการสอนเชิงสร้างสรรค์ โดยให้เด็กรู้จักคิด ลงมือทำ เกิดความรู้สึกในทางที่ดีเน้นปรัชญาการสอนเชิงบวก “เมื่อรู้สึกต่อตนเองในทางที่ดี จะทำให้กระทำในทางสร้างสรรค์ และหาทางเลือกที่ดีเสมอไม่ว่าจะทำอะไร”

๔. มหาวิทยาลัยอิลลินอย สหรัฐอเมริกาใช้ตัวชี้วัด ๑๑ ตัว ให้สถานศึกษาประเมิน ตนเองในความสำเร็จของการเรียนการสอนคุณธรรม ประกอบด้วย

ตัวชี้วัดตัวที่ ๑ ส่งเสริมให้นักเรียนมีคุณธรรมขั้นพื้นฐาน

ตัวชี้วัดตัวที่ ๒ จัดการเรียนการสอนคุณธรรมให้ครอบคลุมทั้งการคิด พฤติกรรมที่ลงมือกระทำ และเกิดเป็นความรู้สึก

ตัวชี้วัดตัวที่ ๓ ใช้วิธีส่งเสริมแบบบูรณาการให้เกิดความคิดในเชิงบวก

ตัวชี้วัดตัวที่ ๔ สร้างบรรยากาศสิ่งแวดล้อมรอบโรงเรียนที่อบอุ่น

ตัวชี้วัดตัวที่ ๕ สร้างโอกาสการเรียนรู้เชิงคุณธรรมให้แก่นักเรียน

ตัวชี้วัดตัวที่ ๖ การสอนทุกวิชาให้สอนอย่างมีความหมายสอดแทรกคุณธรรม และให้เกียรตินักเรียน

ตัวชี้วัดตัวที่ ๗ กระตุ้นให้นักเรียนเกิดแรง จูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

ตัวชี้วัดตัวที่ ๘ กระตุ้นครูทุกคนเป็นแบบอย่างที่ดีของศิษย์

---

<sup>๒๐</sup> ธวัชชัย เรือนสอน, ข้อเสนอเชิงนโยบายการแก้ปัญหาเยาวชนไทย, (นำศีลธรรมกลับสู่สถานศึกษา, ๒๕๕๐), หน้า ๒๓.

ตัวชีวิตตัวที่ ๕ สร้างกิจกรรมนักเรียนในการเป็นผู้นำที่มีคุณธรรม

ตัวชีวิตตัวที่ ๑๐ ขอความร่วมมือผู้ปกครองและชุมชน สนับสนุนการทำดี  
ของลูก

ตัวชีวิตตัวที่ ๑๑ การประเมินความสำเร็จของโรงเรียนให้ประเมินจาก  
พฤติกรรมของเด็กนักเรียน

**พิศาล แซ่มโสภา** กล่าวว่า พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการปลูกฝังคุณธรรม  
จริยธรรมให้แก่ นักเรียน พระสงฆ์เป็นผู้ที่เหมาะสมมากที่สุดที่จะสอนธรรมให้แก่ นักเรียน  
เพราะเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญทั้งในภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ และยังเป็นผู้มีศีลาจารวัตร  
อันดีงาม นำเลื่อมใสศรัทธาพระธรรมกิตติวงศ์<sup>๒๒</sup> วัดโอรสาราม กรุงเทพมหานครและราช  
บัณฑิตที่กล่าวว่า การเสริมสร้างจริยธรรมให้แก่เยาวชนที่ได้ผลชัดเจนต้องดำเนินการโดย  
บูรณาการระหว่างบ้าน วัด โรงเรียนและชุมชน ซึ่งมี ๔ วิธีกว้าง ๆ คือ<sup>๒๓</sup>

๑. แนะนำให้ทำ คือ การสอนให้มีความรู้ สอนแนวทางการปฏิบัติ

๒. นำให้ดู คือ สอนวิธีปฏิบัติเพื่อให้ปฏิบัติเป็น

๓. อยู่ให้เห็น คือ ดำรงตนเป็นแบบอย่างที่ดี ดำเนินชีวิตตามแนวทางที่สอน

๔. เจ้นให้ตลอด คือ มีจิตใจมุ่งมั่นที่จะกล่อมเกลามาให้เด็กเป็นคนดีของสังคม และ  
ดำรงตนเป็นแบบอย่างที่ดีอย่างสม่ำเสมอ

**ณัฐมา ชันดิธรรมกุล** ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับความรักในพุทธศาสนา ซึ่งมีความ  
เกี่ยวข้องกับการมีเมตตา เพราะทางพุทธศาสนาจัดความรักกับความเมตตาเข้าไว้ด้วยกัน ได้แก่  
เมตตา กรุณา หมายถึง การมีความรัก ความปรารถนาดีต่อผู้อื่น จากงานวิจัยสรุปได้ว่า รัก  
ในทางพระพุทธศาสนาสามารถแบ่งได้เป็น ๓ ระดับ คือ<sup>๒๔</sup>

<sup>๒๒</sup> พระธรรมกิตติวงศ์, บทบาทของสถาบันพระพุทธศาสนากับการจัดการการศึกษา, พิมพ์ลักษณ์  
กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๔๖), หน้า ๑๑ - ๑๒.

<sup>๒๓</sup> พิศาล แซ่มโสภา, การประเมินบทบาทสำคัญของพระสงฆ์ในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม  
ให้แก่ นักเรียน, ศาสนพิธี, สำหรับครูสอนวิชาพระพุทธศาสนา พิมพ์ครั้งที่ ๑. (กรุงเทพมหานคร : กรมการศาสนา,  
๒๕๓๗). หน้า ๒๑-๒๒.

<sup>๒๔</sup> ณัฐมา ชันดิธรรมกุล, การศึกษาความรักในพุทธศาสนา, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต,  
(สาขาพระพุทธศาสนา : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ๑๐๑-๑๐๔.

(๑) ความรักตนเอง เป็นความรักแบบสเนหา ที่เจือด้วยตัณหา อันประกอบไปด้วยคุณคือ เป็นความสุขขั้นต่ำของมนุษย์ เป็นความสุขสบายทางร่างกาย เป็นความสุขใจ ชื่นนํ้าใจ สบายใจ ส่วนโทษคือเป็นความสุขที่เจือด้วยความทุกข์ และก่อให้เกิดอคติได้

(๒) ความรักผู้อื่นจัดเป็นความรักแบบเปรมะ เกิดจากเหตุปัจจัย ๒ ประการ คือ ด้วยการอยู่ร่วมกันในชาติปางก่อน และด้วยการเกื้อกูลกันในชาติปัจจุบัน ดังนั้นจึงสามารถ แบ่งได้เป็น ๓ อย่างคือ ๑. ความรักระหว่างพ่อแม่และลูก ๒. ความรักระหว่างสามีภรรยา ๓. ความรักระหว่างเพื่อน

(๓) ความรักแบบเมตตา เป็นความรักที่อยากให้ผู้อื่นมีความสุข และสามารถพัฒนาความรักแบบเมตตาให้เป็นเป็นความรักแบบเมตตาอัปมัญญา คือความรักที่แผ่ไปสู่ มนุษย์และสัตว์ทั้ง หลายด้วยความสม่ำเสมอโดยไม่มีประมาณ ไม่จำกัดขอบเขต

### ๑. หลักคุณธรรม ๘ ประการ

ประเทศไทยต้องเผชิญอยู่ขณะนี้ เมื่อพิจารณาอย่างรอบด้าน หนทางที่จะผ่อนคลายนไทยทุกคนก็ควรหันหน้าเข้าหากัน ร่วมคิด ร่วมแรง ร่วมทำ ร่วมแก้ปัญหา ทุกฝ่ายยอมลดเป้าหมายเพื่อพบกันครึ่งทาง เพื่อความอยู่รอด ปลอดภัย ความเจริญของประเทศอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน จะด้วยวิธีใดก็ตามสิ่งสำคัญต้องอยู่บนรากฐานของคุณธรรมซึ่งเป็นสิ่งที่ดีงามควรแก่การประพฤติปฏิบัติ การพัฒนาบุคคลโดยใช้คุณธรรมนั้นเป็นสิ่งที่ช่วยพัฒนาคนในชาติให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ด้วยกาย วาจา ใจ การศึกษาก็มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ การแข่งขันทางเศรษฐกิจในยุคโลกาภิวัตน์ก็ขึ้นอยู่กับการศึกษา การพัฒนาการเมืองก็ขึ้นอยู่กับการศึกษา สังคมกำลังเสื่อมโทรม ก็ต้องหัน ไปพึ่งการศึกษา การพัฒนาการศึกษาจึงเป็นเงื่อนไขสำคัญของการพัฒนาประเทศ<sup>๒๕</sup>

ในการนี้กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศนโยบายเร่งรัด การปฏิรูปการศึกษาโดยยึดคุณธรรมนำความรู้สร้างความตระหนักสำนึกในคุณค่าของ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ความสมานฉันท์ สันติวิธี วิถีประชาธิปไตย พัฒนาคน โดยใช้คุณธรรมเป็นพื้นฐานของ

<sup>๒๕</sup> กรมวิชาการ, การปฏิรูปการเรียนรู้ของกระทรวงศึกษาธิการ. (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๓), หน้า ๓๒.

กระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงความร่วมมือของสถาบันครอบครัว ชุมชน สถาบันศาสนา และสถาบันการศึกษาเพื่อพัฒนาเยาวชนให้เป็นคนดี มีความรู้ และอยู่ดีมีสุขโดย ๘ คุณธรรมพื้นฐาน ประกอบด้วย <sup>๒๖</sup>

๑. ขยัน คือ ผู้ที่มีความตั้งใจเพียรพยายามทำหน้าที่การทำงานอย่างจริงจังและต่อเนื่องในเรื่องที่ถูกที่ควร ใฝ่งานมีความพยายาม ไม่ท้อถอย กล้าเผชิญอุปสรรค รั้งงานที่ทำตั้งใจทำหน้าที่อย่างจริงจัง

๒. ประหยัด คือ ผู้ที่ดำเนินชีวิตความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย รู้จักฐานะการเงินของตน คิดก่อนใช้ คิดก่อนซื้อ เก็บออมถนอมใช้ทรัพย์สินสิ่งของอย่างคุ้มค่า ไม่ฟุ่มเฟือย ฟุ้งเฟ้อ รู้จักทำบัญชีรายรับ – รายจ่าย ของตนเองอยู่เสมอ

๓. ซื่อสัตย์ คือ ผู้ที่มีความประพฤติตรงทั้งต่อเวลา ต่อหน้าที่ และต่อวิชาชีพ มีความจริงใจปลอดจากความรู้สึกตำหนิ หรืออคติ ไม่ใช่เล่นหักกลโกงทั้งทางตรงและทางอ้อม รับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเองปฏิบัติอย่างเต็มที่และถูกต้อง

๔. มีวินัย คือ ผู้ที่ปฏิบัติตามในขอบเขต กฎ ระเบียบของสถานศึกษา สถาบันองค์กร และประเทศ โดยที่ตนยินดีปฏิบัติตามอย่างเต็มใจและตั้งใจยึดมั่นใน ระเบียบแบบแผนข้อบังคับและข้อปฏิบัติ รวมถึงการมีวินัยทั้งต่อตนเองและสังคม

๕. สุภาพ คือ ผู้ที่มีความอ่อนน้อมถ่อมตนตามสถานภาพและกาลเทศะ มีสัมมาคารวะ เรียบร้อยไม่ก้าวร้าว รุนแรง หรือวางอำนาจข่มผู้อื่นทั้งโดยวาจาและท่าทางเป็นผู้มีมารยาทดีงามวางตนเหมาะสมกับวัฒนธรรมไทย

๖. สะอาด คือ ผู้ที่รักษาร่างกาย ที่อยู่อาศัย และสิ่งแวดล้อมได้อย่างถูกต้องตามสุขลักษณะ ฝึกฝนจิตใจไม่ให้ขุ่นมัว มีความแจ่มใสอยู่เสมอ ปราศจากความมัวหมองทั้งกาย ใจ และสภาพแวดล้อมมีความโปร่งใสเป็นที่เจริญตาทำให้เกิดความสบายใจแก่ผู้พบเห็น

๗. สามัคคี คือ ผู้ที่เปิดใจกว้าง รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น รู้บทบาทของตนทั้งในฐานะผู้นำและผู้ตามที่ดี มีความมุ่งมั่นต่อการรวมพลัง ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เพื่อให้การงานสำเร็จลุล่วง สามารถแก้ปัญหาและจัดการความขัดแย้งได้ เป็นผู้ที่มีเหตุมีผล ยอมรับความแตกต่าง

---

<sup>๒๖</sup> กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, คุณธรรมพื้นฐาน ๘ ประการ. และภาคปฏิบัติ. (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๔๕๕๐), หน้า ๓๔.

ความหลากหลายทางวัฒนธรรม ความคิดและความเชื่อ พร้อมทั้งจะปรับตัวเพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติและสมานฉันท์

๘. มีน้ำใจ คือ ผู้ให้และผู้อาสาช่วยเหลือสังคม รู้จักแบ่งปัน เสียสละความสุขส่วนตน เพื่อทำประโยชน์ให้แก่ผู้อื่น เห็นอกเห็นใจ และเห็นคุณค่าในเพื่อนมนุษย์และผู้ที่มีความเดือดร้อน มีความเอื้ออาทรเอาใจใส่ อาสาช่วยเหลือสังคมด้วยแรงกายและสติปัญญาลงมือปฏิบัติการเพื่อบรรเทาปัญหา หรือร่วมสร้างสรรค์สิ่งดีงามให้เกิดขึ้นในชุมชน

สรุปได้ว่าจากนโยบายเร่งรัดการปฏิรูปการศึกษา ๘ คุณธรรมพื้นฐานข้างต้น สถาบันการศึกษาจึงควรเร่งรัดนำไปปลูกฝังคุณธรรมพัฒนา ให้กับเยาวชนของชาติ เพื่อให้เป็นคนดี มีความรู้ และอยู่ดีมีสุข ก้าวสู่สังคมคุณธรรมนำความรู้ โดยขอความร่วมมือจากสถาบันครอบครัว ชุมชน สถาบันศาสนา และสถาบันการศึกษาอื่นๆ เพื่อให้การดำเนินการประสบความสำเร็จสามารถนำไปสู่การปฏิบัติยุทธศาสตร์ที่สำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จนั้น ทุกฝ่ายจะต้องมีความตั้งใจ และลงมือปฏิบัติอย่างจริงจัง ผู้ใหญ่ควรเป็นตัวอย่างที่ดีแก่เยาวชน พ่อแม่ต้องดูแลเอาใจใส่ลูกอย่างใกล้ชิด ครูต้องมีจิตสำนึกและวิญญูณของความเป็นครูเพิ่มขึ้น ภาครัฐและเอกชน องค์กรศาสนา และสื่อมวลชน ต้องตื่นตัว กระตือรือร้น และผนึกกำลังเพื่อการพัฒนาไปสู่ความก้าวหน้าอย่างมั่นคงอย่างน้อยที่สุดทุกคนควรทำงานให้เต็มกำลัง เต็มความสามารถ และเต็มเวลาด้วย ๘ คุณธรรมพื้นฐานคือ ขยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ มีวินัย สุภาพ สะอาด สามัคคี และมีน้ำใจ หากเกิดขึ้นกับครอบครัว ชุมชน หน่วยงาน สถาบัน ตลอดจนประเทศใดแล้ว โดยเฉพาะประเทศไทยนั้นก็จะเป็นวิฤติทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม พัฒนาชาติให้มีความเจริญก้าวหน้า เป็นสังคมคุณธรรมนำความรู้ ชีวิตของคนในชาติ คงจะดีกว่าเดิม สังคมไทยจะสงบสุขกว่านี้ ประเทศไทยก็คงเป็นไทยอยู่ตลอดไป มีการพัฒนาอย่างรุดหน้าไม่ด้อยกว่าประเทศใดในโลกนี้ทั้งในปัจจุบันและอนาคตอย่างแน่นอน<sup>๒๖</sup>

<sup>๒๖</sup> กระทรวงศึกษาธิการ, คุณธรรมพื้นฐาน ๘ ประการและภาคปฏิบัติ. หน้า ๑๒.

### ๑.๗.๓ หลักธรรมที่ช่วยส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม

พระพุทธศาสนามีหลักธรรมคำสอนหลายประการ ที่ผู้บริหารสามารถน้อมนำมา ประพฤติปฏิบัติ เพื่อความสำเร็จในหน้าที่บริหารและเพื่อการครองตน ครองคน และครอง งาน กล่าวกันว่าในปัญหาของชีวิตคนเราแทบทุกเรื่องทุกรายนั้น พระพุทธเจ้าได้ทรงให้ ข้อเสนอแนะเพื่อแก้ปัญหานั้น ๆ ไว้หมดแล้ว และหลักธรรมพระพุทธองค์แม้กาลเวลาจะล่วงเลย มาถึง ๒๕๔๐ กว่าปีมาแล้ว นับแต่เมื่อมีพระองค์ได้เสด็จดับขันธปรินิพพานแต่หลักธรรมคำ สอนของพระองค์ยังทันสมัย และสามารถนำมาใช้ได้คืออยู่เสมอต่อไปนี้จะได้นำหลักธรรม สำคัญบางประการ ซึ่งคิดว่าน่าจะเหมาะกับนักปกครอง นักบริหาร และผู้นำองค์กรทั้งหลาย ที่สนใจหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา จะพึงนำไปยึดถือเป็นหลักปฏิบัติ<sup>๒๘</sup>

#### ๑. โอวาทปาติโมกข์

โอวาท หมายถึง คำสอนสำหรับยึดถือเป็นหลักปฏิบัติเป็นแนวเดียวกันจัดเป็น “หลักการใหญ่” หรือหัวใจของพระพุทธศาสนา เป็นแนวคำสอนที่พระพุทธเจ้าประทาน ให้แก่พระสาวกสำหรับไปประกาศศาสนา ถือว่าเป็น “ตัวศาสนา” ก็ได้ และโอวาทปาติโมกข์ มีหลักสำคัญ ๓ ข้อ ได้แก่<sup>๒๙</sup>

๑. การไม่ทำบาปทั้งปวง
๒. การยังกุศลให้ถึงพร้อม
๓. การทำใจของตนให้สงบใส

โอวาทปาติโมกข์โอวาทปาติโมกข์มักถูกกล่าวถึงในแง่หลักธรรม ๓ อย่างเดียวว่า เป็นหัวใจของพระพุทธศาสนา อาจสรุปใจความได้เป็นสามส่วนอันเป็นหัวใจสำคัญเพื่อเข้าถึง จุดมุ่งหมายของพระพุทธศาสนาแก่พุทธบริษัททั้งปวงโดยย่อ" หรือ หลักการ ๓ กล่าวกันเป็น เป็นการสรุปรวบยอดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอันเป็นแนวทางที่พุทธบริษัทพึงนำไป ปฏิบัติ ได้แก่ โอวาทปาติโมกข์ หมายถึง หลักคำสอนคำสำคัญของพระพุทธศาสนาอันเป็นไป

<sup>๒๘</sup> วิชชุดา อนุวิไล, *คุณธรรมและจริยธรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา*, เอกสารประกอบการ สอนวิชาคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา,

<sup>๒๙</sup> พระพรหมคุณาภรณ์, (ป.อ.ยุตฺโต), *พจนานุกรมฉบับประมวลศัพท์*, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑. คณะผู้มีจิต ศรัทธาร่วมพิมพ์เป็นธรรมทาน, ๒๕๕๐), หน้า ๕๖๕.



เพื่อป้องกันและแก้ปัญหาต่าง ๆ ในชีวิตเป็นไปเพื่อความหลุดพ้น หรือคำสอนอันเป็นหัวใจพระพุทธศาสนา หลักธรรมประกอบด้วย หลักการ ๓ อุดมการณ์ ๔ และวิธีการ ๖ ดังนี้<sup>๓๐</sup>

### ๑.๑ หลักการ ๓

๑) การไม่ทำบาปทั้งปวง ได้แก่ การงดเว้น การลด ละเลิก ทำบาป ทั้งปวง ซึ่งได้แก่ อกุศลกรรมบถ ๑๐ ทางแห่งความชั่ว มีสิบประการ อันเป็นความชั่วทางกาย ทางวาจา และทางใจความชั่วทางกาย ได้แก่ การฆ่าสัตว์ การลักทรัพย์ การประพฤตินอกใจ ความชั่วทางวาจา ได้แก่ การพูดเท็จ การพูดส่อเสียด การพูดเพื่อเจ้อ ความชั่วทางใจ ได้แก่ การอยากได้สมบัติของผู้อื่น การผูกพยาบาท และความเห็นผิดจากทำนองคลองธรรม

๒) การทำกุศลให้ถึงพร้อม ได้แก่ การทำความดี ทุกอย่างซึ่งได้แก่ กุศลกรรมบถ ๑๐ เป็นแบบของการทำฝ่ายดีมี ๑๐ อย่าง อันเป็นความดีทางกาย ทางวาจาและทางใจ การทำความดีทางกาย ได้แก่ การไม่ฆ่าสัตว์ ไม่ทำร้ายเบียดเบียน ผู้อื่นมิแต่ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน การไม่ถือเอาสิ่งของที่เจ้าของเขาไม่ได้ให้ มาเป็นของตน มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และการไม่ประพฤตินอกใจ การทำความดีทางวาจา ได้แก่ การไม่พูดเท็จ ไม่พูดส่อเสียด ไม่พูดคำหยาบ และไม่พูดเพื่อเจ้อ พูดแต่คำจริง พูดคำอ่อนหวาน พูดคำให้เกิดความสามัคคีและพูดถูกกาลเทศะ การทำความดีทางใจ ได้แก่ การไม่โลภอยากได้ของของผู้อื่นมิแต่คิดเสียสละการไม่ผูกอาฆาตพยาบาทมิแต่คิดเมตตาและปรารถนาดีและมีความเห็นความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องตามทำนองคลองธรรม เช่น เห็นว่าทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว

๓) การทำจิตใจให้บริสุทธิ์ ได้แก่ การทำจิตของตนให้ผ่องใสปราศจากนิวรณ์ซึ่งเป็นเครื่องขัดขวางจิตไม่ให้เข้าถึงความสงบ มี ๕ ประการ ได้แก่

- (๑) ความพอใจในกาม (กามฉันทะ)
- (๒) ความอาฆาตพยาบาท (พยาบาท)
- (๓) ความหุดหู่ท้อแท้ ง่วงเหงาหาวนอน (ถีนะมิทระ)
- (๔) ความฟุ้งซ่าน รำคาญ (อุทธัจจะกุกกุจจะ) และ

---

<sup>๓๐</sup> สมเด็จพระพุทธอาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถระ), คัมภีร์วิสุทธิมรรค, พระพุทธโฆสเถระรจนานุกรม (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ธนาพร, ๒๕๕๑),

(๕) ความลึกลับ (วิจิตร) เช่น สงสัยในการทำมาดี ความชั่ว  
ว่ามีผลจริงหรือไม่

#### ๑.๒ อุดมการณ์ ๔

อุดมการณ์อันสูงสุดทางพระพุทธศาสนาที่บรรพชิตในพระพุทธศาสนา  
อันมีลักษณะที่แตกต่างจากศาสนาอื่น อันอาจเรียกได้ว่า อุดมการณ์ ๔ ประการ ของ  
พระพุทธศาสนา ได้แก่

๑) ความอดทนอดกลั้นเป็นสิ่งที่นักบวชในศาสนาพึงยึดถือและเป็นสิ่ง  
ที่ต้องใช้เมื่อประสบกับสิ่งที่ไม่ชอบใจทุกอย่างที่ต้องเจอในชีวิตนักบวช เช่น ประสงค์ร้อนได้  
เย็น ประสงค์เย็นได้ร้อน

๒) การมุ่งให้ถึงพระนิพพานเป็นเป้าหมายหลักของผู้ออกบวช มิใช่สิ่งอื่น  
นอกจากพระนิพพาน

๓) พระภิกษุและบรรพชิตในพระธรรมวินัยนี้ ไม่พึงทำผู้อื่นให้ลำบาก  
ด้วยการทำความทุกข์กายหรือทุกข์ทางใจไม่ว่าจะในกรณีใด ๆ

๔) พระภิกษุตลอดจนบรรพชิตในพระธรรมวินัยนี้ต้องขอแก้ทายกด้วย  
อาการที่ไม่เบียดเบียน คือ ไม่เอ่ยปากเข้าชื่อและไม่ใช้ปัจจัยสี่อย่างฟุ่มเฟือยจนทำให้เกิด  
ความเดือดร้อนทายก

#### ๑.๓ วิธีการ ๖

วิธีการ หมายถึง ที่ธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาถือเป็นกลยุทธ์ พระภิกษุ  
ที่ออกเผยแผ่พระพุทธศาสนาซึ่งมีเป็นจำนวนมากให้ใช้วิธีการเหมือนกันเพื่อจะได้เป็นไปใน  
แนวทางเดียวกันและถูกต้องเป็นธรรมด้วยวิธีการ ๖ ประการ ได้แก่

๑) การไม่กล่าวร้าย คือ การเผยแผ่ศาสนาด้วยการไม่กล่าวร้ายโจมตีดูถูก  
ความเชื่อผู้อื่น

๒) การไม่ทำร้าย คือ การเผยแผ่ศาสนาด้วยการไม่ใช้กำลังบังคับข่มขู่  
ด้วยวิธีการต่างๆ

๓) ความสำรวมในปาติโมกข์ คือ รักษาความประพฤติให้น่าเลื่อมใส

- ๔) ความเป็นผู้รู้จักประมาณในอาหาร คือ เสพปัจจัยสี่อย่างรู้ประมาณ พอเพียง
- ๕) ที่นั่งนอนอันสงัด คือ สันโดษไม่คลุกคลีด้วยหมู่คณะ
- ๖) ความเพียรในอธิจิต คือ พัฒนาจิตใจเสมอมิใช่ว่าเอาแต่สอนแต่ตนเองไม่กระทำตามที่สอน

## ๒. หิริโอตตปปะ

หิริโอตตปปะเป็นหลักธรรมที่ช่วยคุ้มครองโลกหรือมวลมนุษย์ให้อยู่ด้วยความร่มเย็นเป็นสุขมี ๒ ประการ คือ

๒.๑ หิริ คือ ความละอายต่อบาป ถึงไม่มีใครรู้แต่นึกกินแห่งแกล้งใจไม่สบายใจ เป็นความรู้สึกรังเกียจ เห็นบาปเป็นของสกปรก จะทำให้ใจของเราเศร้าหมอง จึงไม่ยอมทำบาปทำชั่วทั้งในที่ลับและที่แจ้ง

๒.๒ โอตตปปะ คือ ความเกรงกลัวต่อบาป เป็นความรู้สึกกลัว กลัวว่าเมื่อทำไปแล้วบาปอาจจะส่งผลเป็นความทุกข์ทรมานแก่เรา จึงไม่ยอมทำบาปเกรงกลัวต่อทุกข์และความเสื่อมจึงไม่กระทำชั่ว

สรุปได้ว่า ธรรมะเครื่องคุ้มครองโลก คือ หิริโอตตปปะ ไม่จำเป็นสำหรับในโลกปัจจุบันเพราะทุกประเทศมีกฎหมายไว้คุ้มครองแล้ว หิริ ความละอายแก่ใจในการทำบาป โอตตปปะ ความสะดุ้งกลัวต่อผลแห่งบาปธรรมทั้งสองประการนี้ทรงแสดงว่า เป็น โลกपालธรรม คือธรรมที่รักษาคู่ครองโลก คือหมู่สัตว์ให้อยู่ร่วมต่อกันอย่างปกติสุขตามสมควร หิริโอตตปปะ เป็นมโนธรรมนี้เองที่แยกให้แตกต่างจากสัตว์ ในด้านพฤติกรรมที่ปรากฏออกมาด้านกาย วาจา เพราะใจประกอบด้วยความสำนึกอันมีหิริโอตตปปะเป็นหลักยึดเหนี่ยว<sup>๓๐</sup>

<sup>๓๐</sup> พระโสภณคณาภรณ์, หิริโอตตปปะ-ธรรมโลกบาล, (วัดบวรนิเวศวิหาร ราชวรวิหาร พิมพ์เผยแพร่เพื่อเป็นพุทธศาสนานูชา และธรรมบรรณาการ.๒๕๒๒), หน้า ๑๖๖-๑๗๑.

### ๓. ทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์

หลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ เป็นหลักธรรมในพุทธศาสนา คือ ประโยชน์ในปัจจุบัน ๔ อย่างบ้างเรียกว่า หัวใจเศรษฐี ธรรมที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ในปัจจุบัน หลักธรรมอันอำนวยประโยชน์สุขขั้นต้น เพื่อประโยชน์สุขสามัญที่มองเห็นกันในชาตินี้ ที่คนทั่วไปปรารถนา มี ทรัพย์ ยศ เกียรติ ไม้ตรี เป็นต้น อันจะสำเร็จด้วยธรรม ๔ ประการ คือ<sup>๒</sup>

๑. อุฏฐานสัมปทา ถึงพร้อมด้วยความหมั่น เช่นขยันหมั่นเพียร เลี้ยงชีพด้วยการหมั่นประกอบกิจการงาน เป็นผู้ขยันไม่เกียจคร้านในการงานนั้น ประกอบด้วยปัญญาเครื่องสอดส่อง อันเป็นอุปายในการงานนั้น ให้สามารถทำได้สำเร็จ

๒. อารักขสัมปทา ถึงพร้อมด้วยการรักษาโภคทรัพย์ (ที่หามาได้ด้วยความขยันหมั่นเพียร โดยชอบธรรม) เขารักษาคุ้มครองโภคทรัพย์เหล่านั้นไว้ได้พร้อมมูล ไม่ให้ถูกลัก หรือทำลายไปโดยภัยต่างๆ

๓. กัลยาณมิตตตา คบคนดี ไม่คบคนชั่ว อยู่อาศัยในบ้านหรือนิคมใด ย่อมดำรงตน เจริญ สนทนากับบุคคลในบ้านหรือนิคมนั้น ซึ่งเป็นผู้มีสมาจารบริสุทธิ์ ผู้ถึงพร้อมด้วยศรัทธา ศีล จาคะ ปัญญา

๔. สมชีวิตา อยู่อย่างพอเพียง รู้ทางเจริญทรัพย์และทางเสื่อมแห่งโภคทรัพย์ แล้วเลี้ยงชีพพอเหมาะ ไม่ให้สุรุ่ยสุร่ายฟุ่มเฟือยนัก ไม่ให้ฝืดเคืองนัก ด้วยคิดว่า รายได้ของเราจักต้องเหนื่อรายจ่าย และรายจ่ายของเราจักต้องไม่เหนื่อรายได้

สรุปได้ว่า การส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน โรงเรียนเทศบาลวัดท้ายตลาด ทั้ง ๔ ด้าน จากการประเมินโครงการการเข้าร่วมกิจกรรมในโครงการฟื้นฟูศีลธรรมโลก และโครงการตักบาตรทุกวันพระของนักเรียน จากการประเมินโครงการช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ให้มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ซึ่งในโครงการได้มีการจัดกิจกรรมที่แสดงถึงการมีคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน ๘ ประการ คือ ความขยัน ความประหยัดความซื่อสัตย์ ความมีวินัย ความสุภาพอ่อนโยน มีเมตตากรุณา ความสะอาด ความสามัคคีและมีน้ำใจ และความกตัญญูกตเวที

<sup>๒</sup> พระพรหมคุณาภรณ์, (ป.อ. ปยุตฺโต). พจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลศัพท์, หน้า ๑๒๘.

## ๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน ๕ ด้าน

การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จะต้องดำเนินตามหลักคุณธรรมที่อยู่ภายในตัวของนักศึกษาที่จะมีผลต่อการปลูกฝังคุณธรรม และจริยธรรม คือ ความเมตตา ความซื่อสัตย์ ความมีวินัย ความอดทน จิตสำนึกในความรับผิดชอบต่อของนักเรียน ดังนี้

### ๒.๓.๑ ด้านการมีวินัย

การมีวินัยเป็นความคาดหวังของสังคมที่จะให้บุคคลประพฤติปฏิบัติตนในสิ่งที่ ถูกที่ควร อันจะส่งผลให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองแก่ตนเองและสังคม ได้แก่ การประกอบสัมมา อาชีพ ด้วยความขยันหมั่นเพียร มีความรับผิดชอบ ปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบและแบบ ธรรมเนียมของสังคมคำว่า “วินัย” หมายถึง ระเบียบ แบบแผนและข้อบังคับ ข้อปฏิบัติ “วินัย” ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Discipline หมายถึง เครื่องควบคุมพฤติกรรมของคน ในทางการ บริหารนั้น “วินัย” มีความหมายไปในหลายลักษณะ เช่น ลักษณะที่เป็นการควบคุมตนเอง (Self Control) โดยมุ่งพิจารณาวินัยในแง่การพัฒนาตนเอง เพื่อปรับตัวให้สอดคล้องกับความ จำเป็นและความต้องการ ซึ่งเรียกว่าอัติวินัย (Self Discipline) วินัยข้าราชการอาจแยกพิจารณา ได้เป็น ๒ ความหมาย คือ

๑. หมายถึง ระเบียบ กฎเกณฑ์ แบบแผนความประพฤติที่ทางราชการกำหนดให้ ข้าราชการยึดถือและปฏิบัติ

๒. หมายถึง ลักษณะเชิงพฤติกรรมที่ข้าราชการแสดงออกมาในทางที่ถูกที่ควร เป็นการควบคุมตนเองให้แสดงพฤติกรรมที่ถูกระเบียบ หลักเกณฑ์ หรือแบบแผนที่ทาง ราชการกำหนดไว้

### ๑) ความหมายของควมมีวินัย

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้ให้ความหมายของคำว่า “วินัย” คือ ระเบียบแบบแผน ข้อบังคับ ข้อปฏิบัติ เช่น วินัยสิกขาบทของพระสงฆ์ เป็นต้น<sup>๓๓</sup>

พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์ ให้ความหมายของคำว่า “วินัย” หมายถึง ระเบียบแบบแผนสำหรับฝึกฝน ควบคุมความประพฤติของบุคคลให้มีชีวิตที่งดงาม เจริญก้าวหน้า และควบคุมหมู่ชนให้อยู่ร่วมกันด้วยความสงบเรียบร้อยดีงาม<sup>๓๔</sup>

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้ให้ความหมายของคำว่า “วินัย” หมายถึง คนที่สามารถควบคุมตนเองให้ดำเนินตามระเบียบ หรือตามกฎเกณฑ์ที่ตั้งไว้ได้<sup>๓๕</sup>

พระธรรมสิงหบุราจารย์ ให้ความหมายของคำว่า วินัย ไว้ว่า คนมีวินัย คือ คนที่<sup>๓๖</sup>

๑. เคารพระเบียบ แบบแผน กฎ ข้อบังคับ

๒. มีกิริยามารยาทเรียบร้อย

๓. ถือชนบธรรมเนียมประเพณี วินัยเป็นเบื้องต้นแห่งสิ่งทั้งหลาย เพราะนำไปสู่ความราบรื่นทุกอย่าง คนมีวินัยเป็นคนพร้อมที่จะมีสิ่งดีงามทั้งหลายได้ แต่ถ้าขาดวินัยแล้วก็ไม่มีความดีสิ่งใดเหลืออยู่

วัฒนา สุวรรณไตรย์ และประยูร บุญใช้ ได้ให้ความหมายของคำว่า “วินัย” หมายถึง ระเบียบ ข้อบังคับหรือแนวปฏิบัติที่กำหนดขึ้น เพื่อให้เป็นหลักให้คนปฏิบัติและควบคุมพฤติกรรมของคนในสังคม เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข<sup>๓๗</sup>

<sup>๓๓</sup> ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒, หน้า ๑๐๗๗.

<sup>๓๔</sup> พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์ (ชำระ-เพิ่มเติม ช่วงที่ ๑/ ยุติ), หน้า ๓๗๑.

<sup>๓๕</sup> สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ภาพอนาคตและคุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์, หน้า ๘๕ – ๘๖.

<sup>๓๖</sup> พระธรรมสิงหบุราจารย์, พุทธโธโลยี, หน้า ๓๕.

<sup>๓๗</sup> วัฒนา สุวรรณไตรย์ ผศ.ดร. และประยูร บุญใช้ ผศ.ดร., การพัฒนารูปแบบกิจกรรมพัฒนาจริยธรรมของนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต (หลักสูตร ๕ ปี), รายงานการวิจัย, (ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม : สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน), ๒๕๔๘), หน้า ๕๔.

สรุปได้ว่า วินัย ในการวิจัยครั้งนี้หมายถึง ระเบียบแบบแผน กฎเกณฑ์ ข้อปฏิบัติ สำหรับควบคุมความประพฤติของบุคคลหรือหมู่คณะให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข และเพื่อความเจริญก้าวหน้าของสังคม

## ๒) ความสำคัญของความมีวินัย

**พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช** ได้พระราชทานพระบรมราโชวาทเกี่ยวกับการมีวินัย ไว้ว่า วินัย ถือกันว่าเป็นคุณสมบัติสำคัญประจำตัวของคนทุกคน แต่ในการสร้างเสริมความมีวินัยนั้น เป็นได้ทั้งในทางบวกและทางลบซึ่งย่อมให้คุณหรือให้โทษได้มากเท่าๆ กันทั้งสองทาง เพราะฉะนั้นเมื่อจะอบรมจำเป็นต้องพิจารณา ให้ถ่องแท้แน่ชัดก่อนว่า วินัย ต้องไม่ใช่วินัยเพื่อตนเพื่อหมู่คณะของตนเท่านั้น ต้องเป็นวินัยเพื่อคนทุกคน เพื่อคนส่วนใหญ่เป็นวินัยที่ถูกต้อง ที่เป็นการสร้างสรรค์ จึงเห็นได้ว่าการสร้างวินัยให้แก่เยาวชนต้องกระทำด้วยความเพ่งพินิจอย่างละเอียดถี่ถ้วนเป็นพิเศษมิฉะนั้นจะไม่บังเกิดผลที่พึงประสงค์ หรือซ้ำร้าย อาจกลับกลายเป็นการทำลายอนาคตและความเจริญมั่นคงของชาติไปก็ได้<sup>๓๘</sup>

**พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต)** ได้กล่าวถึงความสำคัญของความมีวินัย ไว้ว่า ถ้าบุคคลไม่มีวินัยชีวิตก็จะมีแต่ความสับสนยุ่งเหยิงสังคมจะวุ่นวายระส่ำระสายทำลายโอกาสในการที่จะพัฒนาตนเอง และดำเนินชีวิตที่ดีงามของตน<sup>๓๙</sup>

**พระธรรมสิงหบุราจารย์ (จรัญฐิตธมฺโม)** ได้กล่าวถึงความสำคัญของความมีวินัย ไว้ว่า การสอนให้นักเรียนฝึกปฏิบัติตามกฎระเบียบของสถานศึกษา จัดเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างนิสัยและพฤติกรรมที่ดีงามให้เกิดขึ้น ดังนั้นการที่จะพัฒนาสังคมให้

<sup>๓๘</sup> พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช, คำพ่อสอน ประมวลพระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสเกี่ยวกับความสุขในการดำเนินชีวิต, (สำนักงานกองทุนการสร้างเสริมสุขภาพ และมูลนิธิศดศรี – สดศรีวงศ์ : โรงพิมพ์กรุงเทพ, ๒๕๔๕), หน้า ๑๘๑.

<sup>๓๙</sup> พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), พุทธศาสนากับการแนะแนว, พิมพ์ครั้งที่ ๗, (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ : ศูนย์แนะแนวการศึกษาและอาชีพ, ๒๕๔๕), หน้า ๔๗.

เจริญก้าวหน้า จำเป็นที่จะต้องฝึกให้บุคคลมีระเบียบวินัย อยู่ในกฎเกณฑ์อันเป็นเครื่องมือที่จะควบคุมพฤติกรรมของบุคคลให้อยู่ในกรอบที่เหมาะสม จนนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน<sup>๔๐</sup>

นวลศิริ เปาโรหิตย์ ได้กล่าวถึงความสำคัญของความมีวินัย ไว้ว่า การมีวินัย จะมีความสำคัญ คือ ส่งผลให้<sup>๔๑</sup>

๑) เกิดความปลอดภัยแก่เยาวชน คือ เยาวชนจะรู้จักหลีกเลี่ยงจากอันตราย ที่มาในรูปแบบต่าง ๆ

๒) เกิดความสงบในครอบครัว คือ ถ้าเยาวชนดีมีวินัย ต่อต้าน อาจส่งผลให้ครอบครัวแตกแยก พ่อแม่ทะเลาะกัน ขาดความสงบสุขในครอบครัว

๓) เพื่อการมีชีวิตในสังคมกับผู้อื่น คือ ถ้าเด็กก้าวร้าว ไม่ประพฤติตนอยู่ในกรอบระเบียบวินัย ย่อมไม่เป็นที่ยินดีของบุคคลทั่วไป ส่งผลให้เด็กถูกรังเกียจ

๔) เพื่อตัวของเยาวชน คือ ถ้าเยาวชนเรียนรู้ เคารพกฎเกณฑ์ ฝึกหัดบังคับตนเองให้เป็นผู้มีวินัย เมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่จะมีความคิดอ่านที่ดี และสามารถใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นได้อย่างสงบสุข

สรุปได้ว่า ความมีวินัย นั้นมีความสำคัญ คือ คุณสมบัติที่สำคัญที่ควรมีอยู่ภายในตัวของบุคคล เพราะการที่ครอบครัว ชุมชน ประเทศชาติจะอยู่อย่างสงบสุข คนในสังคมจะต้องเป็นผู้มีวินัย คือ การเคารพกฎเกณฑ์ ระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ โดยเฉพาะในเยาวชนจะต้องมีการปลูกฝังความมีวินัยไว้ตั้งแต่เป็นเด็ก เมื่อเติบโตขึ้นจะได้ใช้ชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข เข้ากับผู้อื่นได้ และยังเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศให้ก้าวไปสู่อันดับโลกได้อย่างมั่นคง

<sup>๔๐</sup> พระธรรมสิงหบุราจารย์ (จรัญฐิตธมฺโม), สอนดี ทำดี มีคุณธรรมนำความรู้, (ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม : บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด, ๒๕๕๑) หน้า ๒๕ - ๒๖.

<sup>๔๑</sup> นวลศิริ เปาโรหิตย์ ดร., สอนลูกให้มีวินัยฝึกเด็กและวัยรุ่นอย่างไรให้ยอมรับและไม่ต่อต้านคุณ, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ บี มีเดีย, ๒๕๕๓), หน้า ๒๘.



### ๓) ลักษณะของบุคคลที่มีวินัย

ศิริพร สอาดล้วน ได้กล่าวถึงลักษณะของบุคคลที่มีวินัย ไว้ในงานวิจัยว่ามีลักษณะดังต่อไปนี้<sup>๔๒</sup>

๑. มีความรับผิดชอบสูง
๒. มีความเชื่อมั่นในตนเอง
๓. มีความตรงต่อเวลา
๔. มีลักษณะความเป็นผู้นำ
๕. มีความซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น
๖. มีความอดทน
๗. มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น

กรมวิชาการได้อธิบายคุณลักษณะของผู้ที่มีวินัยไว้ดังนี้<sup>๔๓</sup>

๑. แต่งกายเรียบร้อยตามระเบียบข้อบังคับ
๒. มาโรงเรียนทันเวลา
๓. ปฏิบัติงานเสร็จตามกำหนดเวลา
๔. ตื่นนอนรับประทานอาหารเช้าเป็นเวลา
๕. ไม่ออกนอกห้องเรียนก่อนได้รับอนุญาต
๖. ปฏิบัติตามกฎหมายข้อบังคับอย่างเคร่งครัดโดยสม่ำเสมอ
๗. เก็บของใช้เป็นระเบียบ
๘. ข้ามถนนตรงทางข้าม
๙. เข้าคิวซื้อบัตรซื้ออาหารและขึ้นรถประจำทาง
๑๐. ไม่ทิ้งสิ่งปฏิกูลลงบนพื้นถนนหรือแม่น้ำลำคลอง
๑๑. ใช้ยานพาหนะถูกต้องตามกฎหมายจราจร

<sup>๔๒</sup> ศิริพร สอาดล้วน, “ความสัมพันธ์ระหว่างความมีวินัยในตนเองกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่๓ โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๑), หน้า ๑๔.

<sup>๔๓</sup> กรมวิชาการ, ความมีวินัยและความเป็นประชาธิปไตย, (กรุงเทพมหานคร : กรมวิชาการ, ๒๕๕๑), หน้า ๑๒๒.

## ๑๒. ไปตรงตามเวลาที่นัดหมายเอาไว้

สรุปได้ว่า คุณลักษณะของบุคคลที่มีวินัย คือ มีความรับผิดชอบ ตรงตามเวลาที่นัดหมายไว้ มีความเชื่อมั่นในตนเอง ทำงานเสร็จตามกำหนด ปฏิบัติตามกฎระเบียบของสถานที่นั้น ๆ จะเห็นได้ว่าการเป็นบุคคลที่มีวินัยที่ดีนั้น คือ เมื่ออยู่ในสังคมใดจะต้องมีความรู้เรื่องระเบียบวินัยกฎเกณฑ์ของสังคมนั้นเป็นอย่างดีเพื่อจะได้ปฏิบัติไม่ผิดเช่นนักศึกษาต้องรู้ระเบียบวินัยของมหาวิทยาลัยประชาชนต้องรู้กฎหมายของบ้านเมือง เป็นต้น

### ๒.๓.๒ ด้านความซื่อสัตย์

ความซื่อสัตย์สุจริต คือ ผู้ที่มีความประพฤติตรงต่อเวลา ต่อหน้าที่ และต่อวิชาชีพ มีความจริงใจ ไม่มีความลำเอียง ไม่ทุจริตคดโกง ทั้งทางตรงและทางอ้อม รู้หน้าที่การงานของตนเอง ปฏิบัติเต็มกำลังความสามารถ ด้วยความบริสุทธิ์ใจผู้ที่จะมีความซื่อสัตย์สุจริตได้ ต้องมีคุณธรรมประจำกาย วาจา ใจ คือ มีสติจะในการคิด การพูด การทำแต่ความจริง มีความเป็นธรรม หมายถึง มีใจเป็นกลางไม่มีอคติ หมายถึง ไม่มีความลำเอียงเข้าข้างใดข้างหนึ่ง<sup>๔๔</sup>

#### ๑) ความหมายของความซื่อสัตย์

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้ให้ความหมายของคำว่า “ความซื่อสัตย์” หมายถึง ประพฤติตรงและจริง ไม่คดโกงและไม่หลอกลวง<sup>๔๕</sup>

อภิญา อิงอาจ ได้ให้ความหมายไว้ว่า “ความซื่อสัตย์” หมายถึง การกระทำหรือการแสดงออกซึ่งการประพฤติอย่างเหมาะสม ตรงต่อความเป็นจริง มีความประพฤติตรงไปตรงมาทั้งกาย วาจา ใจ ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น<sup>๔๖</sup>

<sup>๔๔</sup> โรงเรียนวัดปากช่อง,(จันทรานูมาสวितยาคาร) หมู่ ๒ ต.ปากช่อง อ.จอมบึง จ.ราชบุรี. แหล่งที่มาของข้อมูล. [www.pchong.in.th](http://www.pchong.in.th) (๒๐ ต.ค.๕๕).

<sup>๔๕</sup> ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒, หน้า ๓๘๒.

<sup>๔๖</sup> อภิญา อิงอาจ, “พฤติกรรมความซื่อสัตย์สุจริตของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล”, วารสารวิชาการพระจอมเกล้าพระนครเหนือ, ปีที่ ๒๑ ฉบับที่ ๑, (๑ มกราคม – เมษายน ๒๕๕๔), หน้า ๑๗๐.

กฤติพงษ์ บุญรงค์ ได้ให้ความหมายของ “ความซื่อสัตย์” หมายถึง การประพฤติอย่างเหมาะสมและตรงต่อความเป็นจริงเช่นตรงต่อหน้าที่ตรงต่อคำพูดตรงต่อกฎเกณฑ์ปฏิบัติอย่างตรงไปตรงมาอย่างเหมาะสมทั้งทางกายวาจาใจทั้งต่อตนเองและผู้อื่น ไม่ว่าจะต่อหน้าและลับหลัง<sup>๔๗</sup>

ธีรบุษ สุนทร ได้ให้ความหมายของ “ความซื่อสัตย์” หมายถึง การประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้อง เหมาะสมดีงาม ตรงต่อความเป็นจริงอย่างตรงไปตรงมา ทั้งทางกายวาจา และทางใจ ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น<sup>๔๘</sup>

สรุปได้ว่า ความซื่อสัตย์ หมายถึง ความประพฤติอย่างเหมาะสม ตรงและจริงใจ ทั้งทางกาย วาจา และใจ ไม่คิดคดทรยศ ไม่คดโกงและไม่หลอกลวง

## ๒) ความสำคัญของความซื่อสัตย์

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ได้กล่าวถึงความสำคัญของความซื่อสัตย์ไว้ว่า บุคคลที่จะประสบความสำเร็จในการครองเรือน เป็นที่น่าเคารพนับถือเป็นตัวอย่างจะต้องกำกับชีวิตด้วยธรรมสี่ คือ ปฏิบัติตามหลักธรรมสำหรับการครองชีวิตของคฤหัสถ์ ที่เรียกว่า ฆราวาสธรรม ๔ ประการ คือ ๑. สัจจะ หมายถึง ความซื่อตรง ความจริง ๒. ทมะ หมายถึง การฝึกตน ๓. ขันติ หมายถึง ความอดทน และ ๔. จาคะ หมายถึง การเสียสละ<sup>๔๙</sup>

พระมหาสมชาย ฐานวุฑฺโฒ ได้อธิบายความสำคัญของความซื่อสัตย์ไว้ว่า ความซื่อสัตย์เป็นข้อหนึ่งในศีล ๕ อันเป็นเครื่องมือที่จะทำให้บุคคลที่อยู่ในสังคมอยู่ด้วยกันอย่างสงบสุขเพราะศีล คือ ความปกติ ดังนั้นคนทุกคนจะต้องผูกพันด้วยความตรงไปตรงมา มี

<sup>๔๗</sup> กฤติพงษ์ บุญรงค์, “การศึกษากระบวนการบริหารจัดการ ของผู้บริหารกับการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนด้านความซื่อสัตย์ : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านตากแดด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพังงา”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต, ๒๕๕๐), หน้า ๔๒.

<sup>๔๘</sup> ธีรบุษ สุนทร, “คู่มือพัฒนาความซื่อสัตย์ของเด็กปฐมวัย”, สารนิพนธ์ศึกษามหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๕), หน้า ๕๘-๑๐๐.

<sup>๔๙</sup> พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), ธรรมานุญชีวิต พุทธจริยธรรมเพื่อชีวิตที่ดีงาม, พิมพ์ครั้งที่ ๕๖, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิบรรจงสนธิ และสหปฏิบัติฯ, ๒๕๔๖), หน้า ๖๓.

ความจริงใจต่อกัน ถ้าใครโกหกหลอกลวงก็ผิดปกติไป ฉะนั้นเพื่อรักษาความปกติไว้ ศีลข้อที่ ๔ จึงขึ้นชื่อว่า คนจะต้องไม่พูดเท็จ คือ มีความซื่อสัตย์สุจริตต่อกัน หากบุคคลไม่รักษาความซื่อสัตย์สังคม ประเทศชาติ ก็จะไม่สงบสุข มีแต่ความหวาดระแวงกัน นอกจากนี้ยังส่งผลเสียต่อตนเอง คือ ทำให้เกิดโรคความจำเสื่อม ผู้ที่โกหกมาก ๆ เข้าลงท้ายแม้กระทั่งตัวเองก็หลงลืมว่า เรื่องที่ตนพูดนั้นเป็นเรื่องจริงหรือโกหก<sup>๕๐</sup>

**พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช** ทรงมีพระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสอันชี้ให้เห็นถึงความสำคัญและคุณประโยชน์ของความซื่อสัตย์สุจริตไว้ดังนี้ ความสุจริต ความมุ่งมั่นในประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่ง จะเกิดขึ้นและยั่งยืนอยู่ได้ด้วยสติปัญญา สติ คือ ความระลึกรู้ ปัญญา คือ ความรู้ชัด ที่เกิดขึ้นจากความฉลาด สามารถคิดพิจารณาได้อย่างถูกต้องแยกคาย ดังนั้น ความสุจริตและมุ่งมั่นจะยั่งยืนอยู่ได้ด้วย สติปัญญา หมายความว่า เมื่อบุคคลผู้มีสติรู้ตัว มีปัญญารู้ชัดในคุณค่าของความสุจริต และสร้างสรรค์ความเจริญบนพื้นฐานของความสุจริตแล้ว ก็จะเกิดเป็นความนิยม เชื่อมั่น พึงพอใจในความดี การกระทำดี ความมั่นใจพึงพอใจนั้นจะเป็นเครื่องหนุนประคองความสุจริต พร้อมทั้งมุ่งมั่นที่จะทำให้คงอยู่ตลอดไปไม่เสื่อมคลาย<sup>๕๑</sup>

สรุปได้ว่า ความซื่อสัตย์เป็นคุณธรรมที่มีความสำคัญในการทำให้บุคคลเป็นคนดี ใช้ปัญญาในการพิจารณาในการประพฤติปฏิบัติตนให้ตั้งมั่นในคุณงามความดี มีความซื่อตรงต่อบุคคลที่เราคบหาด้วย ไม่ว่าจะต่อหน้าหรือลับหลัง

<sup>๕๐</sup> พระมหาสมชาย ฐานวุฑฺโฒ, **มงคลชีวิต ฉบับท้าวหน้า**, (คณะกรรมการการศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม วุฒิสภา, ๒๕๔๗), หน้า ๗๖ – ๗๐.

<sup>๕๑</sup> พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช, **พระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เกี่ยวกับศาสนาและศีลธรรม**, (กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม : โรงพิมพ์ชุมนุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, ๒๕๕๒), หน้า ๓๔.

### ๓) ลักษณะและประเภทของความซื่อสัตย์

รลิตา กุลแดง ได้อธิบายลักษณะของความซื่อสัตย์ไว้ว่า บุคคลที่มีความซื่อสัตย์จะมีลักษณะ ดังนี้<sup>๕๒</sup>

๑. มีความซื่อตรง
๒. มีความนับถือตนเอง
๓. ไม่หลอกลวงตนเอง
๔. เป็นผู้ที่มีความละเอียดต่อการกระทำผิด
๕. ไม่คิดคดต่อผู้อื่น
๖. ไม่ลักขโมย
๗. ประพฤติปฏิบัติตนต่อผู้อื่นอย่างตรงไปตรงมาทั้งต่อหน้าและลับหลัง
๘. รับผิดชอบต่อหน้าที่การงานที่ได้รับมอบหมาย
๙. รักษากฎระเบียบของสังคมและหน่วยงานไม่กระทำการใด ๆ ที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ส่วนรวมและสังคม

บุรชัย ศิริมหาสาคร ได้อธิบายลักษณะของความซื่อสัตย์ไว้ว่า ความซื่อสัตย์สุจริตเป็นคุณธรรมที่จำเป็นสำหรับการอยู่ร่วมกันในสังคม พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบัน ทรงเน้นถึงความซื่อสัตย์สุจริตมาก ดังจะเห็นได้จากพระบรมราโชวาทที่พระราชทานแก่ชาวไทย ๔ ประการ คือ<sup>๕๓</sup>

- (๑) การรักษาความสัตย์ ความจริงใจต่อตัวเอง ที่จะประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์และเป็นธรรม
- (๒) รู้จักข่มใจตนเอง ฝึกใจตนเองให้ประพฤติปฏิบัติอยู่ในความสัตย์
- (๓) การอดทนอดกลั้น และอดออมที่ไม่ประพฤติปฏิบัติล่วงความสัตย์สุจริตไม่ว่าจะด้วยเหตุประการใด

<sup>๕๒</sup> รลิตา กุลแดง, “ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูกับความซื่อสัตย์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนองค์รักษ์ จังหวัดนครนายก”, วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๐), หน้า ๑๕.

<sup>๕๓</sup> บุรชัย ศิริมหาสาคร, เทคนิคการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทบุ๊คพ้อยท์ จำกัด, ๒๕๔๖), หน้า ๕๕ – ๕๖.

(๔) การรู้จักละวางความชั่ว ความทุจริต และรู้จักสละประโยชน์ส่วนน้อย ของตนเพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่ของบ้านเมือง

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้รวบรวมคุณลักษณะของ บุคคลที่มีความซื่อสัตย์ ไว้ว่าคนที่ซื่อสัตย์เป็นคนที่มีใจเที่ยงตรงและยึดมั่นในหลักการความ ถูกต้องตามคุณธรรมและจริยธรรมที่ดีงาม จะมีคุณลักษณะ ดังนี้<sup>๕๔</sup>

๑. เป็นบุคคลที่รักษาคำพูด
๒. เป็นบุคคลที่รักษาคำมั่นสัญญา
๓. มีความยุติธรรมในการดำเนินการต่าง ๆ โดยไม่เล่นพรรคเล่นพวก
๔. มีความกล้าหาญในการทำความดี หรือกระทำในสิ่งที่ถูกต้อง
๕. เป็นบุคคลที่ไม่รักษาหน้าแต่กล้าที่จะรับผิดชอบ ไม่โยนความผิดให้ผู้อื่น
๖. ไม่เอาเปรียบผู้อื่นเพื่อผลประโยชน์ส่วนตน
๗. เป็นบุคคลที่มีความรับผิดชอบในหน้าที่ของตนเองเป็นอย่างดี

สรุปได้ว่า บุคคลที่มีความซื่อสัตย์ จะมีคุณลักษณะโดยแบ่งออกได้เป็น ๔ ลักษณะ คือ ๑. มีความซื่อสัตย์ต่อตนเอง ๒. มีความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่การงาน ๓. มีความซื่อสัตย์ต่อบุคคลที่อยู่รอบข้าง และ ๔. มีความซื่อสัตย์ต่อหมู่คณะ สังคม และประเทศชาติ

---

<sup>๕๔</sup> สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ภาพอนาคตและคุณลักษณะของคนไทยที่พึง ประสงค์, (สำนักพัฒนาการเรียนรู้และมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด วี.ที.ซี. คอมมิวนิเคชั่น, ๒๕๔๖), หน้า ๘๖ – ๘๗.

### ๒.๓.๓ ด้านความเมตตา

#### ๑) ความหมายของความเมตตา

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้ให้ความหมายของคำว่า “เมตตา” หมายถึง ความรักและความเอ็นดู ความปรารถนาจะให้ผู้อื่นเป็นสุข เป็นข้อหนึ่งในพรหมวิหาร ๔ คือ เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา<sup>๕๕</sup>

พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์ ได้ให้ความหมายของคำว่า “เมตตา” หมายถึง ความรัก ความปรารถนาให้เขามีความสุข แม้ไม่ตรีจิตคิดจะให้สัตว์ทั้งปวงเป็นสุขทั่วหน้า (ข้อ ๕ ในบารมี ๑๐ ข้อ ๑ พรหมวิหาร ๔ และข้อ ๒ ในอรรถกถารฐาน ๔)<sup>๕๖</sup>

สมเด็จพระญาณสังวรฯ ได้ให้ความหมายไว้ว่า เมตตา หมายถึง ความปรารถนาให้เป็นสุข คือ มุ่งหมายหรือมุ่งหวังให้เป็นสุขทั้งต่อตนเองและผู้อื่น ไม่ใช่จะให้ผู้ใดผู้หนึ่งเท่านั้นเป็นสุข ต้องให้สุขทุกผู้ทุกฝ่าย<sup>๕๗</sup>

พุทธทาสภิกขุ ได้ให้ความหมายไว้ว่า เมตตา หมายถึง ความเป็นมิตรอันแท้จริง อันบริสุทธิ์ ไม่ใช่เป็นมิตรเพื่อประโยชน์ทางวัตถุ ไม่ใช่กามรมณ์ จึงเรียกว่า เมตตานอกจากนี้ เมตตา ยังหมายถึง ความรักอย่างบริสุทธิ์ ไม่ได้หวังผลทางวัตถุ ทางกามรมณ์ เป็นเครื่องตอบแทน<sup>๕๘</sup>

พระธรรมสิงหบุราจารย์ (หลวงพ่อจรัญฐิตธมฺโม) ได้ให้ความหมายไว้ว่า เมตตา – มิตร – ไม่ตรี คำทั้งสามนี้ เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน<sup>๕๙</sup> คือ

เมตตา หมายถึง ความรักใคร่ปรารถนาจะให้เป็นสุข

<sup>๕๕</sup> ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒, หน้า ๕๖๕.

<sup>๕๖</sup> พระพรหมคุณาภรณ์, (ป.อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์ (ชำระเพิ่มเติม ช่วงที่ ๑/ ยุติ), หน้า ๓๒๔.

<sup>๕๗</sup> สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก, เมตตาทาน การให้ที่มีผลเป็นความสุขอย่างยิ่ง, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา ศูนย์หนังสือพระพุทธศาสนา, ๒๕๕๓), หน้า ๓.

<sup>๕๘</sup> พุทธทาสภิกขุ, (พระธรรมโกศาจารย์), เมตตาทาน การให้ที่มีผลเป็นความสุขอย่างยิ่ง, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา ศูนย์หนังสือพระพุทธศาสนา, ๒๕๕๓), หน้า ๔๖.

<sup>๕๙</sup> พระธรรมสิงหบุราจารย์, (หลวงพ่อจรัญฐิตธมฺโม), เมตตาทานการให้ที่มีผลเป็นความสุขอย่างยิ่ง (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา ศูนย์หนังสือพระพุทธศาสนา, ๒๕๕๓), หน้า ๕๑ – ๕๒.

มิตร หมายถึง ผู้มีเมตตาปรารถนาสุขประโยชน์ต่อกัน

ไมตรี หมายถึง ความมีเมตตาปรารถนาดีต่อกันนอกจากนี้ พระธรรมสิงหบุราจารย์ยังได้กล่าวว่า เมตตาจิตไม่ได้ให้ความสุขเฉพาะบุคคล แต่ให้ความสุขแก่ชนส่วนรวมตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป

พระมิตซูโอะ คเวสโก ได้ให้ความหมายไว้ว่า เมตตากรุณา หมายถึง ปรารถนาให้เขามีความสุขความเจริญ และความสงสารคิดช่วยให้เขาพ้นทุกข์<sup>๖๐</sup>

Venerable Sujiva. ได้ให้ความหมายไว้ว่า เมตตา หมายถึง ความมีไมตรี ความเป็นมิตรและการมีความรักให้กับผู้อื่น นอกจากนี้ ความเมตตาเกิดขึ้นจากจิตใจของตนเองที่จะแผ่แผ่ความรัก ความเป็นมิตรให้ผู้อื่น โดยไม่มีความเห็นแก่ตัว และโดยความบริสุทธิ์ใจ<sup>๖๑</sup>

สรุปได้ว่า ความเป็นมิตรที่ดีด้วยความบริสุทธิ์ใจมีความปรารถนาให้ทั้งตนเองและผู้อื่นเป็นสุข ปราศจากความทุกข์ พร้อมให้อภัยกับทุกคน และความเมตตาเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากจิตใจโดยไม่ต้องแกล้งทำ

## ๒) ความสำคัญของความเมตตา

อภิญฺฐวณฺ์ โปธิสฺถาน ได้นำเสนอถึงความสำคัญของการมีเมตตาไว้ว่า บุคคลที่เจริญเมตตาอยู่เป็นนิตย์ ย่อมได้รับคุณประโยชน์ คือ<sup>๖๒</sup>

๑. นอนหลับสนิทอย่างเป็นสุข
๒. ขณะตื่นก็ใช้ชีวิตอยู่เป็นสุข ไม่ต้องเดือดร้อนใจ
๓. ไม่นอนหลับฝันร้าย
๔. เป็นที่รักใคร่พอใจของผู้อื่น
๕. เป็นที่รักใคร่พอใจของมนุษย์

<sup>๖๐</sup> พระมิตซูโอะคเวสโก, ความจริงเกี่ยวกับความรัก ความโกรธและความเมตตา เล่ม ๒, พิมพ์ครั้งที่ ๘, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท สำนักพิมพ์สุภา จำกัด, ๒๕๕๑), หน้า ๘๗.

<sup>๖๑</sup> Venerable Sujiva Kota Tinggi, **Loving-kindness Meditation**, (Malaysia : Buddha Dharma Education Association Inc., 2000), p. 4.

<sup>๖๒</sup> อภิญฺฐวณฺ์ โปธิสฺถาน ดร., สุขวิถี มนุษย์ ชีวิต ความสุข, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม : หจก. อภิชาติการพิมพ์, ๒๕๕๓), หน้า ๓๘ – ๓๙.



๖. เทวดาคุ้มครอง

๗. ไฟ ยาพิษ อาวุธ ไม่กล้ากรายทำร้ายได้

๘. มีจิตเป็นสมาธิเร็ว

๙. มีหน้าตาผ่องใส ชื่นบาน

๑๐. ตายสงบ

๑๑. ยังไม่บรรลุนิพพาน ตายไปสู่พรหมโลก

ว. วชิรเมธี ได้กล่าวถึงความสำคัญของการมีความเมตตาว่า หากบุคคลผู้มีความเมตตาจากหัวใจอันบริสุทธิ์ต่อเพื่อนมนุษย์อย่างแท้จริงแล้ว จะส่งผลให้เป็นบุคคลที่มีผิวพรรณผ่องใส ใบหน้าสุคนธ์ผาด มีความรู้สึกโปร่งเบา สงบเย็น จิตเป็นสมาธิ มีความคิดที่แหลมคม ไปที่ใดก็จะได้รับมิตรไมตรีตอบแทน<sup>๖๓</sup>

สมเด็จพระญาณสังวรฯ ได้กล่าวถึงความสำคัญของความเมตตาไว้ว่า การที่บุคคลฝึกตนให้เป็นผู้มีความเมตตาจะได้รับผลประโยชน์ คือ<sup>๖๔</sup>

๑. ทำให้เป็นคนที่มึจิตใจอ่อนละมุน

๒. ช่วยทำให้สังคมทั้งภายในประเทศ และทั่วโลกสงบสุข ร่วมเย็น

๓. ไม่มีการเบียดเบียนซึ่งกันและกัน

๔. เป็นที่ชื่นชอบของบุคคลทั่วไป

๕. ช่วยให้จิตใจเยือกเย็น ไม่อาฆาตพยาบาท

บุคคลผู้ปรารถนาให้ตนเองมีจิตใจที่สูงขึ้น มีจิตใจที่ตั้งคงาม ไม่มีโทสะ ไม่มี ความพยาบาท ไม่คิดอิจฉาริษยา ก็ควรที่จะอบรมให้ตนเป็นผู้มีเมตตาให้อยู่ในจิตใจเสมอ ไม่ให้พร่อง

สรุปได้ว่า ความเมตตานี้ เมื่อบุคคลใดมีความเมตตาจะส่งผลให้เป็นผู้ที่เป็นที่ชื่นชอบของบุคคลทั่วไป มีจิตใจที่เยือกเย็น ไม่เป็นผู้ที่คิดอาฆาตพยาบาท เป็นผู้ที่มีผิวพรรณผ่องใสไม่ว่าจะอยู่ที่ใดก็สงบสุข เมื่อละจากโลกนี้ไปแล้วก็ไปสู่สุคติภพ

<sup>๖๓</sup> ว. วชิรเมธี, ความจริงเกี่ยวกับความรัก ความโกรธและความเมตตา เล่ม ๓, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท สำนักพิมพ์สุภา จำกัด, ๒๕๕๒), หน้า ๖๕ - ๖๖.

<sup>๖๔</sup> สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก, รศแห่งความเมตตา ชุ่มเย็นยิ่งนัก, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภาและสถาบันบันลือธรรม, ๒๕๕๐), หน้า ๘ - ๑๕.

### ๓) ลักษณะของบุคคลที่มีความเมตตา

ประกาศรี สีหอำไพ ได้กล่าวถึงลักษณะของบุคคลที่มีความเมตตา ไว้ดังนี้<sup>๖๕</sup>

๑. แบ่งปันในสิ่งที่ตนมีอยู่จนเกินความจำเป็นอย่างเหมาะสมตามกำลัง
  ๒. เสียสละในสิ่งที่ตนมีหรือผู้ที่ทำเป็นกว่า แม้จะทำให้ตนขาดสิ่งนั้นไป
  ๓. ช่วยเหลือเมื่อเห็นผู้อื่นประสบทุกข์ภัยด้วยความเอื้อเฟื้อเกื้อกูล
  ๔. ยินดีกับความ สุข ความสำเร็จที่ผู้อื่นได้รับเห็นใจ ปลอดภัย ให้กำลังใจเมื่อเห็นผู้ทุกข์ทรมาน และหาทางช่วยเหลือเท่าที่จะพอช่วยเหลือได้
  ๕. ให้อภัยผู้ที่ทำผิด ไม่ผูกอาฆาตพยาบาท
  ๖. ไม่ขูดรีดเอารัดเอาเปรียบผู้อื่น
  ๗. บำเพ็ญประโยชน์เพื่อส่วนรวมโดยไม่หวังผลตอบแทนใด ๆ
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ได้อธิบายถึงลักษณะของบุคคลที่มีความเมตตาไว้ว่า คนมีเมตตาจะลักษณะดังนี้<sup>๖๖</sup>

๑. เป็นผู้ที่มิเข้าใจแก่ผู้อื่นอย่างใสสะอาด
๒. เป็นผู้มีบุคลิกภาพอ่อนโยน
๓. เป็นผู้มีเสน่ห์ให้ชวนคบหา
๔. เป็นผู้ที่รำเรียงมองโลกในแง่ดี

สรุปได้ว่า บุคคลที่เต็มเปี่ยมด้วยความเมตตาจะมีคุณลักษณะ คือ รู้จักการแบ่งปัน ให้ความช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเอื้อเฟื้อและเต็มใจ รู้จักการให้อภัย ไม่เอารัดเอาเปรียบผู้อื่นเพื่อผลประโยชน์ของตนเอง นอกจากนี้ยังเป็นผู้ที่อ่อนโยน สุภาพ มองโลกในแง่ดี ชวนให้น่าคบหา และเป็นสิ่งที่จะต้องปลูกฝังให้มีในทุกคน

<sup>๖๕</sup> ประกาศรี สีหอำไพ, พื้นฐานการศึกษาทางศาสนาและจริยธรรม, หน้า ๖๓.

<sup>๖๖</sup> พระพรหมคุณาภรณ์, (ป.อ.ปยุตฺโต), เมตตาทานการให้ที่มีผลเป็นความสุขอย่างยิ่ง, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา ศูนย์หนังสือพระพุทธศาสนา, ๒๕๕๓), หน้า ๗๓ – ๗๕.

### ๒.๓.๔ ด้านการประหยัด

ความประหยัด ใ้ว่า คือ การใช้จ่ายเฉพาะในสิ่งที่จำเป็นเท่านั้น ซึ่งการประหยัดจะอยู่ตรงกลางระหว่างคำว่าตระหนี่กับฟุ่มเฟือย คือถ้าตระหนี่ก็หมายถึงการไม่ยอมใช้จ่ายแม้ในสิ่งที่จำเป็น ส่วนคำว่าฟุ่มเฟือยก็หมายถึงการใช้จ่ายที่เกินจำเป็น การประหยัดจึงเป็นทางสายกลางของการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง

สมเด็จพระมหาธีรวงศ์ ได้กล่าวถึง ความประหยัด ใ้ว่า คือ นิสัยประหยัดนั้นที่พึงปรารถนามีอยู่ ๕ ประการ คือ <sup>๖๗</sup>

๑. ประหยัดกิรียา คือ ระมัดระวังอาการเคลื่อนไหวของร่างกายที่ปรากฏออกมาทางอิริยาบถทางสรีระและทางจรรยา มารยาทให้อยู่ในฐานะที่พอควร ระเบียบวินัยดีงาม

๒. ประหยัดปาก ทั้งในหน้าที่พูดหรือส่งภาษาและในหน้าที่ คบเคี้ยวอาหาร กล่าวคือ รู้จักเลือกพูดคำจริงและพูดได้ประโยชน์ ไม่พูดคำชั่ว ไม่พูดเกินตัว ยุแหย่เสียดสี ส่วนประหยัดเหมาะแก่กับฤดูกาล กินแต่พอดี ไม่มากไม่น้อยจนอดโรยอ่อนกำลัง

๓. ประหยัดความคิด คือ เหนียวรั้งใจไว้ไม่ให้ไปในทางชั่ว ไม่ให้ไปตามอารมณ์หรือตามความต้องการของร่างกาย

๔. ประหยัดเวลา คือ เป็นผู้รู้จักกาลสมัย คำนวณในคราวที่ควรคำนวณซ้ำในคราวที่ควรซ้ำ จัดสรรเวลาเป็น

๕. ประหยัดทรัพย์ คือ รู้จักใช้ทรัพย์ให้เกิดผล รอบคอบละเอียดถี่ถ้วน รู้จักบูรณะทรัพย์เก่าเท่า ๆ กับรู้จักหาทรัพย์ใหม่ รู้จักแบ่งรายได้ไว้ใช้ในคราวจำเป็น หาได้มากก็ควรแบ่งเก็บให้มาก หาได้น้อยก็ควรแบ่งเก็บได้น้อย ถ้าหาได้ไม่พอจ่ายก็ต้องลดรายจ่ายลงหรือลงแรงหารายได้เพิ่มมากขึ้นจนพอเหมาะ

การประหยัด หมายถึง การใช้จ่ายเงิน สิ่งของ เวลาและทรัพยากรต่างๆเท่าที่จำเป็น และเก็บรักษา หรือออมส่วนที่เหลือไว้ใช้ในโอกาสอันควรเพื่อช่วยเหลือผู้อื่น การใช้ทรัพยากรควรใช้ได้เหมาะสม เกิดประโยชน์สูงสุดไม่หลงค่านิยมที่ไม่ถูกต้องไม่ใช้จ่ายสุรุ่ยสุร่ายจนเกินความจำเป็น

<sup>๖๗</sup> สมเด็จพระมหาธีรวงศ์, การประหยัด, วัดพระศรีมหาธาตุ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร:

สุวรรณ วิเชียรรัตน์ ได้กล่าวถึง ความประหัด ไว้ว่า คือ การรู้จักเก็บออม ถนอม ใช้ทรัพย์สิน สิ่งของแต่พอควรพอประมาณ ให้เกิดประโยชน์คุ้มค่า ไม่ฟุ่มเฟือย ฟุ้งเฟ้อ<sup>๖๔</sup>

จรุงภรณ์ กลางบุรัมย์ ได้กล่าวถึง ความประหัด ไว้ว่า คือ การรู้จักใช้ทุกสิ่งทุกอย่างรอบตัวอย่างคุ้มค่า ไม่เพิ่มภาระให้กับผู้อื่นอีก อยู่ทุกชั่วขณะจิต ตลอดเวลา<sup>๖๕</sup>

สรุปความได้ว่า ประหัด คือ การรู้จักเก็บออม ถนอมใช้ทรัพย์สิน สิ่งของแต่พอควรพอประมาณ ให้เกิดประโยชน์คุ้มค่า ไม่ฟุ่มเฟือย ฟุ้งเฟ้อ ผู้ที่มีความประหัด คือ ผู้ที่ดำเนินชีวิตความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย รู้จักฐานะการเงินของตน คิดก่อนใช้คิดก่อนซื้อเก็บออม ถนอมใช้ทรัพย์สินสิ่งของอย่างคุ้มค่า รู้จักทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายของตนเองอยู่เสมอ

### ๒.๓.๕ ด้านความกตัญญู

กตัญญู หมายถึง บุคคลผู้รู้คุณของคนอื่น กตเวทีย หมายถึง บุคคลที่ตอบแทนผู้มีคุณแก่ตน ดังนั้น คำว่า กตัญญูกตเวทีย จึงหมายถึง บุคคลผู้รู้คุณที่คนอื่นกระทำแล้วและทำตอบแทนบุคคลที่มีคุณและสร้างสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่เรานั้นมีมากมาย พ่อแม่ เป็นผู้ให้กำเนิดแก่ลูก เลี้ยงดู ป้อนกินและรักษา พ่อแม่ที่เป็นพ่อแม่จริงๆ เมื่อให้กำเนิดลูกแล้วจะไม่ทอดทิ้งถึงแม้จะประสบความลำบากยากจน ถ้าเคียดแค้นเพียงใดก็ตาม ก็จะไม่ทอดทิ้งลูก กลับคอยป้องกันภัยอันตรายต่างๆ ไม่ให้เกิดแก่ลูก เมื่อมีเหตุสุดวิสัยที่จะป้องกันได้ เช่น ต้องประสบภัย คือความเจ็บไข้ได้ป่วย พ่อแม่ก็ไม่ทอดทิ้งพยายามทำการรักษา พยายามด้วยตัวเองบ้าง หากหมอรักษาบ้าง บางครั้งพ่อแม่ต้องทำงานหนัก อาบเหงื่อต่างน้ำ ขอมอด ขอมทนเพื่อลูก ต้องการให้ลูกได้ศึกษาเล่าเรียน มีความรู้ ความฉลาดเท่าทันคนอื่น

พระเทพคุณาภรณ์ (โสภณ โสภณจิตฺโต) ได้กล่าวถึง ความกตัญญูไว้ว่า หมายถึง บุคคลผู้รู้คุณของคนอื่น กตเวทีย หมายถึง บุคคลที่ตอบแทนผู้มีคุณแก่ตน ดังนั้น คำว่า กตัญญูกตเวทีย จึงหมายถึง บุคคลผู้รู้คุณที่คนอื่นกระทำแล้ว และทำตอบแทนบุคคลที่มีคุณ และ

<sup>๖๔</sup> สุวรรณ วิเชียรรัตน์, ความประหัด, ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านหนองกระทุ่ม ตำบลเขากวางทอง อำเภอหนองฉาง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุทัยธานี,

<sup>๖๕</sup> จรุงภรณ์ กลางบุรัมย์, ความประหัด, [www.ptt/oknation.net/blog](http://www.ptt/oknation.net/blog). (๑๒ ต.ค.๕๕).

สร้างสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่เรานั้นมีมากมายยกตัวอย่างเช่น พ่อแม่ ครูอาจารย์ พระมหากษัตริย์ เป็นต้น <sup>๓๐</sup>

**พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต)** ได้กล่าวถึง ความกตัญญูไว้ว่า คือ ความรู้คุณ หมายถึงความเป็นผู้มีใจกระจ่าง มีสติ มีปัญญาบริบูรณ์ รู้อุปการคุณที่ผู้อื่นกระทำแล้วแก่ตน ผู้ใดก็ตามที่ทำความแก่ตนแล้ว ไม่ว่าจะมากก็ตาม น้อยก็ตามแล้วก็ตามระลึกนึกถึงด้วยความซาบซึ้งไม่ลืมและความกตัญญูแบ่งได้เป็น ๕ ประการ ได้แก่ <sup>๓๑</sup>

๑. กตัญญูต่อบุคคล คือ ใครก็ตามที่เคยมีพระคุณต่อเรา ไม่ว่าจะมากน้อยเพียงไร จะต้องกตัญญูรู้คุณท่าน ติดตามระลึกถึงเสมอด้วยความซาบซึ้งพยายามหาโอกาสตอบแทนคุณท่านให้ได้ โดยเฉพาะพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระสงฆ์ บิณฑบาต ครุ อุปัชฌาย์อาจารย์ พระมหากษัตริย์หรือผู้ปกครองที่ทรงทศพิธราชธรรม จะต้องตามระลึกนึกถึงพระคุณของท่านให้จงหนัก ให้ปฏิบัติตัวให้เป็นลูกที่ดีของพ่อแม่ เป็นศิษย์ที่ดีของครูอาจารย์ เป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติ และเป็นพุทธมามกะสมชื่อ

๒. กตัญญูต่อสัตว์ คือ สัตว์ที่มีคุณต่อเรา เช่น ช้าง ม้า วัว ควาย ที่ใช้งาน จะต้องใช้ด้วยความกรุณาปรานี ไม่เขี้ยวตม้นจนเหลือเกิน

๓. กตัญญูต่อสิ่งของ คือ ของสิ่งใดก็ตามที่มีคุณต่อเรา เช่น หนังสือ ธรรมะ หนังสือเรียน สถานศึกษา วัด ต้นไม้ ป่าไม้ วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการหาเลี้ยงชีพ ฯลฯ

๔. กตัญญูต่อบุญ คือ รู้ว่าคนเราเกิดมามีอายุยืนยาว ร่างกายแข็งแรง ผิวพรรณดี สติปัญญาเฉลียวฉลาด มีความสุขความเจริญ มีความก้าวหน้า มีทรัพย์สมบัติมาก ก็เนื่องมาจากผลของบุญ จะไปสวรรค์หรือกระทั่งไปพระนิพพาน ได้ก็ด้วยบุญ กล่าวได้ว่า ทุกอย่างสำเร็จได้ด้วยบุญ ทั้งบุญเก่าที่ได้สะสมมาดีแล้ว และบุญใหม่ที่เพียรสร้างขึ้นประกอบกัน จึงมีความรู้คุณของบุญ มีความอ่อนน้อมในตัว ไม่ดูถูกบุญ ตามระลึกถึงบุญเก่าให้จิตใจชุ่มชื่น และไม่ประมาทในการสร้างบุญใหม่ให้ยิ่งๆ ขึ้นไป

<sup>๓๐</sup> พระเทพคุณาภรณ์, (โสภณ โสภณจิตโต.), **ความกตัญญู**, เจ้าอาวาสวัดเทวราชกุญชรวิหาร, กรุงเทพมหานคร : (ข้อมูล ๒๕๓๕),

<sup>๓๑</sup> พระธรรมปิฎก, (ป.อ. ปยุตโต). **พจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลศัพท์**, (พิมพ์ครั้งที่ ๑๑). (กรุงเทพมหานคร: เอส. อาร์. พรินติ้ง แมส โปรดักส์, ๒๕๔๘),

๕. กตัญญูต่อตนเอง คือ รู้ว่าร่างกายของเรานี้เป็นอุปกรณ์สำคัญที่เราจะได้อาศัยใช้ในการทำความดี ใช้ในการสร้างบุญกุศลนานาประการเพื่อความสุข ความเจริญก้าวหน้าแก่ตนเองต่อไป ดูแลร่างกายรักษาสุขภาพให้ดี ไม่ทำลายด้วยการกินเหล้าเสพสิ่งเสพย์ติด

**พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต)** ได้กล่าวถึง ความกตัญญูไว้ว่า คือ กตัญญูกตเวทียุหมายถึงผู้รู้อุปการะที่ท่านทำแล้วและตอบแทน แยกออกเป็น ๒ คือ<sup>๓๒</sup>

๑. กตัญญู หมายถึง รู้คุณท่าน

๒. กตเวทียุ หมายถึง ตอบแทนหรือสนองคุณท่าน

หลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนาได้กล่าวถึงความสำคัญของความกตัญญูกตเวทียุในแง่มุมต่าง ๆ ไว้มากมาย ในที่นี้ขอประมวลพอสังเขป ได้แก่ ความกตัญญู-กตเวทียุเป็นพื้นฐานของคนดี ความกตัญญูกตเวทียุเป็นเครื่องหมายของคนดี ความกตัญญู-กตเวทียุถือเป็นภูมิของสัตบุรุษ ดังนี้

ประการแรก ความกตัญญูกตเวทียุเป็นพื้นฐานของคนดี เป็นพื้นฐานของคนดี เพราะเป็นรากฐานของคุณธรรมอื่น ๆ คนผู้มีความกตัญญูกตเวทียุจะเป็นผู้ฝึกฝนในการทำความดีมากขึ้น

ประการที่สอง ความกตัญญูกตเวทียุเป็นเครื่องหมายของคนดี เป็นเครื่องหมายของคนดี ผู้ใดมีคุณธรรมข้อนี้ ผู้นั้นมีเครื่องหมายของคนดี เครื่องหมายของคนดีได้กล่าวไว้มากมาย ความกตัญญูกตเวทียุตาธรรมถือเป็นคุณสมบัติของคนดี “บุคคลใดเป็นคนกตัญญูกตเวทียุเป็นปราชญ์ มีกัลยาณมิตรและมีความภักดีมั่นคง ช่วยกระทำกิจของมิตรที่ตกยากด้วยความเต็มใจ บัณฑิตเรียกคนเช่นนั้นว่า สัตบุรุษ

ประการที่สาม ความกตัญญูกตเวทียุถือเป็นภูมิของสัตบุรุษ ดังพุทธพจน์ที่ว่า “สัตบุรุษเป็นคนกตัญญู เป็นกตเวทียุ ความเป็นคนกตัญญู ความเป็นกตเวทียุ สัตบุรุษทั้งหลาย สรรเสริญ ความเป็นคนกตัญญูและความเป็นกตเวทียุทั้งหมดนี้เป็นภูมิสัตบุรุษ

<sup>๓๒</sup> พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). พจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลศัพท์, หน้า ๒.

## ๒.๔. กระบวนการเรียนรู้คุณธรรม จริยธรรม

ขั้นตอนการฝึกวิชานี้ กระบวนการเรียนรู้คุณธรรม จริยธรรมที่ทำให้ผู้เรียนได้ฝึกนิสัยใฝ่ทำดี และใฝ่เรียนรู้ ซึ่งเรียกว่า กระบวนการเรียนรู้คุณธรรม จริยธรรม กระบวนการเรียนรู้นี้ ประกอบด้วยขั้นตอน ๔ ขั้นตอน ที่ครูต้องทำให้ครบ ผู้เรียนจึงเกิดการเรียนรู้และมีนิสัยดีงาม<sup>๓๓</sup> ดังตารางที่ ๑.๑

ตารางที่ ๒.๑ กระบวนการเรียนรู้คุณธรรม จริยธรรม

ขั้นตอน	วิธีสอน
๑. รู้ – เห็น สิ่งที่ถูกต้อง	ผู้สอนกำหนดวิธีสอนได้ตามความถนัดของตน เช่น บรรยาย บอก จด อธิบาย ซักถาม สาธิต ศึกษาจากของจริง
๒. ฝึกปฏิบัติสิ่งที่รู้-เห็น จากขั้นที่ ๑ ภายใต้อการแนะนำของครู	ผู้สอนเลือกวิธีสอนที่ตนถนัด โดยให้สอดคล้องกับขั้นตอน เช่น แบ่งกลุ่มฝึกปฏิบัติ ให้ทำงานเป็นรายบุคคล ครูเดินดู สังเกต ซักถาม สาธิต หากเห็นนักเรียนทำผิดต้องบอกว่าผิด เพราะผิดอะไร จะแก้ไขอย่างไรจึงถูกต้อง
๓. ให้กำลังใจ	ขั้นนี้ เป็นขั้นตอนที่ครูแสดงความชื่นชม เมื่อนักเรียนทำถูก เพื่อให้นักเรียนมีกำลังใจทำดียิ่งขึ้นไป เช่น กล่าวชม ประทับมือให้เกียรติ
๔. สรุป	ครูสรุปเทคนิค/ เคล็ดลับวิชา/ เนื้อหาสำคัญที่นักเรียนต้องจำ และทำได้

จากตารางนี้ หัวใจสำคัญของการสอนอยู่ที่ต้องการสอนให้ครบ ๔ ขั้นตอน ในแต่ละขั้นครูกำหนดวิธีสอนตามความถนัดของตน ให้สอดคล้องกับขั้นตอน โดยเฉพาะขั้นตอนที่ ๒ และ ๓ เป็นขั้นตอนสำคัญมากที่ผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้ เกิดความเชื่อมั่น และเกิดนิสัยดี เพราะการที่นักเรียนรู้แต่ยังไม่ได้นำความรู้มาปฏิบัติ นักเรียนจะยังไม่รู้จริง ขณะปฏิบัติจึงต้องมีผู้สอนคอยแนะนำว่าถูก-ผิด ควร-ไม่ควรประการใด จะทำให้ผ่านเข้าไปในใจของนักเรียนแล้วแสดงออกมาเป็นความสามารถ คำบอกของครูว่าศิษย์ปฏิบัติอะไรผิด-ถูก และจะแก้ไข

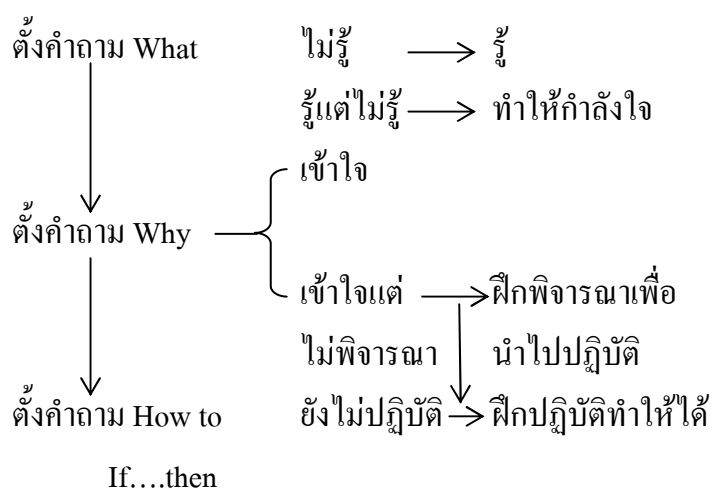
<sup>๓๓</sup> สำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน, คู่มือระบบพัฒนาศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรมในสถานศึกษา, พิมพ์ครั้งที่ ๑ (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ สกสศ ลาดพร้าว, ๒๕๕๓), หน้า ๔๕ – ๕๔.

อย่างไรในขณะปฏิบัตินั้นเป็นสิ่งที่สำคัญสำหรับนักเรียนและเป็นการให้กำลังใจชั้นเยี่ยมแก่ศิษย์

### ๑. ชั้นสอนฝึกวิชา

ชั้นสอนวิชานี้ ครูใช้วิธีการสอนใด ๆ ก็ใดตามความถนัด และตามที่ได้อบรมมา แต่ให้เพิ่มการฝึกปฏิบัติ และการตั้งคำถาม What Why How If...then เนื้อหาส่วนใดที่ผู้เรียนตอบไม่ได้ ครูอธิบายและพาฝึกปฏิบัติทำจนกว่าจะเข้าใจและทำได้ ดังขั้นตอน<sup>๓๔</sup>

#### ชั้นฝึกวิชา เพื่อรู้ดี-ชั่ว



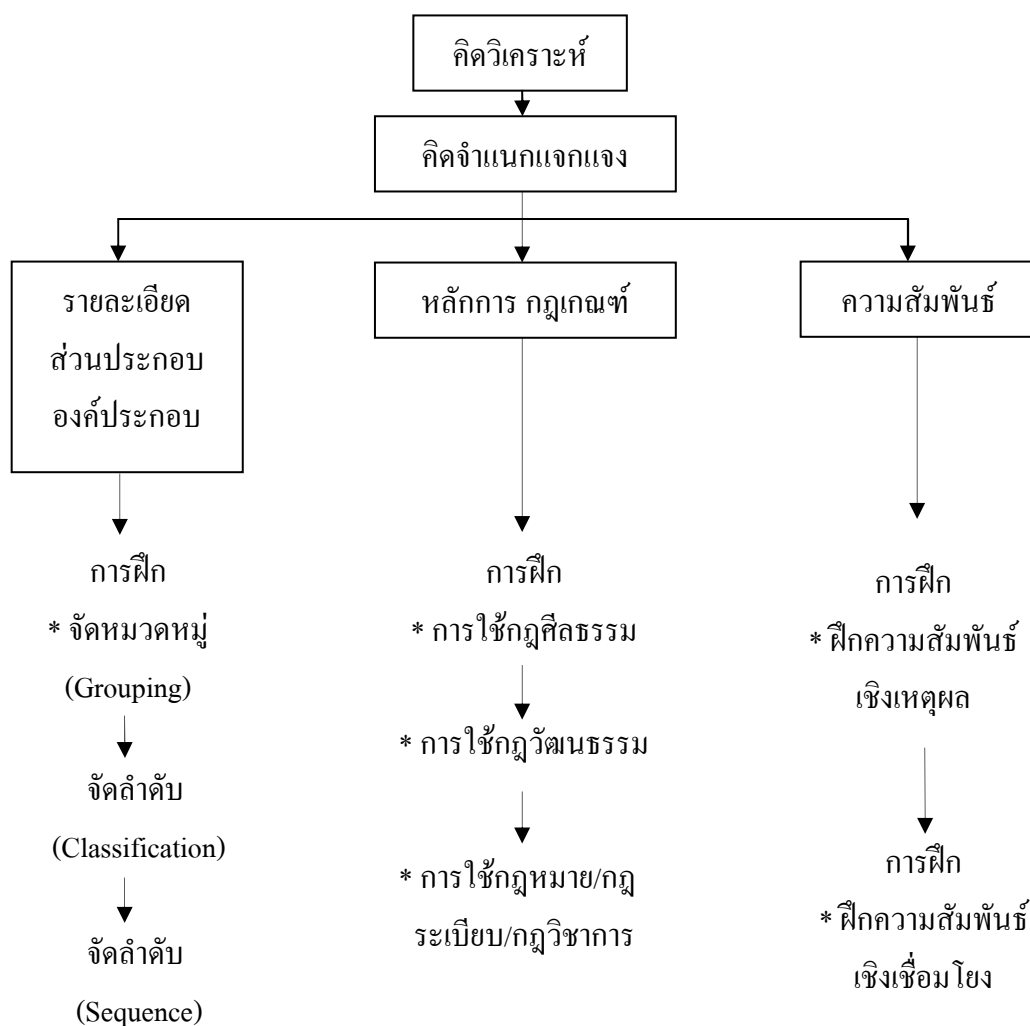
### ๒. การฝึกคิดวิเคราะห์

คิดวิเคราะห์ เป็นคุณลักษณะที่สำคัญที่กระทรวงศึกษาธิการประสงค์ให้องกงานขึ้นในจิตใจผู้เรียน คิดวิเคราะห์เป็นการคิดจำแนกแจกแจง/ เหตุการณ์ เรื่องราว สถานการณ์ บุคคล จนเห็นรายละเอียดส่วนประกอบ/ องค์ประกอบของสิ่งของนั้น ๆ เห็นแม้แต่หลักการ และความสัมพันธ์ของส่วนประกอบในเรื่องราวต่าง ๆ<sup>๓๕</sup> ดังแผนภูมิวิเคราะห์ที่ ๒.๑

<sup>๓๔</sup> สำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน, คู่มือระบบพัฒนาศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรมในสถานศึกษา, หน้า ๕๐.

<sup>๓๕</sup> อ่างแล้ว, คู่มือระบบพัฒนาศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรมในสถานศึกษา, หน้า ๕๑.





### แผนภูมิที่ ๒.๑ แสดงแผนภูมิตักษะและการฝึก

จากแผนภูมิที่ ๒.๑ การฝึกผู้เรียนให้คิดวิเคราะห์รายละเอียด ส่วนประกอบ องค์ประกอบ ผู้สอนควรฝึกจากการให้จัดหมวดหมู่ สิ่งของ ความคิด และพฤติกรรมของคน ผู้เรียนที่จัดหมวดหมู่เป็นจะมีจิตใจผ่อนคลายระดับหนึ่ง เพราะจะมีนิสัยรักความมีวินัย รักความเป็นระเบียบ ด้วยรู้และปฏิบัติจนเป็นนิสัยว่าสิ่งใดควรอยู่บน-ล่าง ซ้าย-ขวา หน้า-หลัง ของสูง-ของต่ำ เป็นต้น

การจัดหมวดหมู่ความคิด เมื่อฝึกจัดหมวดหมู่สิ่งของจนชำนาญแล้ว ผู้สอนควรฝึกผู้เรียนให้จัดความคิดให้เป็นหมวดหมู่ เช่น เรื่องใดเป็นความรู้ ความเชื่อ ความจริง หรือฝึกวิเคราะห์โจทย์คณิตศาสตร์ เป็นต้น

การฝึกจัดระดับ (Classification) เป็นการฝึกนิสัยความประณีต ฝึกนิสัยมาตรฐาน เช่น สิ่งของที่มีระดับ เป็นของที่มีคุณสมบัติใช้งาน ได้ตรงตามวัตถุประสงค์อย่างเต็มที่ (Function) มีรูปทรง (Form) ที่ลงตัวไม่ล้าสมัย-ไม่ล้าสมัย ของที่มีราคาแพงแต่อาจไม่มีระดับ ก็ได้ ดังนั้นผู้เรียนจึงควรได้รับการฝึกวิเคราะห์ว่าสิ่งของ เครื่องใช้ ผลงานต่าง ๆ อะไรมี-ไม่มี มาตรฐาน แล้งฝึกจนเป็นนิสัยรักการทำงานให้ดีกว่าดีที่สุด

การฝึกจัดระดับ (Sequence) เป็นการฝึกนิสัยรักการทำงานว่าอะไรควรทำก่อน-ทำหลัง อะไรควรคิดก่อน-คิดหลัง การจัดลำดับตำแหน่งก่อน-หลัง ผู้เรียนจะได้ฝึกเช่นนี้จิตใจ ค่อยประณีต ๆ ผ่องใส ไม่คิดฟุ้งซ่าน เพราะได้เรียนรู้เรื่องของจังหวะเวลา ก่อน-หลัง เรียนรู้ ลำดับตำแหน่ง เรียนรู้ที่อดทนรอคอย

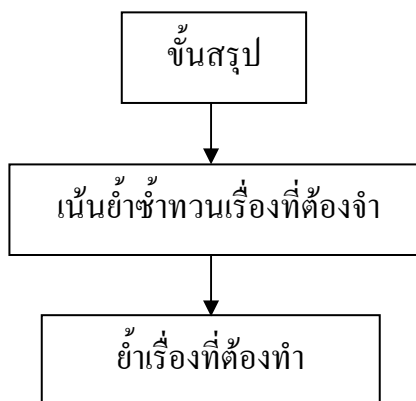
ฝึกวิเคราะห์หลักการ ผู้สอนควรฝึกผู้เรียนให้เรียนรู้เกี่ยวกับกฎศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม กฎวัฒนธรรม กฎหมาย กฎระเบียบ กฎวิชาการ ว่าเป็นกฎประจำชีวิต ซึ่งเป็นแม่บท ในการตัดสินใจเลือกกระทำใด ๆ ผู้สอนควรฝึกให้วิเคราะห์ว่าสถานการณ์ใดควรใช้กฎข้อใด ทั้งนี้เพื่อป้องกันผู้เรียนไม่ให้ใช้กฎของตนหา คือ กฎตามอำนาจความพึงพอใจ ตามอำเภอใจ ของตนเป็นหลัก

ฝึกวิเคราะห์ความสัมพันธ์ เป็นการฝึกคิดเชื่อมโยงผลกระทบที่เกิดขึ้น คิด วิเคราะห์ความเป็นเหตุ-ผล วิเคราะห์ความสัมพันธ์ในมิติต่าง ๆ

เทคนิคการฝึกคิดวิเคราะห์ ผู้สอนสามารถทำได้ง่าย ๆ ด้วยการตั้งคำถาม อะไร (What) ทำไม (Why) อย่างไร (How) กับผู้เรียนเป็นประจำ

### ๓. ขั้นสรุปบทเรียน

ขั้นสรุปบทเรียนนี้ เป็นขั้นตอนการสรุปเนื้อหาสำคัญของเรื่องที่สอนว่ามีเรื่องอะไรที่ต้องจำ และเรื่องอะไรที่ต้องทำให้ได้ ดังแผนภูมิที่ ๒.๒



แผนภูมิที่ ๒.๒ แสดงขั้นสรุปบทเรียน

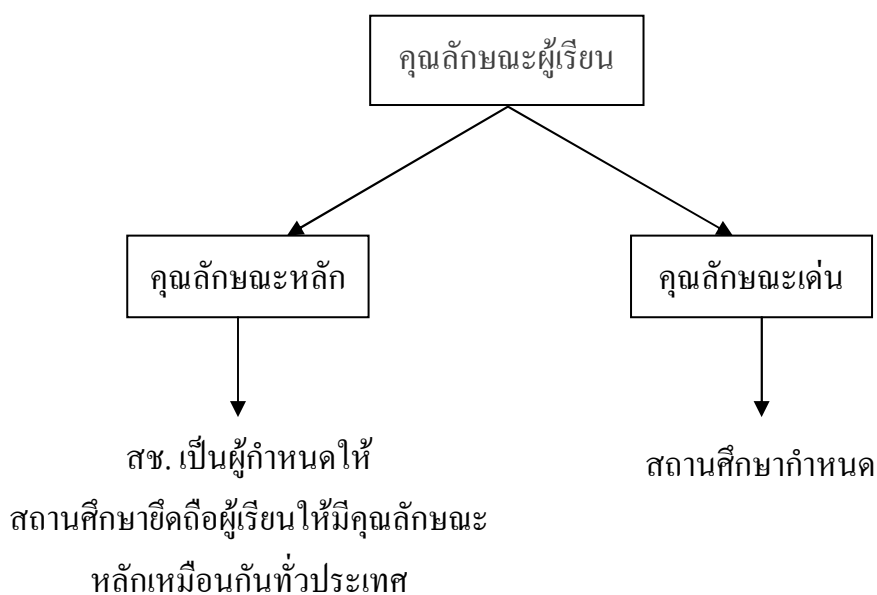
### ๔. กำหนดลักษณะของผู้เรียนด้านคุณธรรม จริยธรรม

วัตถุประสงค์การกำหนดลักษณะของผู้เรียนด้านคุณธรรม จริยธรรม เพื่อพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียน มี ๒ ประการ คือ<sup>๓๖</sup>

๑. คุณลักษณะหลัก เป็นคุณลักษณะที่สถานศึกษาเอกชนจะต้องพัฒนาให้เกิดแก่ผู้เรียนให้ได้ เพื่อรับรองต่อสาธารณชนว่าเมื่อผู้เรียนสำเร็จการศึกษาจากสถานศึกษาเอกชนแห่งใดก็ตามในประเทศไทยแล้ว ย่อมมีคุณลักษณะหลักนี้ทัดเทียมกันทั่วทั้งประเทศ

๒. คุณลักษณะเด่น เป็นคุณลักษณะผู้เรียนที่สถานศึกษาต่างกำหนดขึ้นตามความเชี่ยวชาญเฉพาะทางของสถานศึกษา ดังแผนภูมิที่ ๒.๒

<sup>๓๖</sup> สำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน, คู่มือระบบพัฒนาศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรมในสถานศึกษา, หน้า ๔๒.



#### แผนภูมิที่ ๒.๓ กำหนดคุณลักษณะผู้เรียน

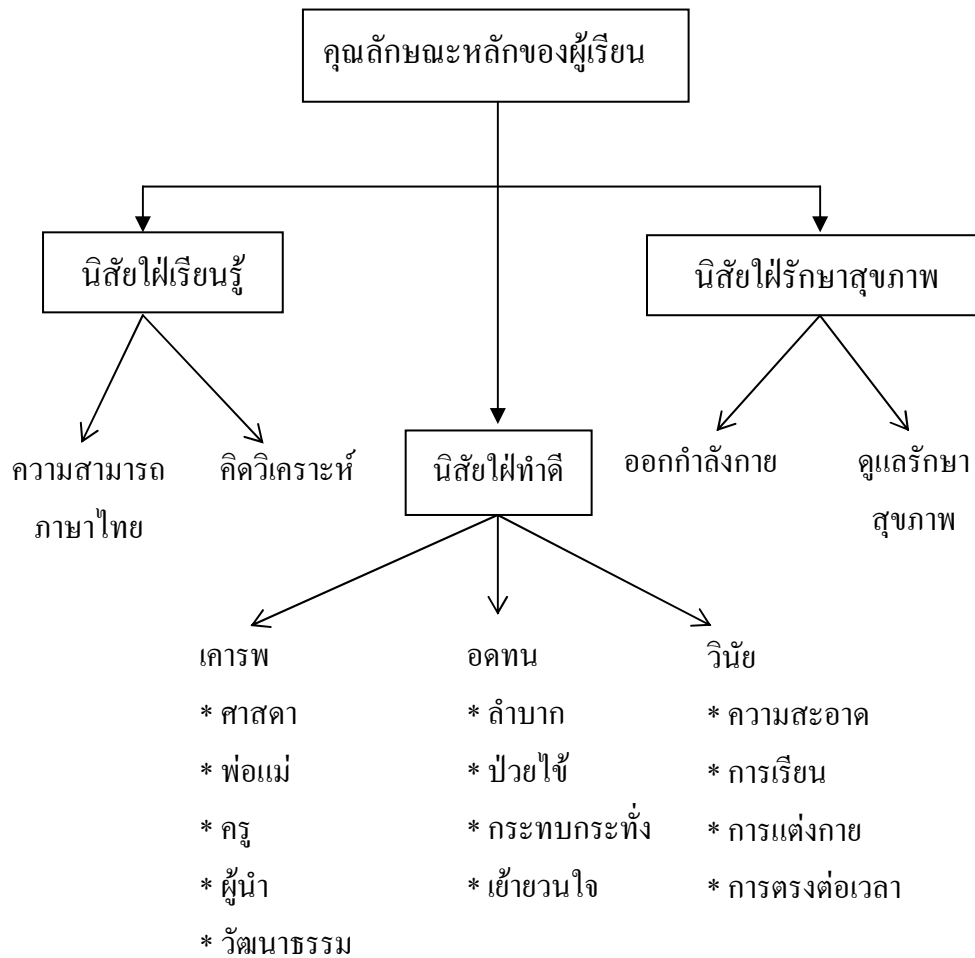
ที่มา : คู่มือระบบพัฒนาศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรมในสถานศึกษา, ๒๕๕๓.

#### ๔.๑ คุณลักษณะของผู้เรียนประกอบด้วย ๓ คุณลักษณะ

๑. นิสัยใฝ่เรียน ผู้เรียนมีนิสัยใฝ่เรียนรู้ได้รับการฝึกให้มีความสามารถทางภาษา โดยกำหนดภาษาไทยอันเป็นอันดับแรกก่อน และความสามารถคิดวิเคราะห์ ผู้เรียนจะต้องสามารถอ่าน ฟัง พูด เขียน ภาษาไทยได้คล่องแคล่วตามระดับชั้นของผู้เรียน และคิดวิเคราะห์ได้

๒. นิสัยใฝ่ทำดี ผู้เรียนต้องเป็นผู้มากไปด้วยความเคารพ คือมีปกติจับจ้องมองแต่คุณความดีของบุคคล ของเหตุการณ์ และวัตถุ ไม่มีนิสัยจับผิด เมื่อคุณความดีของบุคคลของสิ่งนั้นก็ยอมรับนับถือมาปฏิบัติจนตนมีคุณความดีเช่นนั้น บุคคลที่ผู้เรียนต้องนับถือคือ ศาสดา พ่อแม่ คุณครู นอกจากนี้วัฒนธรรมใดที่ดึงมาให้ความเคารพนับถือด้วย

๓. นิสัยใฝ่รักษาสุขภาพ ผู้เรียนจะต้องได้รับการฝึกให้รักการออกกำลังกาย และการดูแลสุขภาพอย่างถูกต้อง เพราะผู้ที่รักการเรียนรู้อะไรก็ตามก็จำเป็นต้องมีสุขภาพร่างกายแข็งแรง คุณลักษณะนี้สรุปเป็นแผนภูมิได้ดังนี้



แผนภูมิที่ ๒.๔ คุณลักษณะหลักของผู้เรียน

#### ๔.๒ ชั้นการบริหารจิต : ความดีสากล

ขั้นตอนนี้เป็นหัวใจสำคัญของระบบศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม เพราะการบริหารจิต ทำให้ผู้ปฏิบัติมีสติสัมปชัญญะและมีกำลังใจทำความดีอย่างต่อเนื่องเป็นการสร้างกำลังใจด้วยตัวของผู้ปฏิบัติเอง การบริหารจิตประกอบด้วย ๒ ส่วน

๑. การเจริญสมาธิ คือ การปฏิบัติตามคำสอนของศาสนาที่ตนนับถือ เพื่อสร้างขวัญกำลังใจ โดยปฏิบัติพร้อมกัน

๒. การสร้างจิตสำนึกอาสา คือ จิตอาสา จิตสาธารณะ และจิตบริการ

#### ๔.๓ **ขั้นตอนส่งเสริมศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม**

ขั้นนี้มีความสำคัญไม่หย่อนกว่าการบริหารจิต คือ บริหารจิตความดีสากล ขั้นนี้เป็นการปลูกฝังและพัฒนานิสัยผ่านการเรียนการสอนในชั้นเรียน ผ่านกิจวัตร-กิจกรรมในชีวิตประจำวันและการจัดรายวิชาศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม

#### ๔.๔ **ขั้นตอนส่งเสริมศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรมในชั้นเรียน**

การสอนส่งเสริมศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรมในชั้นเรียน เป็นการพัฒนานิสัยใฝ่เรียนรู้ นิสัยใฝ่ทำดี นิสัยรักสุขภาพ โดยผ่านรายวิชาที่กำหนดไว้ในหลักสูตร เป็นการฝึกผู้เรียนให้เรียนรู้ว่าอะไรต้องทำ อะไรห้าม การสอนส่งเสริมศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรมในชั้นเรียน ประกอบด้วย

๑. ขั้นสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ เพื่อเตรียมความพร้อมผู้เรียนก่อนการเรียนการสอน

๒. ขั้นสอน เป็นการถ่ายทอด การฝึกการใช้วิชา ความรู้เพื่อให้รู้ดี-ชั่ว จะได้ใช้วิชาความรู้แต่ในทางเพิ่มพูนความดีให้แก่ตนและส่วนรวม ขั้นนี้เน้นการเรียนรู้จากสถานการณ์จริง จากการศึกษาปฏิบัติจริงและการตั้งคำถาม เพื่อฝึกการวิเคราะห์

๓. ขั้นสรุป เป็นขั้นตอนการตอบคำถามที่ต้องจำ และต้องทำให้ได้ การสอนส่งเสริมศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรมในชั้นเรียน

#### ๔.๕ **ขั้นสร้างบรรยากาศ**

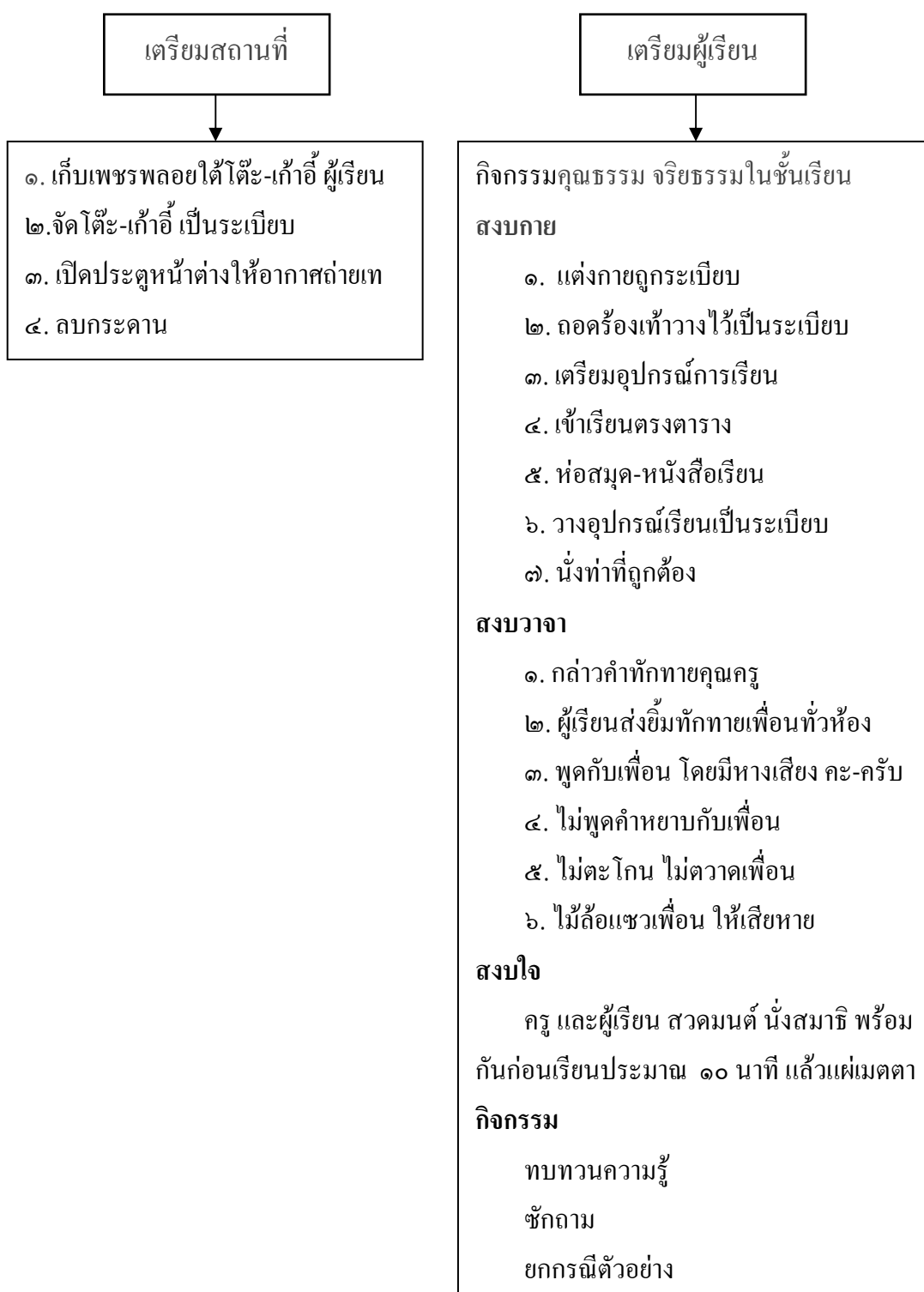
การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ ประกอบด้วย การเตรียมใน ๒ เรื่อง คือ

๑. การเตรียมสถานที่เรียน โดยดูแลความสะอาดให้เป็นระเบียบเรียบร้อย การถ่ายเทอากาศ ความพร้อมของวัสดุอุปกรณ์ เป็นต้น

๒. เตรียมผู้เรียน โดยผู้สอนจัดกิจกรรม ๒ ประเภท

๒.๑ กิจกรรมศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม เพื่อเตรียมผู้เรียนให้สงบกาย สงบวาจาและสงบใจ

๒.๒ กิจกรรมวิชาการ เพื่อเตรียมความรู้ให้พร้อมที่จะรองรับความรู้ใหม่ การสร้างบรรยากาศ ดังแผนภูมิที่ ๒.๕



แผนภูมิที่ ๒.๕ แสดงตัวอย่างกิจกรรมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้

ที่มา : สำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน, ๒๕๕๓.

สรุปได้ว่า การจัดการศึกษาปัจจุบัน ควรมีหลักประกัน ๓ ระบบหลักที่สำคัญ คือ ระบบการเรียนการสอน ระบบบริหารและระบบการประกันคุณภาพการศึกษา เมื่อดำเนินการแล้วจะทำให้เกิดผลผลิต คือ ผู้เรียนมีวิชาความรู้ มีความประพฤติที่ดีงาม แต่ความเป็นจริงแล้ว สังคมกลับพบว่าผู้เรียนมีวิชาความรู้ไม่ถึงเกณฑ์มาตรฐาน มีความประพฤติไม่ถูกต้องตามธรรมเนียมคลองธรรม สถานศึกษาควรมีระบบคุณศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรมในสถานศึกษา เพื่อให้สถานศึกษาสามารถดำเนินการพัฒนาและปลูกฝังนิสัยใฝ่เรียนรู้ นิสัยใฝ่ทำดี และนิสัยรักษาสุขภาพให้แก่ผู้เรียนได้อย่างต่อเนื่องผลกระทบตามมา คือ ครูจะมีความภูมิใจในความเป็นครู สถานศึกษาก็จะสะอาดร่มรื่น เป็นที่น่าอยู่ น่าเรียนและควรส่งเสริมการเรียนเรื่องการเรียนรู้ความกตัญญูกตเวทิต่อเป็นภูมิของสัตว์บุรุษเป็นคนกตัญญู เป็นกตเวที ความเป็นคนกตัญญู ความเป็นกตเวที สัตว์บุรุษทั้งหลายสรรเสริญ ความเป็นคนกตัญญูและความเป็นคนกตเวทีทั้งหมดนี้เป็นภูมิสัตว์บุรุษกตัญญูกตเวทิต์ หมายถึงผู้รู้อุปการะที่ท่านทำแล้วและตอบแทน แยกออกเป็น ๒ คือ กตัญญู หมายถึง รู้คุณท่าน และ กตเวที หมายถึง ตอบแทนหรือสนองคุณท่าน

## ๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้างานวิจัยของนักวิชาการต่าง ๆ ที่มีความสอดคล้องกับการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียน ดังนี้

### ๒.๕.๑ งานวิจัยในประเทศ

พระครูใบฎีกา พงษ์พันธ์ุ บุญลวโวโส (บุญสอน) ได้วิจัย เรื่อง ศึกษาการส่งเสริมวินัยนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย เขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต ๓ และมีวัตถุประสงค์คือ ๑) เพื่อศึกษาสภาพการส่งเสริมวินัยนักเรียนและ ๒) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการส่งเสริมวินัยนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย เขตพื้นที่การศึกษากทม. กรุงเทพมหานคร เขต ๓ การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างครูอาจารย์-นักเรียน จำนวน ๑,๑๒๑ ราย และใช้แบบสอบถาม แบบมาตราส่วนประมาณค่า เป็นเครื่องมือในการวิจัยแล้วนำมาวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ผลการศึกษาพบว่า

๑) สภาพการส่งเสริมวินัยนักเรียนของครู-อาจารย์ในภาพรวมพบว่าอยู่ในระดับมากซึ่งมีค่าเฉลี่ย ๔.๒๖ โดยการส่งเสริมวินัยด้านการแต่งกาย และด้านการปฏิบัติตามระเบียบ



วินัย ข้อบังคับของสถานศึกษามีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาได้แก่ด้านการเข้าแถว ด้านการแสดงความเคารพ ด้านการตรงต่อเวลา และด้านความสะอาดตามลำดับ ส่วนสภาพการส่งเสริมวินัยของนักเรียน ในภาพรวมพบว่าอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกันโดยมีค่าเฉลี่ย ๓.๕๑ ส่วนรายด้านพบว่า ด้านการแสดงความเคารพ และด้านการปฏิบัติตามระเบียบวินัย ข้อบังคับของสถานศึกษามีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาได้แก่ด้านการแต่งกาย ด้านความสะอาด ด้านการเข้าแถว และด้านการตรงต่อเวลาตามลำดับ

๒) ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาการส่งเสริมวินัยนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย เขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต ๓ พบว่า ควรมีการประชาสัมพันธ์ทำความเข้าใจระเบียบวินัยด้านต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง มีกิจกรรมยกย่องนักเรียนที่ปฏิบัติถูกต้องตามกฎของโรงเรียนเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดี มีการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างจิตสำนึกด้านวินัยและความรับผิดชอบให้เกิดขึ้นกับนักเรียนเป็นสำคัญ <sup>๓๖</sup>

**จรรยาภรณ์ กลางบุรัมย์** ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาการดำเนินการส่งเสริมวินัยนักเรียน ผลการศึกษาพบว่า ก่อนการพัฒนา นักเรียนไม่ตรงเวลาในการมาโรงเรียน การเข้าชั้นเรียน การส่งงานตามกำหนด แต่งกายไม่ถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียน ไม่รับผิดชอบต่อการทำงานสะอาดห้องเรียนและบริเวณโรงเรียน ซึ่งมีนักเรียนจำนวนมากที่มีพฤติกรรมขาดความรับผิดชอบต่อจากนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ จำนวน ๓๑๗ คน ผลการพัฒนาการดำเนินการ โดยการประชุมคณะครูระดมความร่วมมือ ความคิดเห็นของบุคลากรทุกฝ่าย พบว่านักเรียนมีวินัยและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้นโดยมาโรงเรียนทันเวลา ส่งงานตรงต่อเวลา แต่ยังมีปัญหาในด้านความสะอาด ยังมีนักเรียนบางส่วนที่ยังไม่ตระหนักและเห็นความสำคัญของการประพฤติตนให้อยู่ในระเบียบของทางโรงเรียนจึงได้จัดกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาในวงรอบที่ ๒ โดยได้กำหนดกิจกรรม ๒ กิจกรรม คือกิจกรรมการจัดสัปดาห์แห่งความสะอาดของการแต่งกาย และความสะอาดของนักเรียน และกิจกรรมการจัดประกวดเขตพื้นที่รับผิดชอบซึ่งเมื่อดำเนินการจัดกิจกรรมแล้วผลปรากฏว่านักเรียนมีการพัฒนาวินัยด้าน

---

<sup>๓๖</sup> พระครูใบฎีกา พงษ์พันธ์ุ บุญสวัสดิ์ (บุญสอน), “ศึกษาศาสตร์ส่งเสริมวินัยนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย เขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต ๓”, *ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย*. (สาขาวิชาการบริหารการศึกษามหาบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยพุทธศักราช, ๒๕๕๒),

การรักษาความสะอาดดีขึ้นอย่างมากคือนักเรียนรู้จักรักษาความสะอาดของร่างกายและชุดนักเรียน รู้จักรักษาความสะอาดของห้องเรียน ห้องน้ำ ห้องส้วม ตลอดจนบริเวณโรงเรียน โดยการไม่ทิ้งเศษกระดาษลงพื้นๆ และยังช่วยกันทำความสะอาดเขตพื้นที่รับผิดชอบด้วยความสามัคคีและตระหนักในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายด้วยจิตสำนึกของตนเอง ซึ่งส่งผลให้นักเรียนตรงเวลาเพื่อมาทำความสะอาดในเขตพื้นที่รับผิดชอบ<sup>๗๘</sup>

**อ้อมเดือน สดมณี และคณะ** ได้ทำการศึกษาสภาพการจัดฝึกอบรมและการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของคนไทยในเชิงลึก จากองค์กรที่ประสบความสำเร็จในการดำเนิน การฝึกอบรมด้านคุณธรรมจริยธรรม จำนวน ๒๐ แห่ง จากการศึกษาพบว่า สภาพการ จัดฝึกอบรม และการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณธรรม และจริยธรรม แบ่งได้เป็น ๓ รูปแบบ คือ ๑) การพัฒนาคุณธรรมโดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ โดยจะเน้นทั้งความรู้ การปฏิบัติ และ ความตระหนักในความเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดี ในการอบรมจะใช้สื่อต่าง ๆ เข้ามา ประกอบการฝึกอบรม และใช้เทคนิคการสอนของครูมาประยุกต์ให้เหมาะสมกับพัฒนาการ ของเด็ก ๒) การพัฒนาคุณธรรมโดยผ่านการปฏิบัติธรรม โดยใช้การปฏิบัติตามหลัก สติปัฏ ฐาน ๔ แนวทางในการปฏิบัติมีอยู่หลายแนวทาง ทั้งที่เน้นภาคปริยัติ (ภาคทฤษฎี) และปฏิบัติ ควบคู่กันไป โดยจะต้องพิจารณาให้เหมาะสมกับระดับความสามารถ พื้นฐานด้านความรู้ของ ผู้เข้าร่วมปฏิบัติ ๓) การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมโดยผ่านกระบวนการทักษะชีวิต โดยผ่าน ตัวแทนทางสังคม ไม่ว่าจะเป็น พระสงฆ์ ครู-อาจารย์ พ่อ –แม่ หรือแม่กระทั่งเพื่อน เป็นต้น การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมโดยผ่านกระบวนการทักษะชีวิต โดยผ่านองค์กรต่าง ๆ เป็น รูปแบบ ที่เป็นการผสมผสานการพัฒนาเข้ากับวิถีการดำเนินชีวิต โดยที่เน้นการใช้ธรรมะ ควบคู่กันไป<sup>๗๙</sup>

**ยิ่งสัน ทูมมาวดี** ได้วิจัย เรื่อง “ศึกษาการพัฒนาการดำเนินงานการเสริมสร้างวินัย นักเรียนด้านการแต่งกาย ๒ ด้าน คือ ๑) แต่งกายด้วยเครื่องแบบที่ถูกต้องตามระเบียบของ

<sup>๗๘</sup> จรุงภรณ์ กลางบุรีรัมย์, “การพัฒนาการดำเนินงานการส่งเสริมวินัยนักเรียนโรงเรียนพระกุมารจังหวัด ร้อยเอ็ด”, *ศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต*, สาขาวิชาการจัดการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐),

<sup>๗๙</sup> อ้อมเดือน สดมณี และคณะ, *ประสิทธิผลในการฝึกอบรมทักษะและจิตลักษณะที่มีผลต่อ พฤติกรรมประหัยค่น้ำ และไฟฟ้าของนักเรียนระดับประถมศึกษา, รายงานการวิจัย, ฉบับที่ ๕๘, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๘), หน้า ๑๒๒ – ๑๒๓.*

โรงเรียน และ ๒) ปฏิบัติในเรื่องการแต่งกายให้ถูกระเบียบของโรงเรียน ก่อนการพัฒนาในสภาพปัจจุบันมีสาเหตุดังนี้ ๑) ครูขาดการเอาใจใส่อย่างเข้มงวดในเรื่องของการแต่งกายที่ถูกระเบียบ (๒) ผู้ปกครองชุมชนและโรงเรียนขาดการประสานงานที่ดี จึงทำให้ขาดความเข้าใจที่ดีและถูกต้องในเรื่องระเบียบวินัยนักเรียนจากสภาพปัญหาดังกล่าวจึงได้มีการดำเนินงานเพื่อพัฒนาวินัยนักเรียนที่มีหลักการวิจัยปฏิบัติการ ๔ ขั้นตอนคือ การวางแผน การปฏิบัติ การสังเกต และการสะท้อนผลการศึกษา โดยใช้กลยุทธ์ในการพัฒนา คือ (๑) การมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ (AIC) (๒) การนิเทศติดตาม ซึ่งการพัฒนาวินัยนักเรียนด้านการแต่งกายในวงรอบที่ ๑ มีกิจกรรมที่ได้ ๒ กิจกรรมคือ (๑) ตรวจสอบก่อนเข้าโรงเรียน (๒) โฮมรูม ในวงรอบที่ ๒ ใช้กิจกรรม ๓ กิจกรรมคือ (๑) ตรวจสอบก่อนเข้าโรงเรียน (๒) โฮมรูม (๓) การนิเทศติดตามผลการศึกษาค้นคว้าพบว่าการพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น การดำเนินการพัฒนาวินัยด้านการแต่งกาย ด้วยกลยุทธ์การประชุมการมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ (AIC) การนิเทศติดตามโดยกิจกรรมหลักคือ การตรวจสอบก่อนเข้าโรงเรียน โฮมรูม และการนิเทศติดตาม<sup>๕๐</sup>

**ปานธิพา สุวรรณแสง** ได้วิจัยเรื่อง “ศึกษาการพัฒนาการดำเนินงานเสริมสร้างวินัยนักเรียนด้านการรักษาความสะอาด โรงเรียนอุบลสถิตกานต์ อำเภอบ้านฝื่อ จังหวัดอุดรธานี, ตามกรอบการศึกษา โดยใช้วิจัยปฏิบัติการ ผลการศึกษาค้นคว้า พบว่า สภาพปัญหาการดำเนินงานสร้างเสริมวินัยนักเรียนด้านการรักษาความสะอาด ก่อนการพัฒนาพบว่านักเรียนขาดความตระหนัก ไม่เห็นความสำคัญด้านความรับผิดชอบ ขาดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ดังนั้นผู้ศึกษาค้นคว้าและผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าจึงดำเนินการพัฒนาโดยใช้กลยุทธ์ การสอนสอดแทรกในวิชาที่เรียน การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ได้แก่ กิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน กิจกรรมโฮมรูม กิจกรรมประกวดห้องเรียนสะอาด กิจกรรมโรงเรียนสวยด้วยมือเรา โดยมีการนิเทศติดตาม ประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ ทั้งสองวงรอบปรากฏว่า (๑) ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓-๕ จำนวน ๔ คน มีความตระหนัก ให้ความสำคัญในการพัฒนา โดยเน้นความรับผิดชอบและเสริมแรงจูงใจให้แก่นักเรียนในการทำ

<sup>๕๐</sup> อิงสัน ทูมมาวดี, “การพัฒนาการดำเนินงานเสริมสร้างวินัยนักเรียนด้านการแต่งกายโรงเรียนหนองสอพิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์”, *ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๘), หน้า ๗๑-๗๘.

กิจกรรม (๒) กิจกรรมทั้ง ๔ กิจกรรมนี้ ใช้เป็นกลยุทธ์ในการสอดแทรกความรับผิดชอบด้านการรักษาความสะอาดทั้งของส่วนตัวและส่วนรวมของโรงเรียนและด้านการแต่งกายสะอาดถูกระเบียบของโรงเรียน ประสบผลสำเร็จโดยเน้นการสอดแทรกความรับผิดชอบ (๓) นักเรียนมีความกระตือรือร้น ในการเปลี่ยนแปลงด้านการรักษาความสะอาด และมีความรับผิดชอบต่อสภาพแวดล้อมบริเวณโรงเรียนและด้านการแต่งกายด้วยเครื่องแบบที่ถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียนได้ถูกต้องเป็นที่น่าพอใจ<sup>๕๑</sup>

วิระวรรณ อามระดิษ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นเกี่ยวกับค่านิยมทางจริยธรรมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า นักเรียนชายหญิงส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับค่านิยมทาง จริยธรรม ๑๐ ประการ (ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์สุจริต ความมีระเบียบวินัย ความอดทน ความอุทิศสาคะ ความกตัญญูกตเวทิตะ ความเสียสละ ความยุติธรรม การประหยัดและออมทรัพย์ และการเคารพผู้อาวุโส) อยู่ในเกณฑ์น่าพอใจ และยังพบอีกว่านักเรียนที่บิดามารดามีฐานะทางเศรษฐกิจต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับค่านิยมทางจริยธรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ <sup>๕๒</sup>

สุวัชพานิชวงษ์ ได้วิจัยเรื่อง“การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองนักเรียนในการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนในเขตอำเภอเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัยสรุปได้ว่าปัจจัยด้านสถานภาพของผู้ปกครองนักเรียนในส่วนของปัจจัยย่อย คือ วุฒิกการศึกษาความรู้เกี่ยวกับบทบาทการมีส่วนร่วมและเจตคติต่อการมีส่วนร่วมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนใน ๓ ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ ด้านพฤติกรรม และด้านอาชีพ ส่วนปัจจัยด้านสถานภาพของผู้ปกครองนักเรียน ในปัจจัยย่อยด้านอาชีพของผู้ปกครองนั้น มีความสัมพันธ์ทางลบกับการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน

<sup>๕๑</sup> ปานธิพา สุวรรณแสง, “การพัฒนาการดำเนินงานเสริมสร้างวินัยนักเรียนด้านการรักษาความสะอาด โรงเรียนอุบลคสิกันต์ อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี”, **ปริญญาธิพนธ์**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๕), หน้า ๖๔-๖๕.

<sup>๕๒</sup> วิระวรรณ อามระดิษ, “ความคิดเห็นเกี่ยวกับค่านิยมทางจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย”, **วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต**, (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๒), หน้า ๘๔.

ด้านความรู้ และด้านพฤติกรรม ตัวแปรจำนวนบุตร และตำแหน่งทางสังคมในท้องถิ่น พบว่า ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน<sup>๕๓</sup>

แสงนภา ภักดีศิริวงษ์ ได้ศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมของสถาบันศาสนาในการส่งเสริม คุณธรรมและจริยธรรมนักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐ จังหวัดนนทบุรี” ผลการวิจัยพบว่า ๑) ด้านการตั้งสอนอบรมทางด้านจริยธรรม พระภิกษุส่วนมากให้การตั้งสอน อบรมมากกว่าสัปดาห์ละ ๑ ครั้ง และเมื่อนักเรียนมาประกอบกิจกรรมที่วัด เนื้อหาที่พระภิกษุตั้งสอน มากที่สุด คือ ความเมตตา กรุณา ความกตัญญู ๒) ด้านการสนับสนุนกิจกรรม ทางด้านการส่งเสริมจริยธรรม พระภิกษุ ส่วนมากมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนาต่าง ๆ การจัดโครงการอบรมศีลธรรม นักเรียนในภาคฤดูร้อน การจัดโครงการบรรพชา สามเณรภาคฤดูร้อน โดยเป็นผู้ให้ความร่วมมือแก่คณะ ครู-อาจารย์และผู้จัด และให้การสนับสนุนด้านอุปกรณ์และสถานที่ ๓) ด้านการให้คำแนะนำปรึกษาแก่นักเรียน พระภิกษุ ส่วนมากให้คำแนะนำปรึกษาเกี่ยวกับปัญหาทั่วไป ได้แก่ปัญหาทางการเรียน การเงิน สุขภาพ วิธีการให้คำแนะนำปรึกษา โดยส่วนมากให้คำแนะนำปรึกษาที่วัด เมื่อนักเรียนไปปฏิบัติกิจกรรมที่วัด และ ๔) ด้านการเป็นสื่อกลางระหว่างโรงเรียนกับชุมชน พระภิกษุ ส่วนมากเคยมีส่วน ร่วมในการชักชวนฆราวาสเข้าร่วมกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา การทำบุญ ตักบาตร และพิธีพุทธมามกะ วิธีการที่พระภิกษุใช้ในการชักชวนสมาชิกในชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมมากที่สุด คือ การบอก กล่าวแก่สมาชิกในชุมชนเมื่อสมาชิกในชุมชนมาประกอบกิจกรรมทางศาสนา<sup>๕๔</sup>

<sup>๕๓</sup> สุวัช พานิชวงษ์, “การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองนักเรียนในการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน ในเขตอำเภอเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี”, **ปริญญาานิพนธ์**, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทร วิโรฒ, ๒๕๔๖), หน้า ๕๕.

<sup>๕๔</sup> แสงนภา ภักดีศิริวงษ์, “การมีส่วนร่วมของสถาบันศาสนาในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม นักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐ จังหวัดนนทบุรี”, **ปริญญาศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต**, สาขาการบริหาร การศึกษา, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๘),

วาสนา ตะกาศโค ได้วิจัยเรื่อง “การประเมินการดำเนินงาน โครงการ โรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลำพูน เขต ๑” พบว่าจากการประเมินการดำเนินงาน โรงเรียนด้านปัจจัยผลการวิจัยพบว่าทุกองค์ประกอบ โดยเฉพาะด้านการดำเนินการบริหารจัดการ อย่าง เป็นระบบคือ การกำหนดวิสัยทัศน์ ปรัชญา พันธกิจ เป้าหมาย โดยกำหนดไว้ในแผน ธรรมนูญโรงเรียน หรือแผนกลยุทธ์ที่มีจุดเน้นในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธอยู่ในระดับมาก และเมื่อ ปี ๒๕๔๕ ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม สำนักงานบริการและ พัฒนาองค์ความรู้ (องค์กรมหาชน) สรุปว่า คุณธรรมเร่งด่วนที่ควรดำเนินการตามลำดับ คือ<sup>๕๕</sup> (๑) ความซื่อสัตย์ (๒) ความเอื้อเฟื้อ มีน้ำใจ เมตตา (๓) ความละเอียด เกรงกลัวต่อบาป (๔) มีจิตสำนึกสาธารณะ (๕) การมีสติ (๖) ความขยัน หมั่นเพียร

จุมพล พูลภัทรชีวิน ได้วิจัยเรื่อง พัฒนาระบบการสร้างควมดีมีคุณธรรมโดย พิจารณาจาก ๓ ประเด็นหลักคือ คนดีมีคุณธรรม ครอบครัวดีมีคุณธรรม และชุมชนดีมี คุณธรรม โดยมีวัตถุประสงค์คือเพื่อสำรวจองค์ความรู้เกี่ยวกับเกณฑ์และวิธีคัดสรรคน ครอบครัว ชุมชนดี มีคุณธรรมและเพื่อพัฒนาระบบการส่งเสริมความดีมีคุณธรรมให้กับ คน ครอบครัว ชุมชนได้ใช้วิธีการศึกษาภาคสนามโดยการสนทนากลุ่มในระดับชุมชนและ ระดับจังหวัดของ ๓ จังหวัดคือ จังหวัดฉะเชิงเทรา เพชรบุรีและพิษณุโลกผลการวิจัยพบว่า าระบบการส่งเสริมความดีมีคุณธรรมในระดับบุคคลคือการพัฒนาตนเองตามแนวไตรสิกขา คือศีล สมาธิ ปัญญา ตัวเรา เป็นตัวอย่างที่ดี พ่อแม่ทำตนเป็นต้นแบบที่ดี ให้การอบรมเลี้ยงดูที่ ถูกต้องสร้างครอบครัวให้อบอุ่นเข้มแข็ง เอื้อเฟื้อต่อกัน การอบรมเด็กและเยาวชนให้เป็น คน ดี พัฒนาเมื่อเติบโตใหญ่ ปลูกฝังให้เด็กรู้จักเข้าวัด ฟังธรรม ทำบุญเพื่อให้เด็กซึมซับความดีงาม กระจุกเป็นแบบอย่างและสอนคุณธรรม จริยธรรมร่วมมือส่งเสริมและพัฒนาคนดีเช่นการยกย่อง เชิดชูเกียรติคนดีมีคุณธรรมนำมาเป็นต้นแบบของชุมชนสังคมให้กำลังใจคนทำดีทั้งรายบุคคล และรายกลุ่ม โรงเรียนสอนวิชาศีลธรรมที่เน้นการปฏิบัติจริง ร่วมกิจกรรมกับวัดเพิ่มชั่วโมง สอนจริยธรรม ฝึกให้เด็กนั่งสมาธิ จัดหาสมุดบันทึกความดีให้เด็กบันทึก แข่งขันตอบปัญหา

<sup>๕๕</sup> วาสนา ตะกาศโค, “การประเมินการดำเนินงาน โครงการ โรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาลำพูน เขต ๑”, วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา การบริหารการศึกษา, (บัณฑิต วิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๘), หน้า ๗๓.

ธรรมะ มีกิจกรรมที่เชื่อมโยงระหว่างบ้าน วัด โรงเรียนใช้วัดเป็นศูนย์กลางการพัฒนา คุณธรรม ความดีใช้กิจกรรมทางศาสนาช่วยสอนให้ชนบทรอบนิคมประเพณีดั้งเดิมช่วยกล่อมเกลามาจาก วิถีชีวิตจัดกิจกรรมที่ดีมารองรับ โดยมีฐานจากวัฒนธรรมท้องถิ่น ระดับครอบครัว พ่อแม่ เป็นแบบอย่างที่ดี ทำให้ครอบครัวอบอุ่น เข้าใจกันเข้าใจถึงความแตกต่างรู้จักปรับตัวเข้าหากัน มีความอดทนในการเลี้ยงลูกให้เป็นคนดี ส่งเสริมลูกทั้งด้านการศึกษา และการเป็นคนดีมีกิจกรรมที่สมาชิกทั้งครอบครัวทำร่วมกัน เข้าร่วมประเพณีท้องถิ่น สังคมมีการประกาศยกย่องครอบครัวที่ปฏิบัติได้เหมาะสม เช่น แม่ดีเด่น พ่อดีเด่น ลูกกตัญญู ระดับชุมชนคนในชุมชนทุกระดับต้องเป็นแบบอย่างที่ดีสร้างความร่วมมือในการสร้างคนดี สังคมดีจาก บ้าน วัด โรงเรียนยกย่องคนดีให้เป็นแบบอย่างของชุมชนสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งของชุมชน สร้างครอบครัวที่ดีสร้างอาชีพที่มั่นคงในชุมชนสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน นำเทคโนโลยีที่เหมาะสมเข้ามาใช้ ดูแลสิ่งแวดล้อมภายในชุมชนและทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องส่งเสริมการสร้างคนดี ชุมชนดี สังคมให้เพิ่มมากขึ้น <sup>๖๖</sup>

**กนกพร เพ็ชรพงศ** ได้วิจัยเรื่อง บทบาทของครูในการส่งเสริมความมีวินัยในตนเองของนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิจิตรผลการศึกษาพบว่า บทบาทของครูในการส่งเสริมความมีวินัยในตนเองของนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานใน ๒ ด้าน มีดังนี้ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เมื่อพิจารณาในภาพรวมพบว่า ครูมีบทบาทระดับมาก เมื่อพิจารณาแต่ละรายการพบว่า รายการพยายาม พัฒนา การสอน เช่น เตรียมการสอนและจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่นักเรียนสนใจแนะนำกิจกรรมการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์แก่นักเรียน ดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้ประสบความสำเร็จในการทำกิจกรรมและการเรียนส่งเสริมให้นักเรียนไปใช้สิทธิ์เลือกตั้งต่าง ๆ ที่เป็นกิจกรรมของโรงเรียน ส่งเสริมให้นักเรียนปฏิบัติหน้าที่ต่าง ๆ ที่ได้รับมอบหมาย ส่งเสริมนักเรียนที่กระทำ ความดีโดยให้รางวัลและประกาศเกียรติคุณ ครูมีบทบาทในระดับมากที่สุด ส่วนรายการอื่น ๆ ครูมีบทบาทในระดับมาก ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เมื่อพิจารณาในภาพรวม พบว่าครูมีบทบาทระดับมาก เมื่อพิจารณาแต่ละรายการ พบว่า รายการให้นักเรียนช่วยกันรักษาความ

<sup>๖๖</sup> จุมพล พูลภัทรชีวิน, การวิจัยกระบวนการสร้างความดี มีคุณธรรม,(เอกสารอัดสำเนา, ๒๕๔๕).

สะอาดของสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษา ส่งเสริมให้นักเรียนยึดมั่นในกติกาหรือกฎระเบียบต่าง ๆ ของโรงเรียน ส่งเสริมให้นักเรียนเป็นคนตรงต่อเวลา ดูแลนักเรียนให้แต่งกายตามระเบียบของโรงเรียน ร่วมมือกับผู้บริหารคณะครูในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อกำหนดนโยบายในการพัฒนานักเรียนให้มีวินัย ติดตามและประเมินผลพฤติกรรมนักเรียนเป็นระยะ ๆ อย่างต่อเนื่องเพื่อการปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรมของนักเรียน ชี้แนะให้นักเรียนเดินแถวเข้า - ออกจากห้องเรียนและโรงเรียน ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียนให้มีความรักสนิทยศนุมนแก่นักเรียนอย่างทั่วถึง ครูมีบทบาทในระดับมากที่สุด ส่วนรายการอื่น ๆ ครูมีบทบาทในระดับมาก<sup>๔๕</sup>

**สุมาลี สุจินดา** ได้วิจัย เรื่อง จริยธรรมนักเรียนระดับมัธยมศึกษาโรงเรียนสังกัดคณะรักกางเขนแห่งจันทบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาจริยธรรมนักเรียนระดับมัธยมศึกษาโรงเรียนสังกัดคณะรักกางเขนแห่งจันทบุรี เพื่อเปรียบเทียบเชิงจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาโรงเรียนสังกัดคณะรักกางเขนแห่งจันทบุรี จำแนกตามความคิดเห็นของผู้ปกครองและครู ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า (๑) จริยธรรมนักเรียนระดับมัธยมศึกษาโรงเรียนสังกัดคณะรักกางเขนแห่งจันทบุรี ตามความคิดเห็นของผู้ปกครองโดยรวมอยู่ในระดับมาก และตามความคิดเห็นของครู โดยรวมอยู่ในระดับมากเช่นกัน(๒) จริยธรรมนักเรียนระดับมัธยมศึกษาโรงเรียนสังกัดคณะรักกางเขนแห่งจันทบุรี ตามความคิดเห็นของผู้ปกครองและครูด้านความเมตตา กรุณา ความสามัคคี ความอดทน ความเสียสละ และโดยรวม แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนด้านความมีระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์ และความประหยัด แตกต่างกันอย่างสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕<sup>๔๖</sup>

<sup>๔๕</sup> กนกพร เพ็ชรพงศ์ และคณะ, [www.grad.nu.ac](http://www.grad.nu.ac), เข้าถึงวันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๐).

<sup>๔๖</sup> สุมาลี สุจินดา, “จริยธรรมนักเรียนระดับมัธยมศึกษาโรงเรียนสังกัดคณะรักกางเขนแห่งจันทบุรี”, **ปริญญาธิพนธ์ กศ.ม.** (การบริหารการศึกษา), ชลบุรี : (บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๖), หน้า ๖๘-๖๙.



### ๒.๕.๒ งานวิจัยต่างประเทศ

โฮลสไตน์ (Holstein) ได้วิจัยเรื่อง การเปลี่ยนแปลงการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของเด็กวัยรุ่นและบิดามารดาของเด็กทำการศึกษาแบบระยะยาวช่วงสามปี กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กวัยรุ่นชาย หญิง อายุ ๑๓ ปี จำนวน ๕๓ คน ที่มีสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคมระดับเดียวกัน พบว่า เด็กวัยรุ่นหญิงมีพัฒนาการทางจริยธรรมอยู่ในขั้นที่ ๓ และเด็กวัยรุ่นชายอยู่ในขั้นที่ ๒ ต่อมา มีการวัดซ้ำอีกเมื่อเด็กมีอายุ ๑๖ ปี พบว่า วัยรุ่นชายมีพัฒนาการทางจริยธรรมอยู่ในขั้นที่ ๔ ขณะที่วัยรุ่นหญิงมีพัฒนาการทางจริยธรรมอยู่ในขั้นที่ ๓ และ ๕ ปีต่อมา มีการวัดซ้ำอีก ปรากฏว่า เด็กวัยรุ่นชายและหญิงมีพัฒนาการทางจริยธรรมก้าวหน้าเร็วมาก<sup>๔๕</sup>

แมคมุลลัน (McMullen) ได้ศึกษาเกี่ยวกับวินัยและระบบการจัดการที่มีประสิทธิภาพในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายและมัธยมศึกษาตอนต้นในเขตเมือง เพื่อเน้นพัฒนาวัยรุ่น พบว่า ปัญหาทางวินัยส่วนใหญ่มีสาเหตุมาจากพฤติกรรมของโรงเรียน เพราะนักเรียนต้องการสิ่งแวดล้อมที่ดี ยืดหยุ่นได้ โรงเรียนให้ความสนใจเอาใจใส่และมีระเบียบวินัย การวิจัยโดยสนับสนุนให้โรงเรียนจัดระบบอย่างมีประสิทธิภาพได้ดังนี้ (๑) ฝึกครูให้มีการสร้างสิ่งแวดล้อมที่ดีในการเรียนการสอน (๒) สร้างความสัมพันธ์ให้เกิดขึ้นภายในโรงเรียน (๓) กำหนดความรับผิดชอบต่อปัญหาให้คำปรึกษา กำหนดแนวทางของพฤติกรรม (๔) กำหนดโครงการให้นักเรียนหยุดพักการเรียนชั่วคราว (๕) วางแผนพัฒนาผู้ทำผิดบ่อยๆ แต่ละคนเป็นอย่างดี (๖) ให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมรับรู้และเกี่ยวข้องในการรักษาระเบียบวินัยของโรงเรียน<sup>๕๐</sup>

ลานีเยร์ (Lanier) ได้ทำการวิจัยเรื่อง จริยธรรมและการพัฒนาความคิดรวบยอดในเด็กหนุ่มสาวชาวชนบท (การพัฒนาจริยธรรมของนักเรียนในชนบท) จุดประสงค์ของการวิจัยเพื่อศึกษาผลของการจัดการศึกษาผลของการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาจริยธรรมของนักเรียนระดับชั้นที่ ๑๑ และ ๑๒ ในโรงเรียนชนบท เด็กนักเรียนในชนบทได้รับการอบรมให้คิดและ

<sup>๔๕</sup> Holstein, C.B. "Irreversible, Stepwise Sequence in the Development of Moral Judgment", A **Longitudinal Study of Males and Females**, (Child Development, ๔๗ (๕) : ๑๕๗๖), ๕๑-๖๑.

<sup>๕๐</sup> McMullen, C.M. "Effective Discipline and Contingency Management System in an Urban Junior High/Middle School with and Emphasis on Development Needs to Young Adolescent", **Dissertation Abstracts International**, 46 (7) : 1985, 616- A.

ปฏิบัติตามต่อๆ กันมา ซึ่งอาจเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาสังคมในยุคใหม่ การทดลองได้แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มควบคุมให้ได้รับการฝึกการให้คำแนะนำ และการจัดประสบการณ์ และอีกกลุ่มหนึ่งเป็นนักเรียนที่ประกอบด้วยนักเรียนตั้งอยู่โรงเรียนระดับกลางถึงโรงเรียนระดับสูง ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนทั้ง ๒ กลุ่ม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ<sup>๕๐</sup>

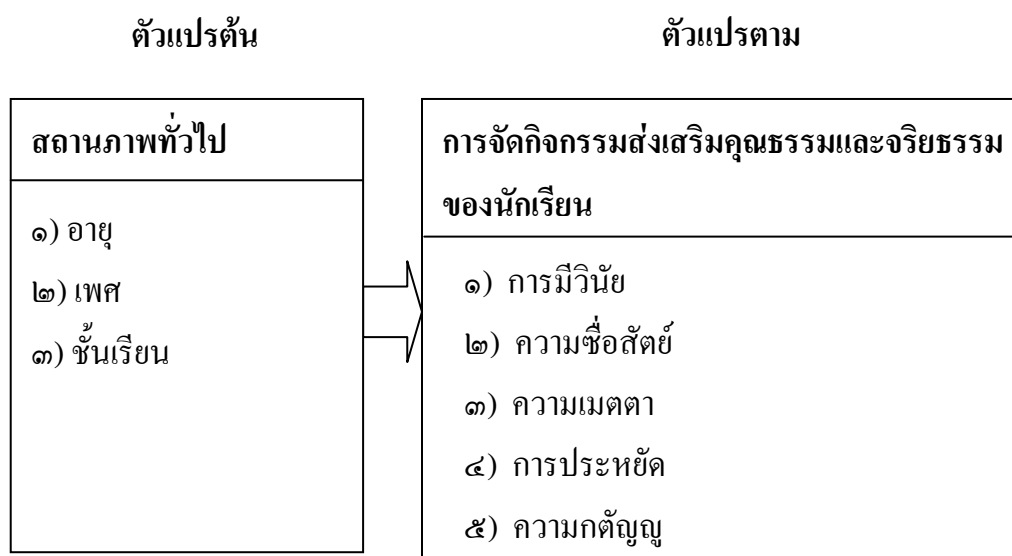
จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ว่า การพัฒนาประเทศชาตินั้น ต้องเริ่มต้นจากการพัฒนาคนให้พร้อม ก่อนจะพัฒนาด้านเทคโนโลยี และการพัฒนานั้นจะต้องควบคู่กับการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับเด็กนักเรียน ซึ่งเป็นทรัพยากรที่สำคัญในการขับเคลื่อนองค์กรต่าง ๆ เป็นฟันเฟืองของกลไกการพัฒนาสู่ยุคการสื่อสารไร้พรมแดน การพัฒนาคนเพียงอย่างเดียวนั้น ถือว่าเป็นพัฒนาด้านเดียว ต้องพัฒนาทางด้านร่างกายและจิตใจควบคู่กันไปกับการพัฒนาคน ปัญหาอาชญากรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน เพราะสาเหตุหนึ่งมาจากการมุ่งเน้นการพัฒนาคน เพื่อสร้างฐานเศรษฐกิจของประเทศชาติให้มั่นคง แต่เราลืมนึกไปว่าคนกำลังถอยห่างจากการพัฒนาด้านจิตใจ ทางด้านจิตใจควรได้รับการอบรมสั่งสอนด้วยธรรมะ เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้กับเด็ก ๆ ถือว่าเป็นพัฒนาที่ยั่งยืน จึงสรุปเป็นกรอบแนวคิดเพื่อวิจัยต่อไป

---

<sup>๕๐</sup> Lanier, S.P, **Promotion Moral and Conceptual Development in Rural Adolescents**, London : (Routledge and Kegan Paul, 1993), p.123.

## ๒.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย

การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา  
อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรีที่มีความสอดคล้องกับตัวแปร ดังแผนภูมิที่ ๒.๖



แผนภูมิที่ ๒.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย

## บทที่ ๓

### วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัย เรื่อง การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี ซึ่งผู้วิจัยได้นำเสนอแนวคิด ทฤษฎี ตำราวารสาร เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ด้วยขั้นตอน ดังต่อไปนี้

- ๓.๑ วิธีดำเนินการวิจัย
- ๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- ๓.๓ การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- ๓.๔ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- ๓.๕ การเก็บรวบรวมข้อมูล
- ๓.๖ การวิเคราะห์ข้อมูล
- ๓.๗ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

#### ๓.๑ วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้วิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยดำเนินการวิจัย ดังนี้

#### ๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

๑) ประชากรที่ใช้วิจัย ได้แก่ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ โรงเรียนในอำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี ปีการศึกษา ๒๕๕๕ จำนวน ๑,๑๐๐ คน

๒) กลุ่มตัวอย่างใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี ผู้วิจัยใช้ตารางตัวอย่างของ R.VKrejcie and D.W.Morgan หาขนาดของกลุ่มตัวอย่าง และได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยทั้งหมดจำนวน ๒๗๘ คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย ๆ (Random Sampling) ดังตารางที่ ๓.๑

### ตารางที่ ๓.๑ แสดงจำนวนประชากร

ลำดับที่	โรงเรียน	จำนวนประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
๑	โรงเรียนชุมชนวัดบางโค	๔๘๐	๘๒
๒	โรงเรียนสตรีรัตนบุรีบางใหญ่	๑๗๖	๔๑
๓	โรงเรียนบ้านดอนตะลุมพุก	๒๒๐	๓๕
๔	โรงเรียนวัดพิบูลเงิน	๑๑๔	๔๕
๕	โรงเรียนวัดท่าบันเทิงธรรม	๑๑๐	๓๕
	รวม	๑,๑๐๐	๒๓๘

#### ๓.๓ การสร้างเครื่องมือใช้ในการวิจัย

การสร้างเครื่องมือใช้ในการวิจัยครั้งนี้มีดังนี้

๑. ศึกษาสภาพการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี

๒. ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับผู้เรียนด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมด้วยรูปแบบต่าง ๆ นำมาวิเคราะห์เพื่อสร้างเครื่องมือวิจัย

๓. ศึกษาสภาพการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ให้มีความครอบคลุม พร้อมหลักการ กระบวนการและขั้นตอนครบทุก ๆ ด้าน

๔. ศึกษากรอบแนวคิด ทฤษฎีการบริหาร และเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

๕. สร้างแบบสอบถามแล้วไปหาอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาหาความเที่ยงตรงในเนื้อหาของแบบสอบถามเพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไข

๖. นำแบบสอบถามที่สร้างไปให้ผู้เชี่ยวชาญทั้ง ๕ ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนเพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญทั้ง ๕ ท่าน และนำเสนอกรรมการที่ปรึกษาอีกครั้งก่อนทดลองใช้เครื่องมือ ซึ่งได้ค่า (IOC) ที่ ๐.๘-๑.๐ และค่าเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ .๘๗

๗. นำแบบสอบถามไปดำเนินการใช้กับกลุ่มตัวอย่างก่อนและหลัง

๘. นำข้อมูลที่ได้จากการดำเนินการทดลองก่อน มาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น

### ๓.๔ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

๑. การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถาม (Questionnaire) จากแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ได้ดังนี้

ส่วนที่ ๑ ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ชั้นเรียน โดยลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตัวเลือกตอบ โดยคะแนนหรือการประมาณค่า (Rating Scale) ตามค่านำหน้าวิธีของลิเคิร์ต (Likert) ซึ่งมีเกณฑ์พิจารณาความคิดเห็น ๕ ระดับ ดังนี้

๕ หมายถึง ระดับ มากที่สุด

๔ หมายถึง ระดับ มาก

๓ หมายถึง ระดับ ปานกลาง

๒ หมายถึง ระดับ น้อย

๑ หมายถึง ระดับ น้อยที่สุด

รวมคะแนน เมื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี แต่ละข้อเข้าด้วยกัน และทำการแจกแจงความถี่ของคะแนน คำนวณหาค่าเฉลี่ย ( $\bar{x}$ ) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) และแปลผลข้อมูล โดยใช้แบบอิงเกณฑ์ ดังนี้

คะแนนค่าเฉลี่ย ๔.๕๐ – ๕.๐๐ กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ มากที่สุด

คะแนนค่าเฉลี่ย ๓.๕๐ – ๔.๔๕ กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ มาก

คะแนนค่าเฉลี่ย ๒.๕๐ – ๓.๔๕ กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ ปานกลาง

คะแนนค่าเฉลี่ย ๑.๕๐ – ๒.๔๕ กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ น้อย

คะแนนค่าเฉลี่ย ๑.๐๐ – ๑.๔๕ กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ น้อยที่สุด

ส่วนที่ ๒ แบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม และจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดนนทบุรี

ส่วนที่ ๓ แบบสอบถามปลายเปิด (Open-ended Questions) ซึ่งเปิดโอกาสให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ปัญหาการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม และจริยธรรมนักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี

### ๓.๕ การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

๑. ติดต่อประสานงานไปยังโครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา เพื่อขอหนังสือประสานงานไปยังผู้เชี่ยวชาญและผู้อำนวยการ โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี

๒. ประสานงานไปยังผู้อำนวยการ โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย

๓. นำแบบสอบถามไปทดสอบกับกลุ่มประชากรเป้าหมายและเก็บรวบรวมกลับคืนมาเพื่อนำไปวิเคราะห์ต่อไป

### ๓.๖ การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูล ประมวลผลข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้ดังนี้

๑. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage)

๒. การวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นนักเรียนเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา

๓. วิเคราะห์เปรียบเทียบการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ t-test F-test และ เปรียบเทียบเป็นรายคู่ที่พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นแตกต่างกัน โดยใช้ LSD.

### ๓.๗ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล มีดังนี้

๑. สถิติเชิงปริมาณ วิเคราะห์โดยคำนวณค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และการทดสอบค่าที่ t-test และ F-test

๒. สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ t-test F-test เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นแตกต่างกัน โดยใช้ LSD.

๓. กลุ่มสถิติเชิงบรรยายเป็นกลุ่มสถิติที่ผู้วิจัยเลือกใช้วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อจุดมุ่งหมายในการบรรยายข้อมูลที่ผู้วิจัยเก็บรวบรวมมาว่า สภาพการณ์หรือสถานการณ์นั้นๆ

## บทที่ ๔

### ผลการศึกษา

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย เรื่อง การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี โดยใช้แบบสอบถามรวบรวมข้อมูลจากนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ๕ โรงเรียน จำนวน ๒๗๘ คน จากการศึกษาปัจจัยทางด้านตัวแปรทั้งหมด ๕ ด้าน ประกอบด้วย

๑) การมีวินัย คือความรับผิดชอบ การปฏิบัติตามระเบียบของโรงเรียน และสังคม

๒) ความซื่อสัตย์ คือ ความซื่อตรงต่อตนเอง ต่อหน้าที่ ต่อบุคคล ต่อครูอาจารย์ ต่อครอบครัว ต่อเพื่อน

๓) ความเมตตา คือ การเอื้อเฟื้อ เสียสละเพื่อส่วนรวม รู้จักแบ่งปันสิ่งของ ๆ ตน เพื่อผู้อื่น รู้จักช่วยเหลือสังคมรอบข้าง

๔) การประหยัด คือ การรู้จักออม รู้จักการใช้จ่าย รู้จักใช้สิ่งของและประมาณตนในการใช้จ่ายในชีวิตประจำวันตลอดถึงการรู้จักทำบุญใช้ค่าใช้จ่าย

๕) ความกตัญญู คือการรู้จักบุญคุณแล้วตอบแทนผู้มีพระคุณ ต่อบุคคลและสถานที่ ซึ่งมีผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยขั้นตอนดังต่อไปนี้

ตอนที่ ๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของนักเรียน

ตอนที่ ๒ ผลการวิเคราะห์แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการกิจกรรมการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียน มี ๔๐ ข้อ

ตอนที่ ๓ ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม และจริยธรรม ของแต่ละด้าน พิจารณาเป็นรายข้อ โดยภาพรวม และจำแนกตามเพศ ชาย จำนวน ๑๑๕ คน และเพศหญิง จำนวน ๑๕๕ คน หาค่าความแปรปรวนทางเดียว One – Way ANOVA

ตอนที่ ๔ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามข้อเสนอแนะการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมเพิ่มเติม เกี่ยวกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในแต่ละด้าน



### ตอนที่ ๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของนักเรียน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี จำแนกตามเพศ อายุ ชั้นการเรียน แต่ระดับชั้นการเรียน พิจารณาค่าร้อยละ มีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

#### ตารางที่ ๔.๑ จำนวนค่าร้อยละของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
๑ ชาย	๑๑๕	๔๒.๘
๒ หญิง	๑๕๕	๕๗.๒
รวม	๒๗๐	๑๐๐.๐

จากตารางที่ ๔.๑ นักเรียนส่วนมากเป็นหญิง จำนวน ๑๕๕ คน คิดเป็น ร้อยละ ๕๗.๒ และรองลงมาเป็นชาย จำนวน ๑๑๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๒.๘

#### ตารางที่ ๔.๒ จำนวนค่าร้อยละของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำแนกตามอายุ

อายุ	จำนวน	ร้อยละ
๑๐ – ๑๒ ปี	๑๗	๖.๑
๑๓ – ๑๕ ปี	๒๔๗	๙๑.๘
๑๖ ปีขึ้นไป	๑๕	๕.๑
รวม	๒๗๐	๑๐๐.๐

จากตารางที่ ๔.๒ พบว่า นักเรียนส่วนมากมีอายุระหว่าง ๑๓–๑๕ ปี จำนวน ๒๔๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๙๑.๘ และรองลงมา มีอายุระหว่าง ๑๐–๑๒ ปี จำนวน ๑๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๖.๑ และอายุ ๑๖ ปีขึ้นไป จำนวน ๑๕ คน คิดเป็น ร้อยละ ๕.๑

ตารางที่ ๔.๓ จำนวนค่าร้อยละของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำแนกตามระดับชั้นเรียน

ระดับชั้นเรียน	จำนวน	ร้อยละ
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑	๕๓	๑๕.๑
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒	๕๕	๓๕.๖
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓	๑๒๖	๔๕.๓
รวม	๒๓๔	๑๐๐.๐

จากตารางที่ ๔.๓ พบว่า นักเรียนส่วนมากกำลังศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ จำนวน ๑๒๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๕.๓ และรองลงมา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ จำนวน ๕๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๕.๖ และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ จำนวน ๕๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๕.๑

ตารางที่ ๔.๔ ค่าเฉลี่ย ( $\bar{x}$ ) และความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ความคิดเห็นของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม โดยภาพรวม ทั้ง ๕ ด้านพิจารณาเป็นรายข้อ

โดยภาพรวม ๕ ด้าน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
๑. ด้านการมีวินัย	๓.๕๘	๐.๔๗๔	มาก
๒. ด้านความซื่อสัตย์	๓.๑๐	๐.๔๗๔	ปานกลาง
๓. ด้านความมีเมตตา	๓.๖๕	๐.๖๓๑	มาก
๔. ด้านการประหยัด	๓.๕๔	๐.๕๘๖	มาก
๕. ด้านความกตัญญู	๔.๒๑	๐.๕๕๖	มาก
รวม	๓.๗๐	๐.๓๕๘	มาก

จากตารางที่ ๔.๔ พบว่า ความคิดเห็นของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม โดยภาพรวม ทั้ง ๕ ด้าน พบว่า ๔ ข้อ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก คือ ด้านการมีวินัย ( $\bar{x}=๓.๕๘$ ) ด้านความมีเมตตา ( $\bar{x}=๓.๖๕$ ) ด้านการประหยัด

( $\bar{x} = 3.54$ ) และด้านความกตัญญู ( $\bar{x} = 3.70$ ) และข้อ ๒ ด้านความซื่อสัตย์ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ

ตอนที่ ๒ ผลการวิเคราะห์แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการกิจกรรมการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียน มี ๔๐ ข้อ จังหวัดนนทบุรี โดยภาพรวม ๕ ด้าน แต่ละด้านและพิจารณาเป็นรายข้อ

ตารางที่ ๔.๕ ค่าเฉลี่ย ( $\bar{x}$ ) และความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ความคิดเห็นของนักเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมด้านการมีวินัย

๑. ด้านการมีวินัย	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
๑. นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมการแต่งกายตามระเบียบโรงเรียน	๔.๑๖	๐.๗๖๗	มาก
๒. นักเรียนเข้าแถวตามกฎระเบียบของโรงเรียนทุกวัน	๔.๓๔	๐.๗๗๕	มาก
๓. นักเรียนรับผิดชอบการทำงานที่ตนได้รับมอบหมายเสมอ	๓.๗๗	๐.๘๖๕	มาก
๔. นักเรียนอยากไว้ทรงผมตามใจชอบ	๔.๑๕	๐.๗๖๖	มาก
๕. นักเรียนเข้าห้องเรียนตรงตามเวลาเสมอ	๓.๕๕	๐.๘๑๓	มาก
๖. ขณะเรียนนักเรียนมักนำวิชาอื่นขึ้นมาทำการบ้านด้วยเสมอ	๒.๗๔	๑.๑๖๔	ปานกลาง
๗. นักเรียนแอบนอนหลับในชั่วโมงเรียนบ่อยๆ	๒.๐๘	๑.๑๗๗	ปานกลาง
๘. เมื่อใดที่รู้สึกไม่เข้าใจในการเรียน นักเรียนจะถามครูเสมอ	๓.๓๘	๑.๐๘๗	มาก
รวม	๓.๕๘	๐.๔๗๔	มาก

จากตารางที่ ๔.๕ พบว่า นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นให้ความสำคัญด้านการมีวินัย โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ( $\bar{x} = 3.58$ )

พิจารณารายข้อ พบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับมาก ข้อที่มีลักษณะเด่น ๓ ข้อแรก คือ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นให้ความสำคัญการเข้าแถวตามกฎระเบียบของโรงเรียนทุกวัน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ( $\bar{x} = 4.34$ ) รองลงมา คือนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมการแต่งกายตามกฎระเบียบของโรงเรียน ( $\bar{x} = 4.16$ ) นักเรียนอยากไว้ทรงผมตามใจชอบ ( $\bar{x} = 4.15$ )

และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ นักเรียนแอบนอนหลับในช่วงโมงเรียน บ่อย ๆ อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย ( $\bar{x} = ๒.๐๘$ ) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๖ ค่าเฉลี่ย ( $\bar{x}$ ) และความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ความคิดเห็นของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมด้านซื่อสัตย์สุจริต

๒. ด้านความซื่อสัตย์สุจริต	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
๘ นักเรียนปฏิบัติตามสัญญาที่ให้ไว้กับครูและผู้ปกครอง	๓.๘๘	๐.๘๓๘	มาก
๑๐ นักเรียนมักพูดโกหกต่อเพื่อนและครู	๒.๒๘	๑.๐๕๘	มาก
๑๑ นักเรียนรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายสม่ำเสมอ	๓.๘๘	๐.๘๕๕	มาก
๑๒ นักเรียนเห็นว่าการขโมยของของคนอื่นเป็นเรื่องที่ผิดศีลธรรม	๔.๕๐	๐.๕๕๗	มาก
๑๓ นักเรียนเห็นคุณค่าของความซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น	๔.๓๔	๐.๗๖๑	มาก
๑๔ นักเรียนไม่ชอบพูดโกหกชอบพูดในสิ่งที่ถูกต้อง	๒.๐๑	๑.๐๒๗	น้อย
๑๕ นักเรียนมักชอบกระทำในสิ่งที่ถูกต้องตามหลักศีลธรรม	๒.๐๘	๑.๐๕๗	น้อย
๑๖ นักเรียนชอบพูดโกหกต่อบิดามารดาอย่างเสมอ	๑.๘๑	๑.๑๐๖	น้อย
รวม	๓.๑๐	๐.๔๗๔	มาก

จากตารางที่ ๔.๖ พบว่า นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นให้ความสำคัญด้านการความซื่อสัตย์สุจริต โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ( $\bar{x} = ๓.๑๐$ )

พิจารณารายข้อ พบว่า ทุกข้อ อยู่ในระดับมาก และ๓ ข้อแรกมีลักษณะเด่น คือ นักเรียนเห็นว่าการขโมยของของคนอื่นเป็นเรื่องที่ผิดศีลธรรม ( $\bar{x} = ๔.๕๐$ ) รองลงมา คือ นักเรียนเห็นคุณค่าของความซื่อสัตย์ ต่อตนเองและผู้อื่น ( $\bar{x} = ๔.๓๔$ ) นักเรียนปฏิบัติตามสัญญาที่ให้ไว้กับครูและผู้ปกครอง ( $\bar{x} = ๓.๘๘$ ) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ นักเรียนเห็นชอบพูดโกหกต่อบิดามารดาอย่างเสมอ ( $\bar{x} = ๑.๘๑$ ) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๗ ค่าเฉลี่ย ( $\bar{x}$ ) และความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ความคิดเห็นของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมด้านมีความเมตตา

๓. ด้านความมีเมตตา	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
๑๗ นักเรียนให้อภัยเพื่อนเสมอเมื่อเพื่อนทำความผิด	๔.๐๕	๐.๘๖๕	มาก
๑๘ นักเรียนชอบให้อาหารสัตว์ที่ไม่มีเจ้าของหรือบาดเจ็บ	๓.๖๘	๐.๖๖๖	มาก
๑๙ นักเรียนมักบริจาคสิ่งของช่วยเหลือผู้อื่นอย่างสม่ำเสมอ	๓.๓๖	๐.๕๔๓	มาก
๒๐ นักเรียนชอบช่วยทำงานเพื่อนและผู้อื่นเสมอ	๓.๗๒	๐.๕๑๘	มาก
๒๑ นักเรียนแนะนำเพื่อนๆ ที่ต้องการความช่วยเหลือเสมอ	๓.๘๑	๐.๕๔๔	มาก
๒๒ นักเรียนชอบช่วยเหลือผู้อื่นด้วยจิตเมตตาโดยไม่คิดหวังผล สิ่งอื่นตอบแทน	๓.๘๕	๐.๕๐๕	มาก
๒๓ นักเรียนชอบทำบุญใส่บาตรเป็นประจำเมื่อมีโอกาส	๓.๒๓	๐.๖๒๕	มาก
๒๔ วางจากการเรียนนักเรียนช่วยทำงานบ้านของผู้ปกครอง	๓.๘๑	๐.๕๘๔	มาก
รวม	๓.๖๕	๐.๖๓๑	มาก

จากตารางที่ ๔.๗ พบว่า นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นให้ความสำคัญด้านความมีเมตตา อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ( $\bar{x} = ๓.๖๐$ )

พิจารณารายข้อ นักเรียนให้อภัยเพื่อนเสมอเมื่อเพื่อนทำความผิด อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ( $\bar{x} = ๔.๐๕$ ) รองลงมา คือ นักเรียนชอบช่วยเหลือผู้อื่นด้วยจิตเมตตาโดยไม่คิดหวังผลสิ่งอื่นตอบแทน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ( $\bar{x} = ๓.๘๕$ ) นักเรียนแนะนำเพื่อนๆ ที่ต้องการความช่วยเหลือเสมอ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ( $\bar{x} = ๓.๘๑$ ) และต่ำสุด คือ นักเรียนชอบทำบุญใส่บาตรเป็นประจำเมื่อมีโอกาส อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ( $\bar{x} = ๓.๒๓$ ) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๘ ค่าเฉลี่ย ( $\bar{x}$ ) และความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ความคิดเห็นของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมด้านความประหยัด

๔. ด้านความประหยัด	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
๒๕ นักเรียนรู้จักวางแผนการใช้จ่ายเงินอย่างประหยัด	๓.๘๘	๐.๕๔๓	มาก
๒๖ นักเรียนตระหนักในการจ่ายเงินอย่างประหยัดตามฐานะ	๓.๕๕	๐.๘๘๓	มาก
๒๗ นักเรียน เปิดน้ำ ปิดไฟ เมื่อเลิกใช้งานทุกครั้งเป็นประจำ	๔.๑๗	๐.๘๘๑	มาก
๒๘ นักเรียนคิดก่อนใช้เงินซื้อสิ่งของที่ต้องการทุกครั้ง	๓.๕๑	๐.๘๕๔	มาก
๒๙ นักเรียนชอบออมเงินของตนที่เหลือจากการใช้จ่ายแต่ละครั้งอย่างสม่ำเสมอ	๓.๘๕	๑.๐๑๒	มาก
๓๐ นักเรียนช่วยทำงานเพื่อหารายได้ในวันหยุดภาคเรียน	๓.๗๑	๑.๐๓๗	มาก
๓๑ นักเรียนรู้ว่าตนชอบใช้อุปกรณ์การเรียนอย่างฟุ่มเฟือย	๓.๗๓	๐.๕๒๔	มาก
๓๒ นักเรียนพอใจการรับประทานอาหารที่ครอบครัวจัดให้	๔.๓๐	๐.๕๒๓	มาก
รวม	๓.๕๔	๐.๕๖๘	มาก

จากตารางที่ ๔.๘ พบว่า นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นให้ความสำคัญด้านการประหยัด อยู่ในระดับมาก ( $\bar{x}=๓.๕๔$ )

พิจารณารายชื่อ ทุกข้อ อยู่ในระดับมาก นักเรียนพอใจการรับประทานอาหารที่ครอบครัวจัดให้ ( $\bar{x} =๔.๓๐$ ) รองมา คือ นักเรียน เปิดน้ำ ปิดไฟ เมื่อเลิกใช้งานทุกครั้งเป็นประจำ ( $\bar{x} =๔.๑๗$ ) นักเรียนตระหนักในการจ่ายเงินอย่างประหยัดตามฐานะ ( $\bar{x} =๓.๕๕$ ) นักเรียนคิดก่อนใช้เงินซื้อสิ่งของที่ต้องการทุกครั้ง ( $\bar{x} =๓.๕๑$ ) นักเรียนรู้จักวางแผนการใช้จ่ายเงินอย่างประหยัด ( $\bar{x} =๓.๘๘$ ) นักเรียนชอบออมเงินของตนที่เหลือจากการใช้จ่ายแต่ละครั้งอย่างสม่ำเสมอ ( $\bar{x}=๓.๘๕$ ) และข้อที่มีค่าเฉลี่ย ต่ำสุด คือนักเรียนรู้ว่าตนชอบใช้อุปกรณ์การเรียนอย่างฟุ่มเฟือย ( $\bar{x} = ๓.๗๓$ ) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๕ ค่าเฉลี่ย ( $\bar{x}$ ) และความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ความคิดเห็นของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมด้านความกตัญญู

๔. ด้านความกตัญญู	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
๓๓ นักเรียนแสดงความเคารพ พ่อแม่ ครูอาจารย์ สม่่าเสมอ	๔.๕๓	๐.๖๖๗	มากที่สุด
๓๔ นักเรียนชอบช่วยเหลือพ่อแม่ ครูอาจารย์อย่างสม่ำเสมอ	๔.๑๒	๐.๘๐๗	มาก
๓๕ นักเรียนเชื่อฟังคำสอนพ่อแม่ ครูอาจารย์ ด้วยความตั้งใจ	๔.๒๑	๐.๘๑๒	มาก
๓๖ เมื่อมีปัญหา นักเรียนจะขอคำปรึกษา แนะนำ จากพ่อแม่ ครูอาจารย์ทุกครั้ง	๓.๙๒	๐.๙๖๒	มาก
๓๗ นักเรียนชอบปฏิบัติตนให้พ่อแม่ ครูอาจารย์ ภาคภูมิใจใน การกระทำของนักเรียนเสมอ	๓.๙๐	๐.๙๑๐	มาก
๓๘ นักเรียนจะตอบแทนผู้มีพระคุณด้วยการตั้งใจเรียนและทำ หน้าที่ของตนให้ดี	๔.๒๗	๐.๘๖๗	มาก
๓๙ นักเรียนรักษาเกียรติ และนำชื่อเสียงมาสู่ครอบครัวด้วยการ ทำความดี	๔.๒๓	๐.๘๔๕	มาก
๔๐ นักเรียนรู้สึกภูมิใจตนเองที่ได้แสดงความกตัญญูต่อผู้มี พระคุณ ได้ด้วยความสามารถเหมาะสมกับวัย	๔.๕๑	๐.๗๒๐	มากที่สุด
รวม	๔.๒๑	๐.๕๙๖	มาก

จากตารางที่ ๔.๕ พบว่า นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นให้ความสำคัญด้าน ความกตัญญู อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ( $\bar{x} = ๔.๒๑$ )

พิจารณารายข้อ นักเรียนแสดงความเคารพ พ่อแม่ ครูอาจารย์ สม่่าเสมอ อยู่ใน ระดับมากที่สุด ( $\bar{x} = ๔.๕๓$ ) รองลงมา ทุกข้อ อยู่ในระดับมาก คือ นักเรียนรู้สึกภูมิใจตนเองที่ ได้แสดงความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ ได้ด้วยความสามารถเหมาะสมกับวัย ( $\bar{x} = ๔.๕๑$ ) นักเรียน ตอบแทนผู้มีพระคุณด้วยการตั้งใจเรียนและทำหน้าที่ของตนให้ดี ( $\bar{x} = ๔.๒๗$ ) นักเรียนรักษา เกียรติ และนำชื่อเสียงมาสู่ครอบครัวด้วยการทำความดี ( $\bar{x} = ๔.๒๓$ ) นักเรียนจะตอบแทนผู้มี พระคุณด้วยการตั้งใจเรียนและทำหน้าที่ของตนให้ดี ( $\bar{x} = ๔.๒๑$ ) นักเรียนชอบปฏิบัติตนให้พ่อ

แม่ ครูอาจารย์ ภาคภูมิใจในการกระทำของนักเรียนเสมอ ( $\bar{X} = ๓.๕๑$ )และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ เมื่อมีปัญหา นักเรียนจะขอคำปรึกษา แนะนำ จากพ่อแม่ ครูอาจารย์ทุกครั้ง( $\bar{X} = ๓.๓๑$ )ตามลำดับ

ตอนที่ ๓ ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม และจริยธรรม ของแต่ละด้าน พิจารณาเป็นรายข้อโดยภาพรวม และจำแนกตามเพศ ชาย จำนวน ๑๑๕ คน และเพศหญิง จำนวน ๑๕๕ คน หาค่าความแปรปรวนทางเดียว One – Way ANOVA ตามรายละเอียดต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๑๐ เปรียบเทียบสภาพการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี ๕ ด้าน แต่ละด้าน พิจารณาเป็นรายข้อโดยภาพรวม จำแนกตามเพศชาย เพศหญิง (t-test) มีดังนี้

การจัดกิจกรรมส่งเสริม คุณธรรมและจริยธรรม	เพศ N= ๒๗๘					
	ชาย		หญิง		Sig	t
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
๑. ด้านการมีวินัย	๓.๕๕	๐.๔๒๑	๓.๕๙	๐.๕๑๖	๐.๐๕๕	๐.๖๓๖
๒. ด้านความซื่อสัตย์	๓.๑๘	๐.๔๔๘	๓.๐๔	๐.๔๘๖	๐.๘๒๔	๒.๕๐๕
๓. ด้านความมีเมตตา	๓.๖๐	๐.๖๖๗	๓.๗๗	๐.๕๙๕	๐.๖๕๔	๒.๑๘๓
๔. ด้านการประหยัด	๓.๙๓	๐.๕๔๗	๓.๙๔	๐.๖๑๖	๐.๕๖๘	๒.๒๗๕
๕. ด้านความกตัญญู	๔.๑๓	๐.๕๙๖	๔.๒๗	๐.๕๙๑	๐.๗๔๕	๒.๐๐๑

\* ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๐ พบว่า ผลเปรียบเทียบสภาพการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม และจริยธรรมนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ๕ ด้าน พิจารณารายข้อโดยภาพรวม จำแนกตามเพศ พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม ไม่แตกต่างกันอย่างมีระดับนัยสำคัญที่ ๐.๐๕



ตารางที่ ๔.๑๑ เปรียบเทียบสภาพการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ๕ ด้าน และจำแนกตามอายุ ความแปรปรวนทางเดียว One – Way ANOVA ตามรายละเอียดต่อไปนี้

การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมนักเรียน	SS	df	MS	Sig.	f
๑. ด้านการมีวินัย	๐.๖๕๗	๐.๒	๐.๓๒๘	๐.๒๑๒	๑.๕๕๕
	๖๑.๔๖๗	๒๗๕	๐.๒๒๔	-	-
	๖๒.๑๖๔	๒๗๗	-	-	-
๒. ด้านความซื่อสัตย์	๐.๒๘๕	๐.๒	๐.๑๔๒	๐.๕๓๓	๐.๖๓๑
	๖๒.๐๔๔	๒๗๕	๐.๒๒๖	-	-
	๖๒.๓๒๕	๒๗๗	-	-	-
๓. ด้านความมีเมตตา	๐.๑๒๕	๐.๒	๐.๐๖๕	๐.๘๕๑	๐.๑๖๑
	๑๑๐.๒๕๕	๒๗๕	๐.๔๐๑	-	-
	๑๑๐.๓๘๔	๒๗๗	-	-	-
๔. ด้านการประหยัด	๒.๑๕๒	๐.๒	๑.๐๗๖	๐.๐๔๓*	๓.๑๗๗
	๕๓.๑๒๑	๒๗๕	๐.๓๓๕	-	-
	๕๕.๒๓๗	๒๗๗	-	-	-
๕. ด้านความกตัญญู	๕๖.๔๔๐	๒๗๕	๐.๓๕๑	-	-
	๕๘.๕๓๓	๒๗๗	-	-	-
	๕๘.๕๓๓	๒๗๗	๐.๒๕๘	๐.๑๕๘	๑.๖๔๑

\* ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๑ ผลการเปรียบเทียบสภาพการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมนักเรียน ๕ ด้าน ตาม อายุ พบ นักเรียนที่มีความคิดเห็นต่อ ด้านการมีวินัย, ด้านความซื่อสัตย์, ด้านความมีเมตตา, ด้านความกตัญญู, ที่ไม่แตกต่างกันอย่างมีระดับนัยสำคัญที่ ๐.๐๕, ส่วนกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและคุณธรรม ด้านการประหยัด นักเรียนมีความคิดเห็น แตกต่างกันอย่างมีระดับนัยสำคัญที่ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๑๒ เปรียบเทียบสภาพการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ตามระดับชั้นเรียน ความแปรปรวนทางเดียว (One-way Analysis of Variance: ANOVA) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

กิจกรรมส่งเสริม	แหล่งข้อมูล	SS	df	MS	f	Sig.
๑. ด้านการมีวินัย	ระหว่างกลุ่ม	๑.๔๑๔	๐.๒	๐.๗๐๗	๓.๒๐๑	๐.๐๔๒*
	ภายในกลุ่ม	๖๐.๗๔๕	๒๗๕	๐.๒๒๑	-	-
	รวม	๖๒.๑๖๔	๒๗๗	-	-	-
๒. ด้านความซื่อสัตย์	ระหว่างกลุ่ม	๒.๗๕๖	๐.๒	๑.๓๗๘	๖.๓๖๑	๐.๐๐๒*
	ภายในกลุ่ม	๕๕.๕๗๓	๒๗๕	๐.๒๑๗	-	-
	รวม	๖๒.๓๒๙	๒๗๗	-	-	-
๓. ด้านความมีเมตตา	ระหว่างกลุ่ม	๐.๓๐๕	๐.๒	๐.๑๕๒	.๓๘๖	๐.๖๘๐
	ภายในกลุ่ม	๑๑๐.๐๗๕	๒๗๕	๐.๔๐๐	-	-
	รวม	๑๑๐.๓๘๐	๒๗๗	-	-	-
๔. ด้านความประหยัด	ระหว่างกลุ่ม	๑.๕๒๐	๐.๒	๐.๗๖๐	๒.๘๒๕	๐.๐๖๑
	ภายในกลุ่ม	๕๓.๓๕๓	๒๗๕	๐.๑๙๓	-	-
	รวม	๕๔.๘๗๓	๒๗๗	-	-	-
๕. ด้านความกตัญญู	ระหว่างกลุ่ม	๐.๖๔๕	๐.๒	๐.๓๒๒	๐.๕๑๒	๐.๕๓
	ภายในกลุ่ม	๕๗.๘๘๔	๒๗๕	๐.๒๑๖	-	-
	รวม	๕๘.๕๒๙	๒๗๗	-	-	-

\* ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๑๒ ผลการเปรียบเทียบสภาพการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ๕ ด้าน จำแนกชั้นการเรียน พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม ด้านการมีวินัย, ด้านความซื่อสัตย์แตกต่างกันอย่างมีระดับนัยสำคัญที่ ๐.๐๕, ส่วนด้านความมีเมตตา, ด้านความประหยัด, และด้านความกตัญญู, นักเรียนมีความคิดเห็นที่ไม่แตกต่างกันอย่างมีระดับนัยสำคัญที่ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๑๓ เปรียบเทียบสภาพการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ความแตกต่างรายคู่ ตามระดับชั้นเรียน ด้านการมีวินัย ตามวิธี LSD (Least significance difference) รายละเอียดต่อไปนี้

การกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม ด้านการมีวินัย	ระดับชั้นการเรียน		
	ม.๑	ม.๒	ม.๓
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑	๐.๑๑๘*	-	-
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒	-	๐.๐๓๕*	-
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓	-	-	๐.๑๕๓

ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๓ ผลการเปรียบเทียบข้อมูลความคิดเห็นนักเรียนที่มีต่อสภาพการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑, ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ มีความคิดเห็นต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมด้านการมีวินัย ในระดับชั้นเรียน ที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๕ และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ มีความคิดเห็นต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมในระดับชั้นเรียน ด้านการมีวินัย ที่ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๑๔ เปรียบเทียบสภาพการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมนักเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ความแตกต่างรายคู่ ระดับชั้นเรียน ด้านความซื่อสัตย์สุจริต ตามวิธี LSD ดังรายละเอียดต่อไปนี้

การกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม ด้านความซื่อสัตย์สุจริต	ระดับชั้นการเรียน		
	ม.๑	ม.๒	ม.๓
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑	๐.๐๔๘*	-	-
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒	-	๐.๒๑๕*	-
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓	-	-	๐.๒๑๕*

ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๔ ผลการเปรียบเทียบข้อมูลความคิดเห็นนักเรียนที่มีต่อสภาพการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑, ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒, และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ มีความคิดเห็นต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม ด้านความซื่อสัตย์สุจริต ในระดับชั้นเรียนที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๑๕ เปรียบเทียบสภาพการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมนักเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำแนกตามอายุ ด้านความประหยัดตามวิธี LSD ดังรายละเอียดต่อไปนี้

การกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมนักเรียน ด้านความประหยัด	ตามอายุ		
	ม.๑	ม.๒	ม.๓
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑	๐.๒๒๔*	-	-
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒	-	๐.๓๓๓*	-
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓	-	-	๐.๑๐๕*

\*ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๒ พบว่า ผลการเปรียบเทียบข้อมูลความคิดเห็นนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมพบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑, ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒, และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ มีความคิดเห็นต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม ด้านความประหยัด แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๕

ตอนที่ ๔ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามข้อเสนอแนะการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมเพิ่มเติม เกี่ยวกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในแต่ละด้าน มีดังนี้

๑. ด้านการมีวินัย พบว่า นักเรียนปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียนทุกวัน นักเรียนควรฝึกปฏิบัติตนหรือฝึกระเบียบให้เกิดแก่ตนเอง ตลอดถึงเข้าร่วมกิจกรรมการแต่งกายตามกฎระเบียบของโรงเรียนอย่างเท่าเทียมกันและอยากให้ทางโรงเรียนมีกิจกรรมส่งเสริมด้านวินัย

๒. ด้านความซื่อสัตย์ พบว่า ควรมีโอกาสปลูกฝังด้านความซื่อสัตย์ และเห็นว่าคุณค่าของความซื่อสัตย์ต่อตน ผู้ปกครอง เพื่อน ๆ เช่น การมอบวุฒิบัตรให้นักเรียน ที่ทำคุณประโยชน์ให้แก่โรงเรียน ตนและครอบครัว เป็นต้น

๓. ด้านความมีเมตตา พบว่า นักเรียนอยากให้มีโอกาสการเรียนรู้เรื่องการช่วยเหลือผู้อื่นด้วยจิตเมตตาโดยไม่คิดหวังผลสิ่งอื่นตอบแทน การแนะนำเพื่อนๆ ที่ต้องการความช่วยเหลือเสมอถือว่าเป็นการพัฒนาจิตใจให้สูงขึ้น

๔. ด้านการประหยัด พบว่า โรงเรียนควรจัดกิจกรรมเสริมด้านการประหยัดด้วยวิธีการที่หลากหลาย เช่น หยดเหรียญใส่กระปุกออมวันละ ๑ บาท เพื่อปลูกจิตสำนึกให้เกิดแก่นักเรียน

๕. ด้านความกตัญญู พบว่า นักเรียนมีความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณอยู่แล้ว เช่น การตั้งใจเรียน ไม่ประพฤติดีศีลธรรม เป็นต้น

**แนวทางการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมนักเรียนระดับมัธยมศึกษา มีดังนี้**

๑. ด้านการมีวินัย โรงเรียนมีกิจกรรมปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียนทุกวัน นักเรียนควรฝึกปฏิบัติตนหรือฝึกระเบียบให้เกิดแก่ตนเอง ตลอดถึงเข้าร่วมกิจกรรมการแต่งกายตามกฎระเบียบของโรงเรียนอย่างเท่าเทียมกันและอยากให้ทางโรงเรียนมีกิจกรรมส่งเสริมด้านวินัย

๒. ด้านความซื่อสัตย์ มีกิจกรรมปลูกฝังด้านความซื่อสัตย์ และเห็นว่าคุณค่าของความซื่อสัตย์ต่อตน ผู้ปกครอง เพื่อน ๆ เช่น การมอบวุฒิบัตรให้นักเรียนที่ทำคุณประโยชน์ให้แก่โรงเรียน ตนและครอบครัว เป็นต้น

๓. ด้านความมีเมตตา มีกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องการช่วยเหลือผู้อื่นด้วยจิตเมตตา โดยไม่คิดหวังผลสิ่งอื่นตอบแทน การแนะนำเพื่อนๆ ที่ต้องการความช่วยเหลือเสมอถือว่าเป็นการพัฒนาจิตใจให้สูงขึ้น

๔. ด้านการประหยัด โรงเรียนจัดกิจกรรมเสริมด้านการประหยัดด้วยวิธีการที่หลากหลาย เช่น หยอดเหรียญใส่กระปุกออมวันละ ๑ บาท เพื่อปลูกจิตสำนึกให้เกิดแก่นักเรียน

๕. ด้านความกตัญญู กิจกรรมส่งเสริมเรื่อง ความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณอยู่แล้ว เช่น การตั้งใจเรียนไม่ประพฤติดิฉิฉิศธรรม เป็นต้น

## บทที่ ๕

### สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัย เรื่อง การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี ทั้ง ๕ ด้าน ได้แก่ การมีวินัย ความซื่อสัตย์ การมีความเมตตา การประหยัด และความกตัญญู โดยมีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ๒) เพื่อเปรียบเทียบการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ๓) เพื่อศึกษาแนวทางการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี และสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ จากนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

#### ๕.๑ สรุปอภิปรายผล

ผลการวิจัย เรื่อง การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี มีดังนี้

##### ๕.๑.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านประชากร

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านกลุ่มตัวอย่างประชากร คือ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี ๕ โรงเรียน ได้แก่ ๑) โรงเรียนชุมชนวัดบางโค ๒) โรงเรียนสตรีนนทบุรี บางใหญ่ ๓) โรงเรียนบ้านคอนตะลุมพุก ๔) โรงเรียนวัดพิบูลเงิน ๕) โรงเรียนวัดท่าบันเทิงธรรมกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด จำนวน ๒๗๘ คน และเก็บเครื่องมือวิจัยกลับมาได้ทั้งหมดจำนวน ๒๗๘ คน เครื่องมือที่ใช้วิจัยเป็นแบบสอบถามชุดเดียวกันทั้งหมด คิดเป็นร้อยละ ๘๖.๐๖

##### ๕.๑.๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานสภาพผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี ทั้ง ๕ โรงเรียนมีผลการวิเคราะห์ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

พบว่า นักเรียนมัธยมศึกษาส่วนมากเป็นหญิง จำนวน ๑๕๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๖.๒ รองลงมาเป็นชาย จำนวน ๑๑๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๒.๘ นักเรียนมัศึกษามีอายุ



อยู่ระหว่าง ๑๓-๑๕ ปี, จำนวน ๒๔๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๘๘.๘ อายุระหว่าง ๑๐-๑๒ ปี, จำนวน ๑๗ คน คิดเป็น ร้อยละ ๖.๑, อายุ ๑๖ ปีขึ้นไป จำนวน ๑๔ คน คิดเป็น ร้อยละ ๕.๐ นักเรียนกำลังศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓, จำนวน ๑๒๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๕.๓ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ จำนวน ๕๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๕.๖ และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ จำนวน ๕๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๕.๑, ตามลำดับ

### ๕.๑.๓ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นของนักเรียนมัธยมศึกษา ทั้ง ๕ ด้าน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นของนักเรียนโดยภาพรวมด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก คือด้านความกตัญญู ด้านการประหยัด ด้านความซื่อสัตย์ ตามลำดับ และเมื่อพิจารณารายข้อ มีดังนี้

๑. ด้านการมีวินัย พบว่า นักเรียนมีวินัยในการเข้าแถวตามกฎระเบียบของโรงเรียนทุกวันทำให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติตนในตัวเองเป็นการฝึกระเบียบแก่ตนเอง และเข้าร่วมกิจกรรมการแต่งกายตามกฎระเบียบของโรงเรียนก็ต้องปฏิบัติ ไว้ทรงผมตามใจชอบโรงเรียนและแอบนอนหลับในชั่วโมงบ่อย ๆ เป็นสิ่งไม่ควรเกิดขึ้นในขณะที่นั่งเรียน

๒. ด้านความซื่อสัตย์ พบว่า นักเรียนเห็นว่าการขโมยสิ่งของของบุคคลอื่นเป็นเรื่องที่ผิดศีลธรรมเป็นสิ่งที่ไม่ดี และเห็นว่าคุณค่าของความซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่นถือว่าเป็นสิ่งที่นักเรียนทุกคนควรปฏิบัติ ตามสัญญาที่ให้ไว้กับครูและผู้ปกครองก็เป็นสิ่งสำคัญเพราะแสดงถึงความบริสุทธิ์ใจ ชอบพูดโกหกต่อบิดามารดาถือว่าเป็นสิ่งไม่ถูกต้องควรหลีกเลี่ยง

๓. ด้านความมีเมตตา พบว่า นักเรียนให้อภัยเพื่อนเสมอเมื่อเพื่อนทำความผิด ชอบช่วยเหลือผู้อื่นด้วยจิตเมตตาโดยไม่คิดหวังผลสิ่งอื่นตอบแทน แนะนำเพื่อนๆ ที่ต้องการความช่วยเหลือเสมอ และชอบทำบุญใส่บาตรเป็นประจำเมื่อมีโอกาส

๔. ด้านการประหยัด พบว่า นักเรียนพอใจการรับประทานอาหารที่ครอบครัวเปิดน้ำ ปิดไฟ เมื่อเลิกใช้งานทุกครั้งเป็นประจำและตระหนักในการจ่ายเงินอย่างประหยัดตามฐานะและรู้ว่าตนชอบใช้อุปกรณ์การเรียนอย่างฟุ่มเฟือย

๕. ด้านความกตัญญู พบว่า นักเรียนแสดงความเคารพ พ่อแม่ ครูอาจารย์ สม่่าเสมอการตอบแทนผู้มีพระคุณด้วยการตั้งใจเรียนและทำหน้าที่ของตนให้ดี และชอบปฏิบัติตนให้พ่อแม่ ครูอาจารย์ ภาคภูมิใจในการกระทำของนักเรียนเสมอและประจำ

**๕.๑.๔ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม และจริยธรรมนักเรียนระดับมัธยมศึกษา อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี โดยภาพรวม ๕ ด้าน จำแนกตามเพศ คือ เพศชาย จำนวน ๑๑๕ คน และเพศหญิง ๑๕๕ คน วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว One-way ANOVA มีดังนี้**

ผลเปรียบเทียบสภาพการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ๕ ด้าน พิจารณารายข้อ โดยภาพรวม จำแนกตาม

เพศ พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม ๕ ด้าน คือ ด้านการมีวินัย, ด้านความซื่อสัตย์, ด้านความมีเมตตา, ด้านความกตัญญู, ที่ไม่แตกต่างกันอย่างมีระดับนัยสำคัญที่ ๐.๐๕

อายุ พบ นักเรียนว่ามีความคิดเห็นต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม ด้านการมีวินัย, ด้านความซื่อสัตย์, ด้านความมีเมตตา, ด้านความกตัญญู, ที่ไม่แตกต่างกันอย่างมีระดับนัยสำคัญ ที่ ๐.๐๕, ส่วนกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและคุณธรรม ด้านการประหยัด นักเรียนมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีระดับนัยสำคัญที่ ๐.๔๓

ชั้นการเรียน พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม ด้านการมีวินัย, ด้านความซื่อสัตย์แตกต่างกันอย่างมีระดับนัยสำคัญที่ ๐.๔๒, ส่วนด้านความมีเมตตา, ด้านความประหยัด, และด้านความกตัญญู, นักเรียนมีความคิดเห็นที่ไม่แตกต่างกันอย่างมีระดับนัยสำคัญที่ ๐.๐๕

**๕.๑.๕ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลข้อเสนอแนะแนวทาง มีดังนี้**

๑. ด้านการมีวินัย ควรมิกิจกรรมส่งเสริมด้านกฎระเบียบของโรงเรียนให้ฝึกปฏิบัติตนหรือฝึกระเบียบให้เกิดแก่ตนเอง การเข้าร่วมกิจกรรมการแต่งกายตามกฎระเบียบของโรงเรียนอย่างเท่าเทียมกันและอยากให้ทางโรงเรียนมิกิจกรรมส่งเสริมด้านวินัย

๒. ด้านความซื่อสัตย์ ควรมีกิจกรรมปลูกฝังด้านความซื่อสัตย์ และเห็นว่าคุณค่าของความซื่อสัตย์ เช่น ที่ทำคุณประโยชน์ให้แก่โรงเรียน ตนและครอบครัว เป็นต้น

๓. ด้านความมีเมตตา นักเรียนอยากให้มีโอกาสกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องการช่วยเหลือผู้อื่นด้วยจิตเมตตาโดยไม่คิดหวังผลสิ่งอื่นตอบแทนเพื่อพัฒนาจิตใจให้สูงขึ้น

๔. ด้านการประหยัด โรงเรียนควรจัดกิจกรรมเสริมด้านการประหยัดด้วยวิธีการที่หลากหลาย เช่น หยดเหรียญใส่กระปุกเพื่อปลูกจิตสำนึกให้เกิดแก่นักเรียน

๕. ด้านความกตัญญู นักเรียนมีความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณอยู่แล้ว เช่น การตั้งใจเรียน ไม่ประพฤตินิสิตธรรม เป็นต้น

## ๕.๒ การอภิปรายผล

ผลการศึกษา เรื่อง การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมนักเรียนระดับมัธยมศึกษา อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี พบ ข้อสังเกตควรนำมาอภิปราย มีประเด็นดังนี้

๑. ด้านการมีวินัย อยู่ในระดับมาก ที่ได้ผลอย่างนี้ เพราะที่นักเรียนมีวินัย ในแต่ละโรงเรียนนักเรียนต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียนทำให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติตนหรือฝึกระเบียบให้เกิดแก่ตนเอง ตลอดถึงเข้าร่วมกิจกรรมการแต่งกายตามกฎระเบียบของโรงเรียน นักเรียนทุกคนต้องปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกัน ซึ่งสอดคล้องผลการวิจัย พระครูใบฎีกา พงษ์พันธุ์ ปุณฺณวโธ ได้ศึกษาเรื่อง ศึกษาการส่งเสริมวินัยนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย เขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต ๓ ผลการศึกษา พบว่า (๑) สภาพการส่งเสริมวินัยนักเรียนของครู-อาจารย์ในภาพรวมพบว่าอยู่ในระดับมากซึ่งมีค่าเฉลี่ย ๔.๒๖ โดยการส่งเสริมวินัยด้านการแต่งกาย และด้านการปฏิบัติตามระเบียบวินัย ข้อบังคับของสถานศึกษามีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาได้แก่ด้านการเข้าแถว ด้านการแสดงความเคารพ ด้านการตรงต่อเวลา และด้านความสะอาดตามลำดับ ส่วนสภาพการส่งเสริมวินัยของนักเรียน ในภาพรวมพบว่าอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน โดยมีค่าเฉลี่ย ๓.๕๑ ส่วนรายด้านพบว่า ด้านการแสดงความเคารพ และด้านการปฏิบัติตามระเบียบวินัย ข้อบังคับของสถานศึกษามีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาได้แก่ด้านการแต่งกาย ด้านความสะอาด ด้านการเข้าแถว และด้านการตรงต่อเวลาตามลำดับ (๒) ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาการส่งเสริมวินัยนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย เขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต ๓ พบว่า ควรมีการประชาสัมพันธ์ทำความเข้าใจ

เข้าใจระเบียบวินัยด้านต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง มีกิจกรรมยกย่องนักเรียนที่ปฏิบัติถูกต้องตามกฎของโรงเรียนเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดี มีการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างจิตสำนึกด้านวินัยและความรับผิดชอบให้เกิดขึ้นกับนักเรียนเป็นสำคัญ

๒. ด้านความซื่อสัตย์ อยู่ในระดับมาก เพราะการมีความซื่อสัตย์ ถ้าทำผิดศีลธรรมเป็นสิ่งที่ไม่ดี และเห็นว่าคุณค่าของความซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่นถือว่าเป็นสิ่งที่นักเรียนทุกคนควรปฏิบัติทั้งกับครูและผู้ปกครองและเพื่อน ๆ ก็เป็นสิ่งสำคัญ เพราะแสดงถึงความบริสุทธิ์ใจ การพูดโกหกต่อบิดามารดาถือว่าเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง ซึ่งสอดคล้องผลการวิจัย พระอำนาจ อตุลกาโม (น้อยนิล) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ของนักเรียนโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์บางกรวย อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ผลการศึกษา พบว่า (๑) มีระดับความคิดเห็นต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านรักความเป็นไทย รองลงมาได้แก่ ด้านมีจิตสาธารณะ ด้านรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ด้านซื่อสัตย์สุจริต ด้านอยู่อย่างพอเพียง ด้านมีวินัย และด้านมุ่งมั่นในการทำงาน ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือด้านใฝ่เรียนรู้ (๒) คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนโดยภาพรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ (๓) คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ (๔) แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน คือ ๑) ด้านรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ได้แก่ จัดให้นักเรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์ทุกครั้ง, ครูต้องพยายามให้นักเรียนได้เข้าร่วมร้องเพลงชาติก่อนเข้าเรียนทุกครั้ง ๒) ด้านซื่อสัตย์สุจริต ได้แก่ ครูจะต้องพยายามให้นักเรียนได้ทำการบ้าน หรืองานที่มอบหมายด้วยตนเองไม่ลอกของเพื่อนมาส่ง ๓) ด้านมีวินัย ได้แก่ ครูจะต้องจัดให้นักเรียนเข้าแถวก่อนเข้าห้องเรียน และให้เดินเป็นแถวไปเรียนตามห้องทุกครั้ง ๔) ด้านใฝ่เรียนรู้ ได้แก่ โรงเรียนควรมีการจัดนิทรรศการด้านวิชาการให้นักเรียนได้เข้าร่วม ๕) ด้านอยู่อย่างพอเพียง ได้แก่ โรงเรียนควรมีโครงการที่เกี่ยวกับการออมเงิน เพื่อฝึกการใช้จ่ายเงินของนักเรียน ๖) ด้านมุ่งมั่นในการทำงาน ได้แก่ ครูต้องมีกิจกรรมเสริมการสอนที่มอบหมายงานให้เด็กได้ทำงานส่ง ๗) ด้านรักความเป็นไทย ได้แก่ ครูจะต้องสอนให้เด็กรู้จักการไหว้ผู้ใหญ่ และไหว้กันและกัน ๘) ด้านมีจิตสาธารณะ ได้แก่ ครูต้องพานักเรียนเข้าร่วมช่วยทำงานให้กับสังคม

๓. ด้านความมีเมตตา อยู่ในระดับมาก เพราะความมีเมตตาเป็นการให้อภัยเพื่อน ๆ ทุกคน เมื่อเพื่อนทำความผิด หรือการช่วยเหลือผู้อื่นด้วยจิตเมตตาโดยไม่คิดหวังผลสิ่งอื่นตอบแทน การแนะนำเพื่อน ๆ ที่ต้องการความช่วยเหลือเสมอถือว่าเป็นการพัฒนาจิตใจให้สูงขึ้น ซึ่งสอดคล้อง วาสนา **ตะกบโค** ได้วิจัยเรื่อง “การประเมินการดำเนินงานโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลำพูน เขต ๑” พบว่าจากการประเมินการดำเนินงานโรงเรียนด้านปัจจัยผลการวิจัยพบว่าทุกองค์ประกอบโดยเฉพาะด้านการดำเนินการบริหารจัดการอย่าง เป็นระบบคือการกำหนดวิสัยทัศน์ ปรัชญา พันธกิจ เป้าหมายโดยกำหนดไว้ในแผนธรรมนูญโรงเรียน หรือแผนกลยุทธ์ที่มีจุดเน้นในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธอยู่ในระดับมาก และเมื่อ ปี ๒๕๔๕ ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม สำนักงานบริการและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน) สรุปว่า คุณธรรมเร่งด่วนที่ควรดำเนินการตามลำดับ คือ ๑. ความซื่อสัตย์ ๒. ความเอื้อเฟื้อ มีน้ำใจ เมตตา ๓. ความละเอียด เกรงกลัวต่ออุปสรรค และ ๔. มีจิตสำนึกสาธารณะ ๕. การมีสติ ๖. ความขยัน หมั่นเพียร

๔. ด้านการประหยัด อยู่ในระดับมาก เพราะ การประหยัดจะทำให้ตนเองและครอบครัวใช้สิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ ทุกครั้งเท่าที่จำเป็นอาจทำให้ฐานะทางครอบครัวดีขึ้นกว่าเดิมเพราะผลเกิดจากการประหยัด ซึ่งสอดคล้องกับ **สุวัชนิวงษ์** ได้วิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองนักเรียนในการส่งเสริม การเรียนรู้ของนักเรียนในเขตอำเภอเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ปัจจัยด้านสถานภาพของผู้ปกครองนักเรียนในส่วนของปัจจัยย่อย คือ วุฒิการศึกษาความรู้เกี่ยวกับบทบาทการมีส่วนร่วมและเจตคติต่อการมีส่วนร่วมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนใน ๓ ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ ด้านพฤติกรรม และด้านอาชีพ ส่วนปัจจัยด้านสถานภาพของผู้ปกครองนักเรียน ในปัจจัยย่อยด้านอาชีพของผู้ปกครองนั้น มีความสัมพันธ์ทางลบกับการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนด้านความรู้ และด้านพฤติกรรม ตัวแปรจำนวนบุตร และตำแหน่งทางสังคมในท้องถิ่น พบว่า ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน

๕. ด้านความกตัญญู อยู่ในระดับมากแสดงถึงการตอบแทนบุคคลที่มีพระคุณต่อตนเองการกตัญญูต่อพ่อแม่ และการตั้งใจเรียนและทำหน้าที่ของตนให้สมบูรณ์จะทำให้ตนเองพัฒนาไปอีกขั้นของความกตัญญูซึ่งสอดคล้องกับ **วิระวรรณ อามระดิษ** ได้ศึกษาวิจัย

เรื่อง ความคิดเห็นเกี่ยวกับค่านิยมทางจริยธรรมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า นักเรียนชายหญิงส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับค่านิยมทาง จริยธรรม ๑๐ ประการ (ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์สุจริต ความมีระเบียบวินัย ความอดทน ความอดุสาหะ ความกตัญญูกตเวทิตะ ความเสียสละ ความยุติธรรม การประหยัดและออมทรัพย์ และการเคารพผู้อาวุโส) อยู่ในเกณฑ์น่าพอใจ และยังพบอีกว่านักเรียนที่บิดามารดามีฐานะทางเศรษฐกิจต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับค่านิยมทางจริยธรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

### ตอนที่ ๓ วิเคราะห์การเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียน

ผลการเปรียบเทียบข้อมูลความคิดเห็นนักเรียนต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม ระดับชั้นการเรียนรู้ ๕ ด้าน คือ ด้านความกตัญญู ด้านการประหยัด ด้านความมีเมตตา ด้านการมีวินัย ด้านความซื่อสัตย์ โดยภาพรวม พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมที่ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๕

### ตอนที่ ๔ แนวทางการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม มีดังนี้

๑. ด้านการมีวินัย ทางโรงเรียนควรมีกิจกรรมปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียนทุกวัน นักเรียนควรฝึกปฏิบัติตนหรือฝึกระเบียบให้เกิดแก่ตนเอง ตลอดถึงเข้าร่วมกิจกรรมการแต่งกายตามกฎระเบียบของโรงเรียนอย่างเท่าเทียมกันและอยากให้ทางโรงเรียนมีกิจกรรมส่งเสริมด้านวินัย

๒. ด้านความซื่อสัตย์ ควรมีกิจกรรมปลูกฝังด้านความซื่อสัตย์ และเห็นว่าคุณค่าของความซื่อสัตย์ต่อคน ผู้ปกครอง เพื่อน ๆ เช่น การมอบวุฒิบัตรให้นักเรียนที่ทำคุณประโยชน์ให้แก่โรงเรียน ตนและครอบครัว เป็นต้น

๓. ด้านความมีเมตตา นักเรียนอยากให้มีกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องการช่วยเหลือผู้อื่นด้วยจิตเมตตาโดยไม่คิดหวังผลสิ่งอื่นตอบแทน การแนะนำเพื่อนๆ ที่ต้องการความช่วยเหลือเสมอถือว่าเป็นการพัฒนาจิตใจให้สูงขึ้น

๔. ด้านการประหยัด ทางโรงเรียนควรจัดกิจกรรมเสริมด้านการประหยัดด้วยวิธีการที่หลากหลาย เช่น หยดเหรียญใส่กระปุกออมวันละ ๑ บาท เพื่อปลูกจิตสำนึกให้เกิดแก่นักเรียน

๕. ด้านความกตัญญู นักเรียนมีความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณอยู่แล้ว เช่น การตั้งใจเรียนไม่ประพฤติดิสัยธรรม เป็นต้น

### ๕.๓ ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษา เรื่อง การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี ประโยชน์ที่ได้จากศึกษา และนำเสนอแนะเป็นแนวทางการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาต่อไปมีดังนี้

#### ๑. ข้อเสนอแนะเป็นเชิงนโยบาย

๑.๑ ศึกษารูปแบบการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ

๑.๒ ศึกษาเปรียบเทียบการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

๑.๓ ศึกษาแนวทางการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

๑.๔ ควรจัดสรรงบประมาณเพิ่มเติมเพื่อให้ทางโรงเรียนได้นำไปจัดซื้ออุปกรณ์ส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียน

๑.๕ ควรมีการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจเรื่องการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนด้านต่าง ๆ มากกว่านี้และนำข้อมูลมาพัฒนาการการจัดกิจกรรมให้เกิดประสิทธิภาพมากขึ้น

๑.๖ ควรมีสำนักงานเทคโนโลยีสารสนเทศโรงเรียนเป็นหน่วยงานหนึ่งคอยดูแลและพัฒนาระบบการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนให้สะดวกต่อการนำไปใช้ในการบริการ

๑.๗ ควรมีการระบบการประกันคุณภาพการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม และจริยธรรมของนักเรียนภายในโรงเรียน

## ๒. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

๑) ควรมีการศึกษาด้านเทคนิคการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนภายในโรงเรียนและนอกโรงเรียนร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ได้ทราบข้อมูลเชิงลึกและมีประสิทธิผลมากขึ้น

๒) ควรมีการศึกษารูปแบบการพัฒนาระบบศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม โรงเรียนหรือในสถานศึกษาเพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีประสิทธิภาพ

๓) ศึกษารูปแบบการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ

๔) ศึกษาเปรียบเทียบสภาพการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

๕) ศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา



## บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย :

ข. ข้อมูลวิทยุภูมิ

(๑) หนังสือ

กรมวิชาการ, การปฏิรูปการเรียนรู้ของกระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๓.

\_\_\_\_\_, ความมีวินัยและความเป็นประชาธิปไตย, กรุงเทพมหานคร: กรมวิชาการ, ๒๕๔๑.

กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, **คุณธรรมพื้นฐาน ๘ ประการ. และภาคปฏิบัติ.** กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๔๕๕๐.

กองแผนงาน กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ. **คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยพระราชบัญญัติกฎระเบียบและคำ สั่งของคณะสงฆ์.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๒.

กองทุนเพื่อกิจกรรมของคณะสงฆ์ภาค ๑. **พระราชบัญญัติคณะสงฆ์และกฎหมายอาชญากรรม.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์บริษัท สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๔๕.

งามพิศ สัตย์สงวน. **สังคมและวัฒนธรรมไทย.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๘.

จันทร์ธานี สงวนนาม. **เอกสารประกอบการสอนบรรยายหลักสูตรผู้บริหารสถานศึกษาระดับสูง.** กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ท., ๒๕๓๖.

จันทศักดิ์ อติวัฒนสิทธิ์ และคณะ. **สังคมวิทยา.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๗.

จรุงภรณ์ กลางบุรีรัมย์. ความประหยัด, [www.ptt/oknation.net/blog](http://www.ptt/oknation.net/blog). ๑๒ ต.ค.๕๕.

ดวงเดือน พันธุมนาวินและเพ็ญแข ประจันปัจฉิม, **จริยธรรมของเยาวชนไทย,** กรุงเทพมหานคร :มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, ๒๕๒๐.

ธงชัย สันติวงษ์. **องค์การและการบริหาร.** กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๗.

ธวัชทัตย์ เรือนสอน, **ข้อเสนอเชิงนโยบายการแก้ปัญหาเยาวชนไทย, นำศีลธรรมกลับสู่สถานศึกษา,** ๒๕๕๐

- นวลศิริ เปาโรหิตย์ ดร., สอนลูกให้มีวินัยฝึกเด็กและวัยรุ่นอย่างไรให้ยอมรับไม่ต่อต้านคุณ,  
กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ บี มีเดีย, ๒๕๕๓.
- บุญมี แทนแก้ว, จริยธรรมกับชีวิต, กรุงเทพมหานคร : ธนะการพิมพ์, ๒๕๓๗.
- บุรชัย ศิริมหาสาร, เทคนิคการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์,  
กรุงเทพมหานคร : บริษัทบุ๊คพ้อยท์ จำกัด, ๒๕๔๖.
- ประภาศรี สีหอำไพ, พื้นฐานการศึกษาทางศาสนาและจริยธรรม, กรุงเทพมหานคร :  
โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๐
- ปราชญา กล้าจัญญ, พฤติกรรมผู้นำทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง,  
๒๕๔๐.
- ปรีชา ช้างขวัญยืน. ความคิดทางการเมืองในพระไตรปิฎก. กรุงเทพมหานคร :  
สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๘.
- พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช, พระบรมราโชวาทและพระราชดำรัส  
พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เกี่ยวกับศาสนาและศีลธรรม,  
กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม : โรงพิมพ์ชุมนุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่ง  
ประเทศไทย จำกัด, ๒๕๕๒.
- สมเด็จพระพุฒาจารย์ (อจ อาสภมมหาเถระ), คัมภีร์วิสุทธิมรรค, พระพุทธโฆสเถระรจนา  
กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ธนาเพรส, ๒๕๕๑.
- สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า, การประหยัด, วัดพระศรีมหาธาตุ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร:  
[www.dhammadjak.net/forums](http://www.dhammadjak.net/forums). ๑๕ ตุลาคม ๒๕๕๕.
- พระพรหมคุณาภรณ์, (ป.อ. ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์  
(ชำระ-เพิ่มเติม ช่วงที่ ๑/ยุค), กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พระพุทธศาสนา  
ของธรรมสภา, ๒๕๕๔.
- \_\_\_\_\_, (ป.อ.ยุตโต), พจนานุกรมฉบับประมวลศัพท์, คณะผู้มีจิตศรัทธาร่วม  
พิมพ์เป็นธรรมทาน, ๒๕๕๐.
- \_\_\_\_\_, (ป.อ.ปยุตโต), ธรรมเนียมชีวิต พุทธจริยธรรมเพื่อชีวิตที่ดีงาม, กรุงเทพมหานคร :  
มูลนิธิบรรจงสนธิ และสหปฏิบัติ, ๒๕๔๖.

\_\_\_\_\_ , (ป.อ.ปยุตฺโต), เมตตาทานการให้ที่มีผลเป็นความสุขอย่างยิ่ง, กรุงเทพมหานคร :

ธรรมสภา ศูนย์หนังสือพระพุทธศาสนา, ๒๕๕๓.

พระธรรมปิฎก, (ป.อ. ปยุตฺโต), พุทธศาสนากับการแนะแนว, กรมวิชาการ

กระทรวงศึกษาธิการ : ศูนย์แนะแนวการศึกษาและอาชีพ, ๒๕๔๕.

พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์). เอกสารประกอบคำบรรยายเรื่องการคณะสงฆ์และการ

พระศาสนา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,

๒๕๔๐.

พระพุทธวรญาณ. ธรรมญาณนิพนธ์ : ๑๐๐ ปีพระพุทธวรญาณ. กรุงเทพมหานคร :

โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๘.

พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี (ว. วชิรเมธี). คนตำราปฏิบัติงานสำเร็จ. กรุงเทพมหานคร :

บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), ๒๕๕๐.

พระเมธีธรรมภรณ์ (ประยูร ธรรมจิตโต). คุณธรรมสำหรับนักบริหาร. กรุงเทพมหานคร :

มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๓๘.

พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงคลโต). การบริหารวัด. นครปฐม : เพชรเกษมการพิมพ์,

๒๕๔๘.

พระธรรมสิงหบุราจารย์ (หลวงพ่อจรัญฐิตธมฺโม), เมตตาทานการให้ที่มีผลเป็นความสุข

อย่างยิ่ง, กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา ศูนย์หนังสือพระพุทธศาสนา, ๒๕๕๓.

\_\_\_\_\_ , พุทฺโธโลยี เพื่อดู เพื่อรู้ เพื่อเป็น, กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์พระพุทธศาสนา

แห่งชาติ. ๒๕๕๐.

พระเทพคุณาภรณ์, (โสภณ โสภณจิตโต.), ความกตัญญู, เจ้าอาวาสวัดเทวราชกุญชรวรวิหาร,

กรุงเทพมหานคร : ข้อมูล ๒๕ ต.ค.๕๕.

พระศรีศาสนวงศ์. อธิบายกฎหมายอาญา. กรุงเทพมหานคร : หจก.ประยูรสาส์น

ไทยการพิมพ์, ๒๕๕๑.

พระโสภณคณาภรณ์, หิริโอดีปปะ-ธรรมโลกบาล, วัดบวรนิเวศวิหาร ราชวรวิหาร พิมพ์เผยแพร่

แพร่เพื่อเป็นพุทธศาสนบูชา และธรรมบรรณาการ พุทธศักราช ๒๕๒๒.

พระมหาสมชาย ฐานวุฑฺโฒ, มงคลชีวิต ฉบับทางก้าวหน้า, คณะกรรมการการศึกษา  
ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม วุฒิสภา, ๒๕๔๗.

พุทธทาสภิกขุ, แนวแนวจริยธรรม, กรุงเทพมหานคร : บริษัทศิริพิชต์, ๒๕๐๕.

\_\_\_\_\_, (พระธรรมโกศาจารย์), เมตตาทาน การให้ที่มีผลเป็นความสุขอย่างยิ่ง,

กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา ศูนย์หนังสือพระพุทธศาสนา, ๒๕๕๓.

พระมิตซูโอะ คเวสโก, ความจริงเกี่ยวกับความรัก ความโกรธและความเมตตา เล่ม ๒,

กรุงเทพมหานคร : บริษัท สำนักพิมพ์สุภา จำกัด, ๒๕๕๑

พิศาล เข้มโสภากา, การประเมินบทบาทสำคัญของพระสงฆ์ในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม

ให้นักเรียน, ศาสนพิธี, สำหรับครูสอนวิชาพระพุทธศาสนา, กรุงเทพมหานคร :

กรมการศาสนา, ๒๕๓๗.

ภาคา กุสกุณ, จริยศึกษา, นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๓๖.

ยนต์ ชุ่มจิต. ความเป็นครู. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๐.

ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช ๒๕๔๒. กรุงเทพมหานคร :

นามมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์ ๒๕๔๖.

ลิขิต ธีรเวคิน, คนไทยในอุดมคติ, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แม็ก, ๒๕๔๘.

ว. วชิรเมธี, ความจริงเกี่ยวกับความรัก ความโกรธและความเมตตา เล่ม ๓, กรุงเทพมหานคร :

บริษัท สำนักพิมพ์สุภา จำกัด, ๒๕๕๒.

วศิน อินทสระ, พุทธจริยศาสตร์, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เม็ดทราย, ๒๕๔๕.

วิทย์ วิศทเวทย์, จริยศาสตร์เบื้องต้นมนุษย์กับปัญหาจริยธรรม, กรุงเทพมหานคร : อักษร

เจริญทัศน์, ๒๕๓๒.

วิษชุดา หุ่นวิไล, คุณธรรมและจริยธรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา, เอกสารประกอบการ

สอนวิชาคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา, สาขาวิชา

การบริหารการศึกษา.

สงวน สุทธิเลิศอรุณ. ทฤษฎีและปฏิบัติการทางจิตวิทยาสังคม. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์

อักษรพัฒนาพานิชย์, ๒๕๔๗.

- สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์. **การเผยแผ่พระพุทธศาสนา**. คู่มือพระสังฆาธิการ  
ว่าด้วยเรื่อง การคณะสงฆ์และการพระศาสนาในทวี พลรัตน์ (บรรณาธิการ),  
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๕๐.
- สาโรช บัวศรี, **จริยศาสตร์**, กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๖.
- สุภัททา ปิณฑะแพทย์ : แนวคิดเรื่อง “การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมคุณธรรมและ  
**จริยธรรมในรายวิชาวิทยาศาสตร์ในชีวิตประจำวัน**” ภาควิชาฟิสิกส์,  
คณะวิทยาศาสตร์มหาวิทยาลัยรังสิต, ๒๕๕๐.
- สุพัตรา สุภาพ, **จิตวิทยาสังคม**, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,  
๒๕๓๘.
- สุธี สุทธิสมบูรณ์ และสมาน รังสีโยกฤษฎ์. **หลักการบริหารเบื้องต้น**. กรุงเทพมหานคร :  
สำนักพิมพ์ ก.พ., ๒๕๓๖.
- สุวรรณ วิเชียรรัตน์, **ความประหยัด**, ผู้อำนวยการ โรงเรียนบ้านหนองกระทุ่ม ตำบล  
เขากวางทอง อำเภอ หนองฉาง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุทัยธานี,  
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. **รายงานการเสวนา บทบาทที่พึงประสงค์ของ  
วัดและพระสงฆ์กับการพัฒนาสังคมไทย**. ๒๕๕๑,
- สำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน, **คู่มือระบบพัฒนาศีลธรรม  
คุณธรรม จริยธรรมในสถานศึกษา**, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ สกสศ.  
ลาดพร้าว, ๒๕๕๓.
- สิวลี ศิริไธ, **จริยศาสตร์สำหรับพยาบาล**, นครปฐม : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๓๕.
- แสง จันทร์งาม, **ศาสนศาสตร์**, กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๑.
- อดุลย์ ต้นประยูร. **สังคมวิทยาการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๕.
- อภิญวัฒน์ โพธิ์सान ดร., **สุขวิถี มนุษย์ ชีวิต ความสุข**, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์  
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม : หจก. อภิชาติการพิมพ์, ๒๕๕๓.

**(๒) บทความ**

อภิญา อิงอาจ, “พฤติกรรมความซื่อสัตย์สุจริตของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา  
ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล”, วารสารวิชาการพระจอมเกล้า  
พระนครเหนือ, ปีที่ ๒๑ ฉบับที่ ๑, (มกราคม – เมษายน ๒๕๕๔) :  
อำรุง จันทวานิช, จากวารสารข้าราชการครู, ปีที่ ๑๕ (ฉบับวันที่ ๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๒) :  
ศูนย์บรรณสารสนเทศทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,  
๒๕๕๒.

**(๓) วิทยานิพนธ์**

กฤติพงศ์ บุญรงค์, “การศึกษากระบวนการบริหารจัดการ ของผู้บริหารกับการพัฒนา  
คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนด้านความซื่อสัตย์ : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้าน  
ตากแดด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพังงา”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตร  
มหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต, ๒๕๕๐.  
ณัฐมา ชันดิธรรมกุล, การศึกษาความรักในพุทธศาสนา, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต  
สาขาพระพุทธศาสนา : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.  
ธีรบุษ สุบุตร, “พัฒนาความซื่อสัตย์ของเด็กปฐมวัย”, สารนิพนธ์ศึกษามหาบัณฑิต,  
บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๕.  
ปานธิพา สุวรรณแสง, “การพัฒนาการดำเนินงานเสริมสร้างวินัยนักเรียนด้านการรักษาความ  
สะอาด โรงเรียนอนุบาลศีกานต์ อำเภอบ้านฝ้อ จังหวัดอุดรธานี”, ปริญญาานิพนธ์,  
บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๕.  
พระครูใบฎีกา พงษ์พันธุ์ ปุณฺณโวโส (บุญสอน), “ศึกษาส่งเสริมวินัยนักเรียนมัธยมศึกษา  
ตอนปลายเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต ๓” วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร  
มหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช  
วิทยาลัย, ๒๕๕๓.  
ยิ่งสัน ทูมมาวัตติ, “การพัฒนาการดำเนินงานเสริมสร้างวินัยนักเรียนด้านการแต่งกายโรงเรียน  
หนองสอพิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์”, ปริญญาานิพนธ์การศึกษา  
มหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๕.

- รสิตา กุลแถลง, “ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูกับความซื่อสัตย์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนองค์กรักษ์ จังหวัดนครนายก”, **วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๐.**
- วาสนา ตะกาศโค, “การประเมินการดำเนินงานโครงการ โรงเรียนวิถีพุทธสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลำพูน เขต ๑”, **วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๘.**
- วีระวรรณ อามระดิษ, “ความคิดเห็นเกี่ยวกับค่านิยมทางจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย”, **วิทยานิพนธ์ ครุศาสตร์มหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๒.**
- วัฒนา สุวรรณไตรย์ และประยูร บุญใช้ การพัฒนารูปแบบกิจกรรมพัฒนาจริยธรรมของนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตร์บัณฑิต (หลักสูตร ๕ ปี), **รายงานการวิจัย, ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม : สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้.องค์การมหาชน, ๒๕๔๕.**
- ศิริพร สอาดล้วน, “ความสัมพันธ์ระหว่างความมีวินัยในตนเองกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่๓ โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่”, **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๑.**
- สุวัช พานิชวงษ์, “การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองนักเรียนในการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนในเขตอำเภอเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี”, **ปริญญาานิพนธ์, บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๖.**
- สุมาลี สุจินดา, “จริยธรรมนักเรียนระดับมัธยมศึกษาโรงเรียนสังกัดคณะรักกางเขนแห่งจันทบุรี”, **ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. การบริหารการศึกษา, ชลบุรี : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๖.**
- แสงนภา ภักดีศิริวงษ์, “การมีส่วนร่วมของสถาบันศาสนาในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐ จังหวัดนนทบุรี”, **ปริญญาศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๘,**

อ้อมเดือน สดมณี และคณะ, ประสิทธิผลในการฝึกอบรมทักษะและจิตลักษณะที่มีผลต่อพฤติกรรมประหยัดน้ำ และไฟฟ้าของนักเรียนระดับประถมศึกษา, รายงานการวิจัย, กรุงเทพมหานคร : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๘.

(๔) ภาษาอังกฤษ

Holstein, C.B. “Irreversible, Stepwise Sequence in the Development of Moral Judgment”,

**A Longitudinal Study of Males and Females**, Child Development. ๔๗.

Luther Gulick and Lyndall Urwick. **Papers on the Science of Administration**. New York : Institute of Public Administration, 1937.

Longman. **Dictionary of Contemporary English**, London : Longman Group 1995.

Lanier, S.P, **Promotion Moral and Conceptual Development in Rural Adolescents**, London : (Routledge and Kegan Paul, 1993.

Lanier, S.P, **Promotion Moral and Conceptual Development in Rural Adolescents**, London : Routledge and Kegan Paul, 1993

Price, Alan. **Human Resource Management, In a Business Context, 2 edition**. London : Thomson Learning, 2004.

McMullen, C.M. “Effective Discipline and Contingency Management System in an Urban Junior High/Middle School with an Emphasis on Development Needs to Young Adolescent”, **Dissertation Abstracts International**, 46 (7) : 1985,616- A.

Venerable Sujiva Kota Tinggi, **Loving-kindness Meditation**, Malaysia : Buddha Dharma Education Association Inc., 2000.

[www.dhammadjak.net/forums](http://www.dhammadjak.net/forums).

[www.ptt/oknation.net/blog](http://www.ptt/oknation.net/blog).



ภาคผนวก

ภาคผนวก (ก)  
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

## แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

### เรื่อง

การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี

**คำชี้แจง :** แบบสอบถาม

แบบสอบถามมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี เพื่อเป็นแนวทางจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียน ซึ่งแบบสอบถามนี้ใช้ให้นักเรียนระดับมัธยมศึกษาเป็นผู้ให้ข้อมูลแบบสอบถาม และแบบสอบถามนี้จะมีประโยชน์ในการวิจัยอย่างมาก จึงใคร่ขอความกรุณาจากท่านโปรดได้กรอข้อมูลแบบสอบถามทุกข้อ ด้วยความเป็นจริง คำตอบที่ได้นี้จะเป็ผลต่อและแบบสอบถามจะไม่มีผลกระทบต่อผู้ให้ข้อมูลด้วยประการใด ๆ ทั้งสิ้น แต่ข้อมูลแบบสอบถามกลับเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมนักเรียนระดับมัธยมศึกษาสืบต่อไป

แบบสอบถามมี ๓ ตอน ได้แก่

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามเกี่ยวกับการกิจกรรมการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียน

ตอนที่ ๓ แบบสอบถาม ปัญหา อุปสรรค ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการกิจกรรมการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี

ผู้วิจัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความเมตตาอนุเคราะห์จากผู้บริหารและครูทุกท่านที่ช่วยกรุณาให้นักเรียนกรอกข้อมูลแบบสอบถามในการวิจัย และขอขอบคุณผู้บริหารและครูทุกท่านเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

พระครูนนทวรกิจ (มหาลาโภ)

นิสิตปริญญาโท พุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

## ตอนที่ ๑

## ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน  หน้าข้อความที่เป็นจริง

ก. ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของนักเรียน

๑. เพศ

ชาย

หญิง

๒. อายุ

๑๐ - ๑๒ ปี

๑๓ - ๑๕ ปี

๑๖ ปีขึ้นไป

๓. ชั้นการเรียน

มัธยมศึกษาปีที่ ๑

มัธยมศึกษาปีที่ ๒

มัธยมศึกษาปีที่ ๓

## ตอนที่ ๒

### แบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียน

-----

**คำชี้แจง** แบบสอบถามตอนที่ ๒ นี้ ผู้วิจัยได้แบ่งเนื้อหาตามระดับการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี ด้านต่าง ๆ ได้แก่

- ๑) การมีวินัย
- ๒) ความซื่อสัตย์
- ๓) ความเมตตา
- ๔) การประหยัด
- ๕) ความกตัญญู

ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบคำตอบรายการและระดับความคิดเห็น ๕ ระดับ โดยใช้เกณฑ์พิจารณา ระดับความคิดเห็น ดังนี้

- ๕ หมายถึง ระดับ มากที่สุด
- ๔ หมายถึง ระดับ มาก
- ๓ หมายถึง ระดับ ปานกลาง
- ๒ หมายถึง ระดับ น้อย
- ๑ หมายถึง ระดับ น้อยที่สุด

ผู้วิจัย มีความประสงค์ต้องการจัดการกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี ที่เป็นถึงปัญหาและอุปสรรคที่มีต่อการจัดการกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนและโปรดได้กาเครื่องหมาย (✓) ลงในช่องตารางที่ตรงกับระดับการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม

## แบบสอบถามเกี่ยวกับการกิจกรรมการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียน

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน  ด้านขวามือ

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน		ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		๕	๔	๓	๒	๑
ข้อ	๑) ด้านการมีวินัย					
๑	นักเรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมการแต่งกายตามระเบียบโรงเรียน					
๒	นักเรียนเข้าแถวตามระเบียบของโรงเรียนทุกวัน					
๓	นักเรียนรับผิดชอบในการทำงานที่ได้รับมอบหมายเสมอ					
๔	นักเรียนอยากไว้ทรงผมตามใจชอบ					
๕	นักเรียนเข้าห้องเรียนตรงเวลาเสมอ					
๖	ขณะเรียนวิชามักนำวิชาอื่นขึ้นมาทำการบ้านด้วยเสมอ					
๗	นักเรียนแอบนอนหลับในชั่วโมงเรียนบ่อยๆ					
๘	เมื่อใดที่รู้สึกไม่เข้าใจในการเรียน นักเรียนจะถามครูเสมอ					
	๒) ด้านความซื่อสัตย์สุจริต					
๙	นักเรียนปฏิบัติตามสัญญาที่ให้ไว้กับครูและผู้ปกครองเสมอ					
๑๐	นักเรียนมักพูดโกหกต่อเพื่อนและครู					
๑๑	นักเรียนรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเสมอ					
๑๒	นักเรียนเห็นว่าการขโมยของคนอื่นเป็นเรื่องที่ผิด					
๑๓	นักเรียนเห็นคุณค่าของความซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่นเสมอ					
๑๔	นักเรียนชอบพูดโกหกเป็นประจำ					
๑๕	นักเรียนมักจะทุจริตในการสอบ					
๑๖	นักเรียนเห็นว่าการพูดโกหกต่อบิดามารดาเป็นเรื่องปกติต่อบิดามารดาเป็นเรื่องปกติ					

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน		ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		๕	๔	๓	๒	๑
ข้อ	๓) ด้านความมีเมตตา					
๑๗	นักเรียนมักให้อภัยเพื่อนที่ทำผิดเสมอ					
๑๘	นักเรียนชอบให้อาหารสัตว์ที่ไม่มีเจ้าของหรือบาดเจ็บ					
๑๙	นักเรียนมักบริจาคสิ่งของช่วยคนที่ด้อยกว่าเสมอ					
๒๐	นักเรียนชอบช่วยงานผู้อื่นเสมอ					
๒๑	นักเรียนแนะนำเพื่อนๆ ที่ต้องการความช่วยเหลือเสมอ					
๒๒	นักเรียนช่วยเหลือผู้อื่นด้วยจิตอาสาโดยไม่หวังผลตอบแทน					
๒๓	นักเรียนมักไปทำบุญใส่บาตรที่วัดเป็นประจำ					
๒๔	เมื่อนักเรียนว่างจากการเรียนช่วยงานผู้ปกครองที่บ้านเสมอ					
	๔) ด้านการประหยัด					
๒๕	นักเรียนรู้จักวางแผนในการใช้จ่ายเงินให้ได้พอดีต่อวัน					
๒๖	นักเรียนตระหนักในการใช้ทรัพย์สินต่างๆ อย่างประหยัดตามฐานะของตน					
๒๗	นักเรียนปิดน้ำ ปิดไฟ เมื่อเลิกใช้งานทุกครั้ง					
๒๘	นักเรียนมักจะคิดก่อนใช้เงินซื้อสิ่งของที่ต้องการทุกครั้ง					
๒๙	นักเรียนออมเงินของตนที่เหลือจากการใช้จ่ายแต่ละวันเสมอ					
๓๐	นักเรียนมักจะทำงานเพื่อหารายได้ ในวันปิดภาคเรียนเสมอ					
๓๑	นักเรียนรู้ว่าตนชอบใช้อุปกรณ์การเรียนอย่างฟุ่มเฟือย					
๓๒	นักเรียนพอใจการรับประทานอาหารที่ครอบครัวจัดให้					

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน		ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		๕	๔	๓	๒	๑
ข้อ	๕) ด้านความกตัญญู					
๓๓	นักเรียนแสดงความเคารพ พ่อแม่ ครูอาจารย์ เสมอ					
๓๔	นักเรียนช่วยเหลือ พ่อแม่ ครูอาจารย์ เสมอ					
๓๕	นักเรียนเชื่อฟังคำสั่งสอนของพ่อแม่ ครูอาจารย์ ด้วยความตั้งใจ					
๓๖	เมื่อนักเรียนมีปัญหา จะขอคำปรึกษา รับคำแนะนำ จากพ่อแม่ ครูอาจารย์ ทุกครั้ง					
๓๗	นักเรียนทำให้พ่อแม่ ครูอาจารย์ ได้ภาคภูมิใจในการกระทำของตน					
๓๘	นักเรียนจะตอบแทนผู้มีพระคุณด้วยการตั้งใจเรียนและทำหน้าที่ของตนให้ดี					
๓๙	นักเรียนรักษาเกียรติ และนำชื่อเสียงมาสู่ครอบครัวด้วยการทำความดี					
๔๐	นักเรียนรู้สึกภูมิใจตนเองที่ได้แสดงความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ ได้ด้วยความสามารถสมกับวัย					



### ตอนที่ ๓

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เกี่ยวกับคุณลักษณะของกิจการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม

๑. กิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมด้านวินัย ได้ทำอะไรบ้าง?

.....

.....

.....

.....

๒. กิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์สุจริต ได้ทำอะไรบ้าง?

.....

.....

.....

.....

๓. กิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม ด้านความมีเมตตา ได้ทำอะไรบ้าง?

.....

.....

.....

.....

๔. กิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม ด้านการประหยัด ได้ทำอะไรบ้าง?

.....

.....

.....

.....

๕. กิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม ด้านความกตัญญู ได้ทำอะไรบ้าง?

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก (ข)

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย เรื่อง การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม  
และจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี  
ประกอบด้วย

ผศ.ดร.จิตติภา งามเกริก โขติ อาจารย์ประจำ คณะศิลปบัณฑิตวิทยาลัย  
มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ

ดร.ณัฐกัญญา ยิ่งสัมพันธ์เจริญ อาจารย์ประจำ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราช  
ภัฏสวนดุสิต

ผศ.ดร.สมศักดิ์ บุญปุ่ หัวหน้าภาควิชาบริหารการศึกษาและกิจการคณะสงฆ์และ  
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผศ.ดร.ชวาล ศิริวัฒน์ อาจารย์ประจำ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง  
กรณราชวิทยาลัย

พระมหาสหัส ฐิตสาโร, ผศ. อาจารย์ประจำ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัย  
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ภาคผนวก (ค)

หนังสือเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

ที่ ศษ ๖๑๐๓.๓/ ๑๗๓



## คณะครุศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย  
 วัดศรีสุคาราม บางขุนนนท์ กรุงเทพฯ ๑๐๗๐๐  
 โทร. / ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๐๕

๒๓ สิงหาคม ๒๕๕๕

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เรียน ผศ.ดร.จิตติภา งามกริกโชติ

ด้วย พระครูนนทวรกิจ ฉายา มหาลาโภ รหัสประจำตัว ๕๔๐๑๔๐๒๔๔๗ นิสิต  
 ปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กำลังทำวิจัยเรื่อง “การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว ดังนั้น ทางโครงการหลักสูตรฯ พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถที่จะให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์ต่อการสร้างเครื่องมือในการทำวิจัยของนิสิตได้เป็นอย่างดี

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัยดังกล่าวและขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

เรียนมาด้วยความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

บัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์

โทรศัพท์ ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๐๕

ได้ทำการตรวจพอ  
 หมดก่อนตาม เครื่องมือวิจัย  
 เริ่มข้อ ๑ แล้ว -  
 จิตติภา งามกริกโชติ  
 ผศ. ดร. จิตติภา งามกริกโชติ  
 อาจารย์ประจำ คณะศึกษาศาสตร์  
 มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ

ที่ ศษ ๖๑๐๓.๓/ ๑๗๓



## คณะครุศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วัดศรีสุदारาม บางขุนนนท์ กรุงเทพฯ ๑๐๗๐๐

โทร. / ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๐๕

๒๓ สิงหาคม ๒๕๕๕

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เรียน ดร.ณัฐกัญญา ยิ่งสัมพันธ์เจริญ

ด้วย พระครูนนทวรกิจ ฉายา มหาลาโภ รัหสประจําตัว ๕๔๐๑๔๐๒๔๔๗ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กำลังทำวิจัยเรื่อง “การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว ดังนั้น ทางโครงการหลักสูตรฯ พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถที่จะให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์ต่อการสร้างเครื่องมือในการทำวิจัยของนิสิตได้เป็นอย่างดี

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัยดังกล่าวและขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

เรียนมาด้วยความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหาร

บัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์

โทรศัพท์ ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๐๕

ได้ทบทวนตรวจสอบ  
เครื่องมือวิจัยเรียบร้อยแล้ว  
สมหมาย  
ดร.ศุทธิพงษ์ ศรีวิชัย  
คณะครุศาสตร์ ม.จ.ศรีสุदारาม



## บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชาบริหารการศึกษาและกิจการคณะสงฆ์ คณะครุศาสตร์ มจร. โทร ๐๘๔-๑๐๔-๔๒๗๑  
 ที่ ..... ศธ. ๖๑๐๓.๓./๓๑๖..... วันที่ ๒๓ สิงหาคม ๒๕๕๕  
 เรื่อง ขออนุมัติคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

นมัสการ พระมหาหัตถ์ วิจิตรสาโร, ผศ.

ด้วย พระครูนนทวรกิจ ฉายา มหาลาโภ รักษประจำตัว ๕๔๐๑๔๐๒๔๔๗ นิสิต  
 ปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัย มหาจุฬา  
 วัฒนราชวิทยาลัย กำลังทำวิจัยเรื่อง “การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียน  
 ระดับมัธยมศึกษา อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร  
 ดังกล่าว ดังนั้น ทางโครงการหลักสูตรฯ พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถที่จะให้  
 คำแนะนำอันเป็นประโยชน์ต่อการสร้างเครื่องมือในการทำวิจัยของนิสิตได้เป็นอย่างดี

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ  
 วิจัยดังกล่าวและขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต  
 สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

บัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์

โทรศัพท์ ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๐๕



## บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชาบริหารการศึกษากิจการคณะสงฆ์ คณะครุศาสตร์ มจร. โทร ๐๘๔-๑๐๔-๔๒๗๓

ที่ ศธ ๖๑๐๓.๓ / ๓๑๖ วันที่ ๒๓ สิงหาคม ๒๕๕๕

เรื่อง ขออนุมัติคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เรียน ผศ. ดร.สมศักดิ์ บุญปู้

ด้วย พระครูนนทวรกิจ ฉายา มหาลาโภ รหัสประจำตัว ๕๔๐๑๔๐๒๔๔๗ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กำลังทำวิจัยเรื่อง “การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว ดังนั้น ทางโครงการหลักสูตรฯ พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถที่จะให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์ต่อการสร้างเครื่องมือในการทำวิจัยของนิสิตได้เป็นอย่างดี

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัยดังกล่าวและขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

บัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์

โทรศัพท์ ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๐๕





## บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชาบริหารการศึกษาและกิจการคณะสงฆ์ คณะครุศาสตร์ มจร. โทร ๐๘๔-๑๐๔-๔๒๗๓

ที่ ศร ๖๑๐๓.๓ / ๓๑๖ วันที่ ๒๓ สิงหาคม ๒๕๕๕

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เรียน ผศ.ดร.ชวาล ศิริวัฒน์

ด้วย พระครูนนทวรกิจ ฉายา มหาลาโภ รักษประจำตัว ๕๔๐๑๔๐๒๔๔๗ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กำลังทำวิจัยเรื่อง “การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว ดังนั้น ทางโครงการหลักสูตรฯ พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถที่จะให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์ต่อการสร้างเครื่องมือในการทำวิจัยของนิสิตได้เป็นอย่างดี

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัยดังกล่าวและขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

บัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์

โทรศัพท์ ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๐๕

**ภาคผนวก (ง)**  
**หนังสือติดต่อหน่วยงานราชการ**

ที่ ศษ ๖๑๐๓.๓/ ๑๕๗



## คณะครุศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย  
 วัดศรีสุธรรมาราม บางขุนนนท์ กรุงเทพฯ ๑๐๗๐๐  
 โทร. / ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๐๕

๗ กันยายน ๒๕๕๕

เรื่อง ขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อทดสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนกสินทรชนปีเตอร์

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน ๓๐ ชุด

ด้วย พระครูนนทวรกิจ ฉายา महाลาโภ รัหส์ประจำตัว ๕๔๐๑๔๐๒๔๔๗ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กำลังทำวิจัยเรื่อง “การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องทดสอบเครื่องมือเพื่อวิจัยประกอบการทำวิทยานิพนธ์และทางโครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับการอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการ มา ณ โอกาสนี้

เรียนมาด้วยความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต  
 สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

บัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์

โทรศัพท์ ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๐๕

ที่ ศธ ๖๑๐๓.๓/ ๒๐๓



## คณะครุศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย  
 วัดศรีสุทธาราม บางขุนนนท์ กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐  
 โทร. / ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๐๕

๘ กันยายน ๒๕๕๕

เรื่อง ขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดท่าบันเทิงธรรม

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน ๓๕ ชุด

ด้วย พระครูนนทวรกิจ ฉายา มหาลาโภ รหฺสปรจําทิว ๕๔๐๑๔๐๒๔๔๗ นิสิต  
 ปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กำลังทำวิจัยเรื่อง “การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อวิจัยประกอบการทำวิทยานิพนธ์ และทางโครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับการอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการ มา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาและให้ความอนุเคราะห์

เรียนมาด้วยความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

บัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์

โทรศัพท์ ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๐๕

ที่ ศษ ๖๑๐๓.๓/ ๒๐๑๓



## คณะครุศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย  
 วัดศรีสุทธาราม บางขุนนนท์ กรุงเทพฯ ๑๐๗๐๐  
 โทร. / ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๐๕

๘ กันยายน ๒๕๕๕

เรื่อง ขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนชุมชนวัดบางโค

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน ๘๒ ชุด

ด้วย พระครูนนทวรกิจ ฉายา มหาลาโภ รหัสประจำตัว ๕๔๐๑๔๐๒๔๔๗ นิสิต  
 ปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กำลังทำวิจัยเรื่อง “การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อวิจัยประกอบการทำวิทยานิพนธ์ และทางโครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับการอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการ มา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาและให้ความอนุเคราะห์

เรียนมาด้วยความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

บัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์

โทรศัพท์ ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๐๕

ที่ ศธ ๖๑๐๓.๓/ ๒๐๑๓



## คณะครุศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย  
 วัดศรีสุदारาม บางขุนนนท์ กรุงเทพฯ ๑๐๗๐๐  
 โทร. / ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๐๕

๘ กันยายน ๒๕๕๕

เรื่อง ขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนสตรีรัตนบุรี บางใหญ่

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน ๔๑ ชุด

ด้วย พระครูนนทวรกิจ ฉายา มหาลาโภ รหฺสปรจําทิว ๕๔๐๑๔๐๒๔๔๗ นิสิต  
 ปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กำลังทำวิจัยเรื่อง “การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อวิจัยประกอบการทำวิทยานิพนธ์ และทางโครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับการอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการ มา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาและให้ความอนุเคราะห์

เรียนมาด้วยความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

บัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์

โทรศัพท์ ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๐๕

ที่ ศธ ๖๑๐๓.๓/ ๒๐๑๓



## คณะกรรมการ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย  
 วัดศรีสุธรรมawangนนท์ กรุงเทพฯ ๑๐๗๐๐  
 โทร. / ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๐๕

๘ กันยายน ๒๕๕๕

เรื่อง ขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านดอนตะลุมพุก

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน ๑๕ ชุด

ด้วย พระครูนนทวรกิจ ฉายา มหาลาโภ รหัสประจำตัว ๕๔๐๑๔๐๒๔๔๗ นิสิต  
 ปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กำลังทำวิจัยเรื่อง “การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อวิจัยประกอบการทำวิทยานิพนธ์ และทางโครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับการอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการ มา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาและให้ความอนุเคราะห์

เรียนมาด้วยความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

บัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์

โทรศัพท์ ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๐๕

ที่ ศษ ๖๑๐๓.๓/ ๒๐๑๓



## คณะครุศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย  
 วัดศรีสุทธาราม บางขุนนนท์ กรุงเทพฯ ๑๐๗๐๐  
 โทร. / ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๐๕

๘ กันยายน ๒๕๕๕

เรื่อง ขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดพิบูลเงิน

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน ๔๕ ชุด

ด้วย พระครูนนทวรกิจ ฉายา มหาลาโภ รัหส์ประจำตัว ๕๔๐๑๔๐๒๔๔๗ นิสิต  
 ปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กำลังทำวิจัยเรื่อง “การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อวิจัยประกอบการทำวิทยานิพนธ์ และทางโครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับการอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการ มา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาและให้ความอนุเคราะห์

เรียนมาด้วยความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

บัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์

โทรศัพท์ ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๐๕



ภาคผนวก (จ)  
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิจัย

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิจัยเรื่อง การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของ  
นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี

Sig	แทน	มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕
F	แทน	ความถี่ที่ต้องการแปลงให้เป็นค่าร้อยละ (F - distributing)
N	แทน	จำนวนข้อมูลจากประชากรทั้งหมด
S.D.	แทน	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
X	แทน	ค่าคะแนนแต่ละตัว
$\bar{X}$	แทน	ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง
IOC	แทน	ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์
$\sum R$	แทน	ผลรวมคะแนนของผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด
SS	แทน	ผลรวมกำลังสองระหว่างกลุ่ม
df	แทน	องศาของอิสระ (Degree of Freedom)
MS	แทน	ผลรวมกำลังสองเฉลี่ยระหว่างกลุ่ม

## ประวัติผู้วิจัย

- ชื่อ : พระครูนนทวรกิจ มหาลาโภ (เวชประสิทธิ์)
- เกิด : วันที่ ๕ กันยายน พ.ศ. ๒๕๐๐
- ภูมิลำเนา : บ้านเลขที่ ๗๐๑/๗ แขวงคลองตันใต้ เขตคลองสาน  
กรุงเทพมหานคร
- การศึกษา : นักธรรมชั้นเอก สำนักเรียนวัดพิศุณเงิน จังหวัดนนทบุรี  
หลักสูตรประกาศนียบัตรการบริการกิจการคณะสงฆ์ (ป.บส)  
ปริญญาตรีพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา  
(เกียรตินิยม) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย รุ่นที่ ๕๗
- อุปสมบท : ๒๑ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๐ ณ วัดเกาะวาสุการาม ตำบลตลาดจีน  
อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง
- สังกัด : วัดดอนสะแก ถนนกาญจนาภิเษก ตำบลบางแม่นาง อำเภอบางใหญ่  
จังหวัดนนทบุรี ๑๑๑๔๐
- หน้าที่ : เป็นเจ้าอาวาสวัดดอนสะแก อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี
- เข้าศึกษา : ๑ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๔
- ปีที่สำเร็จการศึกษา : .....
- ที่อยู่ในปัจจุบัน : วัดดอนสะแก ถนนกาญจนาภิเษก ตำบลบางแม่นาง อำเภอบางใหญ่  
จังหวัดนนทบุรี ๑๑๑๔๐ โทรศัพท์ ๐๘๕-๓๑๕-๘๕๒๒